

132. Torstaina 22 päivänä lokakuuta 1998

kello 19

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Ed. Saaren /kesk. ym. välikysymys hallituksen suhtautumisesta Ulf Sundqvistin kanssa tehtyyn sopimukseen 5152

Välikysymys 4/1998 vp

Mietintöjen pöydällepano

1) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain 14 luvun 3 §:n ja 22 luvun 3 §:n muuttamisesta 5203

Hallituksen esitys 160/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 10/1998 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi evankelislu-
terilaisten seurakuntien virkataloista ja ra-
hastoista annetun lain eräiden säännösten
ja vuoden 1886 metsälain eräiden säännös-
ten kumoamisesta „

Hallituksen esitys 161/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 11/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi maatalous-
yrittäjien tapaturmavakuutuslain 15 §:n
muuttamisesta „

Hallituksen esitys 167/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
17/1998 vp

4) Hallituksen esitys laiksi Kuluttajavi-
rastosta 5203

Hallituksen esitys 140/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 19/1998 vp

5) Hallituksen esitys laiksi valmismat-
kalain 14 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 157/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 20/1998 vp

6) Hallituksen esitys palkkaturvalaiksi ..

Hallituksen esitys 104/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 6/1998 vp

7) Hallituksen esitys laiksi työllisyyslain
muuttamisesta „

Hallituksen esitys 144/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Pesälä.

„ Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Andersson C., Anttila U., Backman,
Dromberg, Elo, Halonen, Järvilahti, Korhonen
R., Laitinen, Lekman, Lindqvist, Manninen,
Markkula-Kivisilta, Mertjärvi, Mikkola, Mähö-
nen, Norrback, Penttilä, Rantanen ja Wahl-
ström.

„ Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Laitinen, Penttilä, Manninen, Dromberg,
Mikkola ja Mähönen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien perusteella ed. Backman sekä muun syyn perusteella edustajat C. Andersson, U. Anttila, Dromberg, Manninen, Mikkola, Mähönen, Penttilä ja Wahlström sekä tästä ja huomista päivästä virkatehtävien perusteella ed. Elo sekä muun syyn perusteella edustajat Järvilähti, R. Korhonen, Lekman ja Sasi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Ed. Saaren /kesk. ym. välikysymys hallituksen suhtautumisesta Ulf Sundqvistin kanssa tehtyyn sopimukseen

Välikysymys 4/1998 vp
Vastaus ja keskustelu

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen vastaa pääministeri Lipponen ed. Saaren ym. allekirjoittamaan välikysymyksen n:o 4 hallituksen suhtautumisesta Ulf Sundqvistin kanssa tehtyyn sopimukseen (VK 4/1998 vp).

Sitten kun välikysymykseen on annettu vastaus ja sen johdosta syntynyt keskustelu on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa perustellusta päiväjärjestykseen siirtymisestä tai asian lähettämisestä valiokuntaan. Myös työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa tarkoitettu ehdotus päätöksenteon siirtämisestä on tehtävä, ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Välikysymykseen vastaten lausuu

Pääministeri L i p p o n e n : Arvoisa puhe-mies! Hyvät kollegat! Välikysymysvastauksen taustaksi on tarpeen viitata eräisiin perustuslakivaliokunnan mietinnön, tunnetun mietinnön 6/1998, kannanottoihin. Perustuslakivaliokunnan

käsityksen mukaan Sundqvist-sopimukseen johtanutta toimiohjetta koskevan päätöksenteon pysyttäminen ministeriötasolla ei ole ollut oikeudelliselta kannalta menettelynä virheellinen. Valiokunta on kuitenkin katsonut, että Sundqvist-sopimuksen poikkeaminen yleisestä pääluvun mukaisesta maksuvelvollisuudesta oli siten periaatteellinen, että toimiohjeen antaminen olisi ollut perusteltua saattaa koko valtioneuvoston käsiteltäväksi.

Valiokunta totesi: ”Tällainen lopullinen tuomioistuinratkaisun jälkeen tehty sopimus on oikeusjärjestyksen mukaan sinänsä täysin mahdollinen ja sopimus on pätevä, jollei joistakin erityisistä syistä muuta johdu. Tuomiolla vahvistetun korvauksen sopimisen motiiveina voidaan yleisellä tasolla pitää esimerkiksi perinnän helpottamista ja nopeutumista sekä sen onnistumisen varmistamista. Sovintoratkaisun avulla velkoja pyrkii turvaamaan itselleen osan korvaussaata-vaastaan. Sundqvistin korvausvastuun sopimisen motiivina on valtiovarainministeriössä pidetty sitä, että näin saatiin Arsenal-Sillalle edes osa tuomitusta vahingonkorvauksesta. Valtion omistajavaltaa käytettäessä tulee kiinnittää huomiota myös yleiseen etuun.” — Näin siis perustuslakivaliokunta.

Valiokunta on lakiehdotuksia arvioidessaan usein katsonut, että yhdenvertaisuus edellyttää kansalaisten samanlaista kohtelua silloin, kun vaikuttavat olosuhteet ovat samanlaisia. Valiokunnan mukaan yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta arvioituna ministeri Alhon toimintaa ei voida pitää yleistä oikeustajua vastaavana eikä hyväksyttävänä.

Johtopäätöksensä perustuslakivaliokunta katsoo, että ”ministeri Arja Alhon menettely asiassa, joka päättyi muistutuskirjelmässä mainittuun Ulf Sundqvistille tuomitun vahingonkorvauksen sopimiseen, on edellä todetuissa kohdin joko ollut moitittavaa oikeudellisin perustein tai antanut aihetta arvostelulle toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen liittyvistä syistä, mutta että ministeri Alhon menettely ei ole ollut sillä tavoin lainvastaista kuin ministerivastuulain 7 §:ssä tarkoitetaan”. — Näin siis perustuslakivaliokunta.

Valtion vakuusrahastolakia on muutettu eduskunnan yksimielisesti hyväksymällä lailla elokuussa 1998 siten, että Vakuusrahastoon perustettiin toimiohjelaotakunta, jonka tehtävänä on antanut omaisuudenhoito-yhtiöitä sitovia toimiohjeita erityistarkastusten perusteella ajettavissa vahingonkorvaus- ja rikosoikeudenkäynteihin liittyvissä asioissa. Eduskunta on useilla

päätöksillään ohjannut Arsenalin toimintaa ja pankkioikeudenkäyntejä. Myös Arsenalin tarkastusvaliokunta on esittänyt omia linjauksiaan.

Hallitus on myös perustuslakivaliokunnan esittämien kannanottojen mukaisesti ryhtynyt kuluneen vuoden aikana lukuisiin toimenpiteisiin kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi. Hallitus toteaa, että Ulf Sundqvistin kanssa vuosi sitten tehdyn sopimuksen perusteet ovat olleet taloudelliset ja oikeudelliset. Asiasta käyty keskustelu ja perustuslakivaliokunnan mietintö, jonka eduskunta on yksimielisesti hyväksynyt, on kuitenkin osoittanut, että sopimus-ta ei ole pidetty yleistä oikeustajua vastaavana.

Regeringen anser det är nödvändigt att också en kritisk debatt förs om hur det politiska systemet fungerar. Den är beredd att överväga att föra de synpunkter som kommit fram i debatten vidare.

Regeringen anser det även vara viktigt att säkerställa att rättsväsendet i sin verksamhet är oberoende av systemet för politiskt beslutsfattande.

Hallitus pitää tarpeellisena poliittisen järjestelmän toimivuudesta käytävää kriittistäkin keskustelua. Se on valmis harkitsemaan siinä esille tulleitten näkökohtien eteenpäinviemistä. Hallitus pitää myös tärkeänä, että oikeuslaitoksen toiminnan riippumattomuus poliittisesta päätöksentekojärjestelmästä turvataan.

Ärade talman! Regeringen utreder ännu frågan om huruvida avtalet med Ulf Sundqvist är giltigt med beaktande av hela det material som nu finns att tillgå. Likaså beaktar regeringen allt det material som kommer fram i samband med åtalsåtgärderna och rättegångarna gällande Sundqvist. Om juridiska förutsättningar härför uppkommer, kommer regeringen omedelbart att vidta åtgärder för hävande eller ogiltigförklarande av avtalet. Regeringen kommer även att underätta avtalsparterna om denna sin ståndpunkt.

Arvoisa puhemies! Hallitus selvittää vielä kysymyksen Ulf Sundqvistin kanssa tehdyn sopimuksen pätevyyydestä koko nyt kertyneen aineiston pohjalta.

Edelleen hallitus ottaa huomioon kaiken sen selvityksen, joka tulee esiin Sundqvistia koskevien syytetoimien ja oikeudenkäyntien yhteydessä.

Jos oikeudellisia edellytyksiä ilmenee, hallitus

ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin sopimuksen purkamiseksi tai saattamiseksi pätemättömäksi.

Hallitus saattaa tämän kantansa sopijapuolten tietoon.

Pääministeri Lipposen vastaus on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

För att få en bakgrund till interpellationssvaret är det nödvändigt att ta del av vissa ställningstaganden i grundlagsutskottets betänkande 6/1998.

Enligt grundlagsutskottets uppfattning var det juridiskt sett inte ett felaktigt förfarande att på ministerienivå fatta beslut om de anvisningar som ledde till Sundqvistavtalet. Utskottet ansåg dock att det, att det i Sundqvistavtalet avveks från den allmänna principen om betalningsskyldighet enligt personligt ansvar, var en omständighet av principiell betydelse och att det därför hade varit motiverat att hela statsrådet fått ta ställning till meddelandet av anvisningarna.

Utskottet konstaterade: "Enligt vår rättsordning är det i och för sig fullt möjligt att ingå ett avtal efter ett slutgiltigt domstolsutslag och avtalet är giltigt om ingenting annat följer av särskilda skäl. Tänkbara generella motiv till en uppgörelse om ett skadestånd fastställt genom domslut är till exempel att indrivningen kan genomföras lättare, snabbare och med säkrare resultat. Genom en uppgörelse försöker borgenären se till att han får ut en del av sin skadeståndsfördran. Finansministeriet har angett som motiv till uppgörelsen om Sundqvists skadeståndsansvar att Arsenal-Silta genom uppgörelsen fick ut åtminstone en del av det utdömda skadeståndet. Statens ägarbefogenheter bör också utövas med hänsyn till ett allmänt intresse." — Så här ansåg alltså grundlagsutskottet.

Utskottet har vid bedömningen av lagförslag ofta uttryckt den åsikten att likheten inför lagen förutsätter att medborgarna behandlas lika, när de omständigheter som inverkat på saken är likadana. Utskottet anser dock att, om man ser till hur jämlikhetsnormen omsatts i praktiken i detta fall, minister Alhos agerande inte kan anses stämma överens med den allmänna rättsuppfattningen eller vara acceptabelt.

I sin slutsats anser grundlagsutskottet att "minister Arja Alhos förfarande, som utmynnade i den i anmärkningsskrivelsen nämnda uppgörelsen om det skadestånd som Ulf Sundqvist hade dömts till, på de ovan nämnda punkterna antingen har varit klandervärt på rättsliga grunder eller gett anledning till kritik av orsaker som hänger

samman med verksamhetens ändamålsenlighet, men att minister Alhos förfarande inte varit olagligt på det sätt som avses i 7 § ministeransvarighetslagen". Så här uttalade sig grundlagsutskottet.

Lagen om statens säkerhetsfond ändrades i augusti 1998 genom en i riksdagen enhälligt antagen lag så, att vid säkerhetsfonden inrättades en anvisningsnämnd med uppgift att meddela anvisningar, bindande för egendomsförvaltningsbolag, i ärenden som hänför sig till skadestånds- och brottmål vilka drivs på basis av specialgranskningar. Riksdagen har genom flera av sina beslut styrt Arsenalns verksamhet och bankrättegångarna. Också granskningsutskottet för Arsenal har lagt fram sina linjedragningar.

Under det gångna året har regeringen även i enlighet med grundlagsutskottets ställningstaganden vidtagit ett flertal åtgärder för säkerställande av att medborgarna behandlas lika. Regeringen konstaterar att grunderna för det avtal som för ett år sedan ingicks med Ulf Sundqvist var av dels ekonomisk, dels juridisk karaktär. Den debatt som förts i frågan och grundlagsutskottets betänkande, som riksdagen enhälligt har godkänt, har likväl visat att avtalet inte ansetts stå i överensstämmelse med allmän rättsuppfattning.

Regeringen anser att det är nödvändigt att också en kritisk debatt förs om hur det politiska systemet fungerar. Den är beredd att överväga att föra de synpunkter, som kommit fram i debatten, vidare. Regeringen anser det även vara viktigt att säkerställa att rättsväsendet i sin verksamhet är oberoende av systemet för politiskt beslutsfattande.

Regeringen utreder ännu frågan om huruvida avtalet med Ulf Sundqvist är giltigt med beaktande av hela det material som nu finns att tillgå.

Likaså beaktar regeringen allt det material som kommer fram i samband med åtalsåtgärderna och rättegångarna gällande Sundqvist.

Om juridiska förutsättningar härför uppkommer, kommer regeringen omedelbart att vidta åtgärder för hävande eller ogiltigförklarande av avtalet.

Regeringen kommer även att underrätta Ulf Sundqvist om denna ståndpunkt.

Välkysymyksen johdosta syntyy seuraava

Keskustelu:

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Hallituksen juuri kuultu vastaus oli pääasiassa eduskunnan

mietintöjen lainausta. Se päättyi varsin vaatimatomiin johtopäätöksiin: Hallitus selvittää, hallitus ottaa huomioon, ja jos oikeudellisia edellytyksiä ilmenee, hallitus ryhtyy.

Se ei kuitenkaan vastannut esitettyyn kysymykseen, jonka kärki oli siinä, mitä hallitus todella aikoo tehdä turvatakseen kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun ja miten hallitus palauttaa kansalaisten luottamuksen poliittiseen päätöksentekojärjestelmään, luottamuksen joka on vakavasti horjunut Sundqvist-sopimuksen sisällön ja käsittelyvaiheiden epäselvyyksien vuoksi.

Arvoisa puhemies! Ulf Sundqvistin kanssa tehty sopimus on loukannut kansalaisten yhdenvertaisuutta. Sopimuksen sisältö ja asian käsittelyvaiheet ovat vakavasti horjuttaneet kansalaisten luottamusta pääministeri Lipposeen, hallitukseen ja koko poliittiseen järjestelmään.

Ulf Sundqvist joutui maksamaan vain noin 10 prosenttia korkeimman oikeuden määräämästä korvauksesta. Kenenkään muun kanssa ei ole tehty yhtä edullista sopimusta. Lähes kaikki muut pankkikriisin uhrin riippuvat edelleen loputtomassa velkahirressä. He joutuvat maksamaan täysimääräisesti takaus- ja korvausvastuunsa. Nuo tavalliset ihmiset eivät voi siirtää tulojaan luotolliselle tai luotottomalle tilille, koska ulosotto perii osuutensa suoraan palkan tai eläkkeen maksajalta. Näin ei menetellyt Ulf Sundqvistin kanssa. Hänen tapauksessaan ulosotto keskeytettiin, koska ei haluttu selvittää hänen toimeksiantajiaan. Merkittäviä summia olisi pystytty ulosmittaamaan, jos vain olisi haluttu. Hallitus on selittänyt kaiken johtuneen ulosottolain puutteista, vaikka siitä ei ole kysymys.

Koska pitkään jatkunut asia on vääntäytynyt matkan varrella moneen otteeseen, on syytä vielä kerrata hieman tapahtunutta.

Vuosi sitten vahingonkorvaussopimuksen tulua julkisuuteen esitimme hallitukselle väläkysymyksen, jossa kysyimme, miten hallitus aikoo turvata pankkikriisistä kärsimään joutuneiden ihmisten tasavertaisen kohtelun. Vastauksessaan tuolloin hallitus keskittyi asian juridiseen pyörittelyyn vastaamatta silloinkaan itse kysymykseen.

Vaikka silloin miltei kaikki hallitusryhmät sanoutuivat irti tehdystä sopimuksesta, ne kuitenkin äänestivät hallitukselle luottamusta. Perusteena tuolloin monella oli se, että ministeri Alho oli toiminut omasta aloitteestaan ja yksin ja hän oli eroamalla kantanut poliittisen vastuun.

Prosessi kuitenkin jatkui viiden kansanedustajan tekemän ministerivastuulain mukaisen muistutuksen käsittelyllä. Se päättyi kuluneena syksy-

nä, kun perustuslakivaliokunta mietinnössään totesi, ettei ministeri Alho ollut toiminut sillä tavoin ministerivastuulain vastaisesti, että hänet olisi ollut haastettava valtakunnanoikeuteen. Samalla perustuslakivaliokunta kuitenkin totesi, ettei Sundqvist-päätös täyttänyt kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun vaatimusta.

Tuon eduskuntakäsittelyn jälkeen julkisuuteen on tullut ristiriitaisia tietoja pääministeri Paavo Lipposen, hänen avustajansa sekä entisen ministerin Arja Alhon rooleista ulosoton keskeytykseen ja sopimuksen syntyyn.

Pääministeri Lipponen on eduskunnalle antamassaan ilmoituksessa 1.10.1998 kertonut, että hän keskusteli 20 tai 21 päivänä elokuuta 1997 ministeri Alhon kanssa Sundqvist-sopimuksen hoitamisesta. Pääministerin ilmoituksen mukaan ministeri Alho informoi häntä asian valmistelutilanteesta.

Sen jälkeen on käynyt ilmi, että valtiovarainministeriön virkamiehet ovat informoineet ministeri Alhoa vasta 29 päivänä elokuuta eli viikkoa pääministerin ja Alhon tapaamisen jälkeen. Virkamiesten antamat tiedot tukevat Alhon lausuntoa, jonka mukaan pääministeri itse oli aloitteellinen ja pyysi hakemaan asiassa ratkaisua.

Perustuslakivaliokunta totesi, että olivat jääneet selvittämättä ne syyt, joiden nojalla ministeri Alho oli keskeyttänyt ulosottotoimet ilman virkamiesvalmistelua vain kaksi päivää ennen kuin Sundqvistin olisi ollut esiteltävä muun muassa asiakastietonsa viranomaisille. Sitten min on Arja Alhon lausunnosta käynyt ilmi, eikä sitä ole kiistettykään, että pääministerin erityisavustaja Westlund oli tuolloin ottanut Alhoon yhteyttä. Keskustelu vakuutti Alhon siitä, että ulosottotoimet olisi syytä keskeyttää. Tämä tapahtumien kuvaus on uskottava, koska se panee tapahtumaketjun puuttuvat palaset paikoilleen.

Eri osapuolten ristiriitaiset kertomukset herättävät aiheellisen epäilyksen siitä, ettei eduskunnalle ole annettu kaikkia asiaan liittyviä tietoja. Joka tapauksessa pääministerin omatkin puheet vahvistavat sen, ettei hän ole ollut passiivinen ja tietämätön sopimusneuvottelujen käynnistymisen suhteen.

Pääministeri on osoittautunut jutussa aktiiviseksi toimijaksi. Siksi pääministeri Lipponen onkin nyt samassa tilanteessa kuin ministeri Alho oli vuosi sitten, jolloin Alho teki omat johtopäätöksensä ja erosi ministerin tehtävästä. Pääministeri Lipposen oikeudellinen ja poliittinen vastuu Ulf Sundqvist-sopimuksesta on samanlainen kuin ministeri Alhon. Oikeudellisen vastuun

osalta asia on tutkittu, eikä meidän arviomme mukaan ole aihetta viedä asia uudelleen ministerivastuulain nojalla perustuslakivaliokuntaan. Sen sijaan pääministerin poliittinen vastuu on vielä kokonaan punnitsematta. Tämän välikysymyksen tarkoituksena onkin selvittää pääministerin poliittinen vastuu.

Pääministerin menettely on kiusallinen koko hallituksen kannalta. Hallitusryhmät ovatkin irtisanoutuneet tuosta sopimuksesta. Useat edustajat, viimeksi eduskunnan puhemies, ovat vaatineet sopimuksen purkua. Vihreä eduskuntaryhmä vaati muutama päivä sitten uutta pääministerin ilmoitusta. Tämä on ollut kaksilla korteilla pelaamista. Tahto ja uskallus totuuden selvittämiseksi ja sopimuksen purkamiseksi on hallitusryhmiltä puuttunut.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan ja koko poliittisen järjestelmämme kannalta on välttämätöntä, että voimme luottaa siihen, että ministerit pysyvät totuudessa puhuessaan eduskunnalle. Koska hallitus ei ole pyytämäämme tiedonantoa antanut, olimme pakotetut tekemään tämän välikysymyksen, jossa kysymme:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä turvatakseen kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun sekä purkaakseen Ulf Sundqvistin kanssa tehdyn sopimuksen ja palauttaakseen kansalaisten luottamuksen poliittiseen päätöksentekojärjestelmään, luottamuksen, jota itse sopimus ja sen synnystä annetut ristiriitaiset tiedot ovat vakavasti horjuttaneet?

Kuten edellä kuulumme, pääministeri ei vastannut esittämiimme kysymyksiin. Tämän vuoksi, arvoisa puhemies, ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan ehdotuksen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi:

”Kuultuaan hallituksen vastauksen välikysymyksen eduskunta toteaa, että kansalaisten yhdenvertaisuutta loukkaava Ulf Sundqvist-sopimus ja epäselvyydet sopimuksen syntyvaiheista ovat aiheuttaneet sen, ettei pääministeri nauti eduskunnan luottamusta, ja ettei hallitus ole vastauksessaan esittänyt, miten luottamus palautettaisiin, ja

siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. T u o m i o j a : Arvoisa puhemies! Päivälleen vuosi ja yksi päivä sitten käydyssä edellisessä, samaa asiaa koskeneessa välikysymyskeskustelussa sosialidemokraatit totesivat, että eduskuntaryhmämme oli heti tiedon Sundqvistin kanssa tehdystä sopimuksesta saatuaan katsonut, ettei sen sisältöistä sopimusta olisi yhteis-

kunnallis-moraalisen harkinnan perusteella pitänyt tehdä. Samalla totesimme, ettei ryhmämme epäillyt ministeri Alhon toimineen lainvastaaisesti asiassa eikä sitä, ettei hän ollut tavoitellut valtion edun kannalta parasta mahdollista ratkaisua.

Kun eduskunta keskustelun päätteeksi antoi hallitukselle luottamuslauseen, tiesimme kaikki, että myös pääministeri Lipponen oli ministeri Alhon kanssa käymissään keskusteluissa kannattanut eduskunnan lausuman yleisperiaatteen mukaisesti sopimukseen pyrkimistä Sundqvistin kanssa ja puolustanut Alhon virkamiesvalmistelun jälkeen hyväksymää sopimusta.

Vaikka Arja Alho oli jo ennen välikysymys-keskustelua eronnut hallituksesta, saatettiin asia eduskunnassa kuitenkin vielä ministerivastuulain mukaisesti perustuslakivaliokunnan tutkitavaksi. Valiokunta päätyi yksimielisessä mietinnössään pitkän ja perusteellisen selvityksen jälkeen asiallisesti samalle kannalla kuin sosialidemokraattinen ryhmä heti sopimuksen teon jälkeen. Perustuslakivaliokunta katsoi, että ministeri Alhon menettely asiassa on edellä todetuissa kohdissa joko ollut moitittavaa oikeudellisin perustein tai antanut aihetta arvostelulle toiminnan tarkoituksenmukaisuuteen liittyvistä syistä mutta että ministeri Alhon menettely ei ole ollut sillä tavoin lainvastaista kuin ministerivastuulain 7 §:ssä tarkoitetaan.

Näiden käsittelyjen jälkeen ei ole tullut tietoon mitään sellaista asianosaisten menettelyyn tai muuten asiaan liittyvää uutta tietoa, joka antaisi aiheen tuottaa niitä johtopäätöksiä, jotka jo tuolloin tuoreeltaan ryhmässämme teimme.

Inttäminen yksittäisten julkisten tai ei-julkisten lausuntojen yksityiskohdista sekä mielikuvien ja tulkintojen vähäisistä eroista yli vuoden vanhoihin tilanteisiin ja tapaamisiin liittyen vain hämärtää sitä, että kaikki asian arvioimiseen tarvittava oleellinen tieto tapahtumista on ollut käytettävissämme.

Asiaa on mahdollista — ja sitä mahdollisuutta on tiedotusvälineissä totisesti myös käytetty — sekoittaa ja hämmentää sekä heittää epäilyjä siitä, että totuutta pimitettäisiin tai että kansalaisille suorastaan valehdeltaisiin. Sellainen olisikin anteeksiantamatonta ja vaatisi ankaria toimenpiteitä. Sellaisen epäilyyn ei meillä kuitenkaan ole aihetta.

Jokaiselta, joka tämän asian yhteydessä on ottanut suuhunsa sanan ”sotku”, on kysyttävä, haluaako hän tätä sanaa käyttäessään todella osallistua asian selvittämiseen vai päinvastoin luoda mielikuvaa sotkusta tahattomasti tai ta-

hallisesti. Tämän toteamisella en millään tavoin kiellä itse asiaan liittyviä vakavia eettisiä ja tärkeitä poliittisia ulottuvuuksia. Ainoastaan muistutan siitä, että nämä samat ulottuvuudet liittyvät myös siihen, millä tavoin asioita julkisuudessa käsitellään.

Kun sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on asian käsittelyssä alusta alkaen johdonmukaisesti kieltäytynyt sille tarjotusta asianosaisten roolista, on se perustunut siihen, ettei ryhmälämme ole ollut eikä saakaan olla asiasta mitään sellaista tietoa, jonka ei tulisi olla koko eduskunnan käytettävissä.

En kiellä sitä, ettei myös sosialidemokraattinen ryhmä kantaisi asiasta poliittista vastuuta kansalaisten mielissä. En koe sitä ongelmaksi, koska ainoa hyväksyttävä lähtökohta pankkikriisin seurausten selvittämisessä on, että kaikkien asianosaisten on oltava yhdenvertaisessa asemassa puolue- tai muista taustoista riippumatta.

Tältä kannalta on yhdenmukaista, että sosialidemokraatit ovat olleet epäilemättä aliedustettuina niiden 80-luvun rahamarkkinoiden aikoinaan ihailemien ihmesankareiden joukossa, joiden huolimaton, taitamaton tai suorastaan rikollinen toiminta on tuottanut meidän kaikkien kannettavaksi jätetyn pankkitukilaskun.

Sundqvistin kanssa tehdyssä sopimusratkaisussa ei käsityksemme mukaan kukaan ryhmämme jäsen ole tästä poliittisesta värisokeudesta poikennut tai muutenkaan toiminut lainvastaisesti. Siksi emme ole ministeri Alhon omasta aloitteesta tapahtuneen eron jälkeen myöskään nähneet aihetta enempiin henkilöihin kohdistuneisiin johtopäätöksiin. Jatko on meidän kaikkien osalta äänestäjien käsissä, kuten demokraatiassa kuuluukin olla.

Arvoisa puhemies! Mikä sitten on asiassa oleellista, ja miksi se herättää niin voimakkaita tunteita kansalaisissa? Oleellista on oikeudenmukaisuus ja kansalaisten tasavertainen kohtelu. Kyseinen tapaus ei ole suinkaan ainoa eikä merkittävin, jossa näiden toteutuminen on kyseenalaista. Asioita ei voida kuitenkaan eduskuntatasolla selvittää eikä oikaista käsittelemällä oikeus- ja muiden viranomaisten virkavastuun alaiseen toimivaltaan kuuluvia yksittäistapauksia.

Meidän tehtävämme kansanedustajina on koota oppia menneestä ja tehdä lainsäätäjälle kuuluvat johtopäätökset. Pankkikriisin tähänastiset kustannukset veronmaksajille ovat noin 45 miljardia markkaa. Tämä on käsittämättömän iso summa, eivätkä siihen vielä sisälly yhä jatku-

vien inhimillisten murhenäytelmien kustannukset, joita pankkikriisi on myös tuottanut. Riippumatta siitä, mitä virheitä ja kenen toimesta tehtiin, kun pankkikriisiin ajaututtiin, on nyt katsottava, mitä on tehtävä, ettei vastaava enää pääse toistumaan.

Selviin lainrikkomuksiin syllistyneet on saatettava oikeudelliseen vastuuseen. Oikeusvaltiossa se voi perustua vain voimassa oleviin lakeihin. Yhtä lailla on selvää, ettemme kansanedustajina voi tyytyä hyväksymään kaikkea, joka on tapahtunut lakeja rikkomatta. Jos lainmukainen toiminta voi olla ilmiselvässä ristiriidassa yleisen oikeustajun kanssa ja johtaa siihen, ettei kansalaisten yhdenvertaisuus lain edessä toteudu, on meidän lainsäätäjinä korjattava lakeja.

Myös ulosottolakiin on luvassa korjaus, joka tekee mahdolliseksi sen, että suurituloinen korvausvelvollinen tai muu velallinen voi välttää seuraamukset käyttämällä jatkuvasti miinussaldolla pidettävää luotollista sekkitiliä samanaikaisesti, kun esimerkiksi vähävarainen, hyväuskoisesti takausvastuuseen joutunut eläkeläinen, jonka ystäväpiiriin ei kuulu hänen hätäänsä ymmärtäviä pankinjohtajia, saa eläkkeestään ulosoton jälkeen vain toimeentulominimiin yltävät roposet käsiinsä. Hallituksen esitystä odottaessamme on asiasta tehty myös ryhmämme jäsenen Johannes Koskisen aloite.

Velallisten tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu ei suinkaan tarkoita, että kaikki velalliset tulisi saattaa yhtäläiseen ahdinkoon. Sen tulee päinvastoin toteutua siten, ettei rehellisen velallisen mahdollisuutta normaaliin elämään, työntekoon ja yrittämiseen tuhottaisi. Velkajärjestelyjen tulee kannustaa velallista tulojen hankintaan ja velkojen maksuun.

Kuluneen vuoden aikana onkin tehty paljon velallisten asemaan liittyviä toimenpide-ehdotuksia. Vuosi sitten asetettiin ministeri Skinnarin johdolla työryhmä, joka valmisteli toimenpiteitä velallisten aseman parantamiseksi. Työryhmän esitykset ovat vähitellen muuttumassa käytännön toimenpiteiksi.

Esimerkiksi takauslainsäädännön osalta on tällä viikolla tulossa eduskuntaan ehdotus, joka sisältää yksityisen takaajan asemaa parantavia muutoksia.

Viime toukokuussa tuotiin eduskuntaan maatalousyrittäjien vapaaehtoista velkajärjestelytoimintaa koskeva lakiehdotus. Siihen sisältyy maatalousyrittäjien vapaaehtoista velkajärjestelytoimintaa koskevia uudistuksia kuten maksulykkäyksiä ja maksuvapautuksia erityistapauksissa.

On selvää, että muidenkin elinkeinonharjoittajien tulisi olla samassa asemassa.

Myös sosiaalisen luototuksen osalta on ryhdytty toimenpiteisiin. Oikeusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö asettivat huhtikuussa kaksi selvitysmiestä ja heidän tuekseen asiantuntijaryhmän tehtävänään kartoittaa ja sovittaa yhteen maan eri osien velkaneuvontapalveluja. Ministeri Skinnarin johtama työryhmä esitti myös sosiaalisen luototuksen kokeilemista neljän vuoden ajan. Kokeilu on jo alkanut 1. kesäkuuta ja ensimmäiset luotot on myönnetty. Lisää toimia on edelleen valmisteilla.

Arvoisa puhemies! Hyvää ja oikeudenmukaista yhteiskuntaa ei rakenneta vain lakien varassa. Lait ja niiden valvonta luovat vasta välttämättömät puitteet hyvälle elämälle, joka toteutuu tai jää toteutumatta yhteisön arvojen ja moraalien perusteella.

Hyvä asia tässäkin ylipitkäksi venyneessä prosessissa on kuitenkin kansalaisten selkeä viesti siitä, että saalistusyhteiskuntaa ei pidetä hyväksyttävänä. Suomalaiset odottavat ja edellyttävät, että ihmisten toimintaa ohjaavat muutkin arvot kuin yhteisöllisistä seurauksista piittaamaton, mahdollisimman tehokas oman edun tavoittelu.

Tämä koskee kaikkia ja erityisesti meitä, jotka olemme kansalaisten luottamuksen varassa valitut hoitamaan yhteisiä asioita. Hallituksen ja eduskunnan on toimittava tavalla, joka ylläpitää ja vahvistaa eettisesti terveitä ja kestäviä käyttäytymissääntöjä nimenomaan niiden keskuudessa, joille on eniten valtaa ja vastuuta annettu.

Hallituksen vastaus tyydyttää sosialidemokraattista eduskuntaryhmää myös ja nimenomaan siltä osin, että siinä otetaan kanta Sundqvistin kanssa tehdyn sopimuksen purkamisesta, jos lailliset edellytykset sille löytyvät. Kannatamme puhemiehen ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Ed. Laitinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A h o : Arvoisa puhemies! Parlamentaarisessa demokratiassa opposition ehdoton perustehtävä on valvoa hallituksen tekemisiä. Sen pitää asettaa kysymyksiä, myös sellaisia, joista hallitus ei pidä, ja vaatia näihin kysymyksiin kunnollisia vastauksia. Tämä velvollisuus pätee kaikkialla, kaikissa demokratioissa, riippumatta siitä millaisen parlamentarismien mallin maa on valinnut.

Keskustaa on Sundqvist-sopimuksen käsitteilyn yhteydessä neuvottu julkisestikin tinkimään oppositiolle kuuluvasta velvollisuudesta varjellakseen vaalien jälkeistä hallituskelpoisuuttaan. Vaikka opastus olisi annettu vilpittömällä ja vakavalla mielellä, sitä on siitä huolimatta täysin mahdoton noudattaa. Sehän tästä vielä puuttuisi, että oppositiokin tulisi sotketuksi tähän sekavaan vyyhtiin, joka pyörii ja jatkuu.

Vaikka pääministeri viime viikon torstaina vetosi meihin, että tekisimme välikysymyksen, pidimme aidosti parempana vaihtoehtona hallituksen tiedonantoa. Pääministerin myöhemmin tarjoama uusi ilmoitus ei meitä innostanut. Se ei olisi antanut mahdollisuutta kunnolliseen keskusteluun. Se olisi käytännössä tarkoittanut sitä, että minunkin olisi ryhmäsanoittavani ollut sanottava yhden minuutin ajassa. Se olisi ollut aika kohtuuton vaatimus niin keskustalle kuin muillekin ryhmille. Toisaalta tämä menettelytapa ei olisi antanut välineitä poliittisen luottamuksen punnitsemiseen, mikä on tässä asiassa ja tämän asian yhteydessä välttämätöntä.

Arvoisa puhemies! Entisen pankinjohtajan Ulf Sundqvistin kanssa tehtyyn sopimukseen liittyy kysymys sekä oikeudellisesta että poliittisesta vastuusta. Oikeudelliseen puoleen ei ole tässä yhteydessä enää tarvetta puuttua. Se tuli arvioitua eduskunnan perustuslakivaliokunnassa ja sen jälkeen täällä suuressa salissa, kun käsitteimme Arja Alhon virkatoimia koskevan muistutuksen. Tämän tapauksen yhteydessä ja muulloinkin on kysytty sitä, onko tämä muistutusmenettely ja sen käsitteleminen perustuslakivaliokunnassa sopiva tapa, oikea ja hyväksyttävä tapa, oikeudellisten näkökohtien puntarointiin. Toivon, että kun uusi perustuslaki, valtiosääntö, toivotavasti mahdollisimman pian tältä osin tulee kirjoitetuksi, sen tarjoamat uudet mahdollisuudet voisivat näitä ongelmallisia tilanteita vähentää.

Arvoisa puhemies! Nyt me punnitsemme tässä salissa poliittista vastuuta. Silmiini sattui muutama vuosi sitten eduskunnan pöytäkirjoihin talennettu osuva kuvaus poliittisen vastuun ongelmasta. Se kuuluu näin: "Poliittinen vastuu toteutuu, jos on toteutuakseen, normaalin parlamentarisminkin kautta. Poliittinen vastuu ei ole kuitenkaan useinkaan realisoitunut. Kaikki tunnemme sen lähes vitsiltä tuntuvan toteamuksen: Otan poliittisen vastuun, jonka jälkeen kaikki jatkuu ennallaan." Tämä Liisa Jaakonsaaren päätelmä sopii harvinaisen hyvin nyt käsiteltävään tapaukseen. Otan poliittisen vastuun, jonka jälkeen kaikki jatkuu ennallaan.

Hallituspuolueet yrittivät ratkaista poliittisen vastuun ongelman viime vuoden syksyllä ja uudelleen kolme viikkoa sitten sysäämällä Sundqvist-sopimuksen täydellisesti entisen ministerin ja nykyisen kansanedustajan Arja Alhon harteille. Hänestä tehtiin tämän sopimuksen syntipukki. Oli suuri erehdys kuvitella, että asia tuli sitä myöten loppuun käsitellyksi. Viime viikkojen tapahtumat ovat palauttaneet mieleen vanhat kiperät kysymykset ja nostaneet esille koko joukon uusia, joista muuten ainoakaan äsken kuultu välikysymysvastaus ei sisältänyt vastauksia.

Kysymykset kuuluvat näin, ne vanhat ja uudet:

1) Kohteliko Ulf Sundqvistin kanssa tehty sopimus kansalaisia yhdenvertaisesti, ja mikä oli se linja, johon tämä sopimus perustui?

2) Oliko tehty sopimus valtion ja veronmaksajien kannalta paras mahdollinen, niin kuin sen tekijät väittävät? (Ed. Gustafsson: Aittoniemi vastasi jo siihen!)

3) Kenen aloitteesta sopimus syntyi? Ulf Sundqvist tietenkin pani asian vireille. Se oli hänen oikeutensa, mutta mistä hallituksen sisällä lähti aloite sopimuksen tekemisestä?

4) Miksi poliittista vastuuta vältellään, jos sopimus oli paitsi lakien mukainen myös valtiolle ja veronmaksajille edullisin mahdollinen, niin kuin hallitus väittää?

5) Miksi pääministeri Lipposen eduskunnalle 1.10. antama ilmoitus ja ed. Arja Alhon julkiset ja julkisuuteen vuotaneet lausunnot ovat jyrkästi ristiriidassa keskenään? Olivatko pääministerin ilmoitus ja ed. Arja Alhon puheenvuoro, hänen omia sanojaan lainatakseni, vain näytelmä, jossa oli annetut vuorosanat?

On turha yrittää selittää, että oppositio pitää yllä keskustelua. Sundqvist-sopimuksesta keskustelu jatkuu niin kauan, kunnes kaikkiin kysymyksiin on saatu uskottavat ja totuudenmukaiset vastaukset.

Hallituksen vastaukseen sisältyi oikeastaan ainoastaan viittauksia perustuslakivaliokunnan kannanottoihin. Tältä osin ilmeisesti nekin viittaukset osittain olivat virheellisiä. Hallitus vastauksessaan sanoo, että se on "perustuslakivaliokunnan esittämien kannanottojen mukaisesti ryhtynyt kuluneen vuoden aikana lukuisiin toimenpiteisiin kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi". Kysyn vain, mitä ne perustuslakivaliokunnan päätökset ovat, joihin tämä käsitys perustuu.

Edelleen, arvoisa puhemies, sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa puututtiin tar-

keään kysymykseen siitä, miten lainmukaiset ja oikeudenmukaiset päätökset voisivat syntyä. Tässä ed. Tuomioja sanoi: "Jos lainmukainen toiminta voi olla ilmiselvässä ristiriidassa yleisen oikeustajun kanssa ja johtaa siihen, ettei kansalaisten yhdenvertaisuus lain edessä toteudu, on meidän lainsäätäjinä korjattava lakeja."

Olen tästä samaa mieltä, että näinkin on tehtävä, mutta olen eri mieltä siitä, voiko olla niin, että me pelkästään hyvillä laeilla voimme turvata tasapuolisuuden, tasavertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden toteutumisen. Kyllä se edellyttää myös sitä, että päättäjillä, jotka soveltavat näitä lakeja, on sellainen oikeudentunto ja sellainen moraalinen ryhti, että syntyy tasapuolisia ja oikeudenmukaisia ratkaisuja. (Ed. Tuomioja: Sitä edellytettiin myös puheenvuorossani!) — Myönnän, että ed. Tuomiojan puheen loppupuolella tähän seikkaan kyllä kiinnitettiin huomiota.

Kansalaisten yhdenvertainen kohtelu on julkisen hallinnon kivijalka. Ei riitä, että tehdyt päätökset ovat lainmukaisia. Niiden on sananmukaisesti oltava myös tasapuolisia ja oikeudenmukaisia.

Tässä salissa miltei kaikki ovat vakuuttaneet haluan purkaa Ulf Sundqvistin kanssa tehty sopimus, koska se rikkoo ainakin tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden vaatimuksia. Purkamista tai pätemättömäksi tekemistä vastaan sanotaan, että se olisi vastoin lakia ja rikkoisi oikeusvaltion periaatteita.

Onko siis niin, että oikeusvaltio voi antaa suojan vääryydelle? Minä ymmärrän niin, että oikeusvaltio tarjoaa kansalaiselle suojaa vääryyttä vastaan, mutta se ei koskaan voi suojata vääryyttä. (Ed. M Pohjola: Laillisessa järjestyksessä!) — Aivan oikein, laillisessa järjestyksessä, ja tulenkin nyt siihen.

Tunnustaen sopimuksen purkuun ja mitättömäksi tai pätemättömäksi tekemiseen liittyvät juridiset ongelmat pitää kysyä, eikö tähän tapaukseen voitaisi soveltaa oikeustoimilain 33 §:ää, joka sanoo seuraavasti: "Oikeustoiminta, jota muuten olisi pidettävä pätevänä, älköön saatettako voimaan, jos se on tehty sellaisissa olosuhteissa, että niistä tietoisesti olisi kunnian vastaista ja arvotonta vedota oikeustoimeen ja sen, johon oikeustoimi on kohdistettu, täytyy olettaa niistä tietäneen." Kysyn vain, mihin tätä pykälää on tarkoitus käyttää, jos ei tällaiseen tapaukseen.

Arvoisa puhemies! Vaikka päävastuu Sundqvist-sotkusta kuuluu pääministeri Lipposelle ja ed. Arja Alholle, muiden hallitusryhmien yritys

rajata ongelma sosialidemokraattien sisäiseksi ei ole millään tavalla uskottava, sillä nyt ei ole kysymys pelkästään poliittisesta vastuusta, vaan myös siitä, millä keinoilla tämä hallituksen ja eduskunnan, mutta yleisemminkin poliittisen järjestelmän uskottavuutta horjuttava tapaus ratkaistaan. Myönnän, että tämä on yksittäistapausta, mutta tällä yksittäistapauksella on poikkeuksellisen laajoja yhteiskunnallisia vaikutuksia.

En yritä suinkaan väittää, että tapaus Sundqvist olisi yksi ja ainoa asia, joka on syönyt politiikkaan ja poliittikkoihin. Kaikilla puolueilla on näissä asioissa omat takapihansa, niin keskustalakin.

Juuri kuullussa välikysymysvastauksessa hallituksella oli mahdollisuus korjata Sundqvist-sopimuksen ja sen jälkinäytösten aiheuttamia vaurioita. Siihen korjaamiseen olisi tarvittu kolmea asiaa:

1) Avointa ja riidatonta selvitystä sopimuksen synnystä. Luottamuksen palautumisen perusedellytys on se, että pääsemme eroon nyt vallitsevasta kahden keskenään ristiriitaisen totuuden tilasta. Asia ei korjaannu vaikenemalla tai hokemalla, että mitään ristiriitaa ei ole. Tänä hallitus valitsi vastauksessaan vaikenemisen tien. Se toimi, ikään kuin mitään ristiriitaisia lausuntoja ei olisi olemassakaan.

Jos asioiden todellinen kulku olisi jo vuosien sitten avoimesti kerrottu ja otettu siihen liittyvä poliittinen vastuu, koko jupakka olisi kenties jo ohi.

2) Hallituksen pitää kyetä vastaamaan niille kymmenilletuhansille raskaita takausvastuita maksaville tai muille vastaavassa asemassa oleville, mihin heidän Sundqvistiin nähden selkeästi erilainen ja eriarvoinen kohtelunsa perustuu tai mikä on se linja, jota tulevaisuudessa on tarkoitus noudattaa, jotta nämä ihmiset voisivat kokea saavansa yhteiskunnalta ja valtiovallalta tasapuolisen, yhdenmukaisen ja oikeudenmukaisen kohtelun.

3) Hallituksen on ryhdyttävä tosissaan selvittämään mahdollisuuksia Sundqvistin kanssa tehdyn sopimuksen purkamiseksi.

Arvoisa puhemies! Toistan vielä, että tämä välikysymyskeskustelu olisi voinut johtaa, siis olisi voinut johtaa, aidon poliittisen vastuun ottamiseen ja ulospääsytien löytämiseen koko poliittista järjestelmää jäytävästä ja ravistelevasta ongelmasta. Näin ei tänään valitettavasti tapahtunut. Hallitus näyttää jatkavan ristiriitaisten totuuksien, selittelyn, väistelyn ja vaikenemisen

tiellä. Sillä tavalla ei ansaita sen paremmin eduskunnan kuin Suomen kansankaan luottamusta.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! ”Tuskin mikään yksittäinen poliittinen päätös viime vuosina on niin syvästi loukannut kansalaisten oikeudentuntoa ja niin rajusti horjuttanut yleistä luottamusta poliittiseen päätöksentekojärjestelmäämme kuin ministeri Arja Alhon päätös hyväksyä entisen pääjohtajan Ulf Sundqvistin kanssa neuvoteltu 1,2 miljoonan markan sovintosopimus.” Näin kokoomuksen eduskuntaryhmä lausui välilyksymyskeskustelussa tasan vuosi sitten. Kaikki se, mitä on tapahtunut tuon jälkeen, on vain vahvistanut tätä käsitystämme.

Kyse on yksinkertaisesti siitä, että Sundqvist-sopimus on väärin. Se ei edusta kansalaisten yhdenvertaista kohtelua vaan kansalaisten eriarvoisuutta. Kokoomus ei ole hyväksynyt, ei hyväksy eikä tule hyväksymään Sundqvist-sopimusta.

Kansalaiset peilaavat Sundqvist-sopimusta omaa kokemusmaailmaansa vasten. Laman suurimpia uhreja ovat olleet tavalliset suomalaiset perheet. Työttömyyttä, korkeita korkoja ja asuntojen hintojen romahdusta seurasi monissa perheissä taloudellisen pohjan murtuminen, jolloin siihen asti normaalilta tuntunut velkaantuminen muuttui pikavauhtia velkahelvetiksi. Monet yrittäjät menettivät valuuttakurssimuutoksissa ja talouden lamassa yrityksensä, omaisuutensa, koko elämäntyönsä. Jäljelle jäivät vain jättivelat, joita he yhä maksavat. Lukuisat läheistensä lainoja taanneet takajaat joutuivat korkojen kera vastuuseen toisten virheistä. Kaikki nämä ihmiset ja perheet ovat joutuneet kantamaan toimistaan täyden vastuun ja maksavat niistä vielä pitkään, osa lopun ikäänsä. Velkasaneerauksessa on ankarat ehdot, ja se tuo helpotusta vain osaan tapauksista. Tässä on kansalaisreaktion tausta.

Seuraavista syistä ministeri Alhon päätös Sundqvist-sopimuksen hyväksymisestä oli kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä väärä ratkaisu.

Ensinnäkin, sovittu 1,2 miljoonan markan korvaussumma ei ole linjassa muiden Vakuusrahaston tekemien sovintoratkaisujen kanssa. Kaikissa muissa tähän saakka tehdyissä sovintoratkaisuissa Vakuusrahasto on sovitellut tuomioistuimen päätöstä vain siten, että tuomittu vahingonkorvaus on muutettu yhteisvastuusta pääluvun mukaiseksi eli sellaiseksi, että vahingonkorvausvelvollinen vastaa vain omasta osuudestaan, mutta ei toisten. Ulf Sundqvistin kanssa tehty

sopimus on ainoa, jossa myös oman korvausosuuden mukaista pääomaa on pienennetty. Mikäli Sundqvistin kohdalla olisi noudatettu samaa kaavaa kuin muidenkin pankkikriisin vahingonkorvausvelvollisten kohdalla, olisi oikea korkeimman oikeuden jo sovittelema sovintosumma ollut 5,7 miljoonaa markkaa.

Sopimuksen puolustajat ovat perustelleet sopimuksen hyväksyttävyyttä taloudellisin perustein. He ovat väittäneet, että millään muulla tavoin Sundqvistilta ei olisi saatu läheskään yhtä suurta korvaussummaa valtiolle. Tämä väite jo sinänsä on hyvin kyseenalainen, koska ulosottoa ei viety koskaan loppuun saakka. Asiaan liittyy kuitenkin paljon tärkeämpi periaatteellinen puoli. Sopimuksen puolustajien perustelu merkitsee sitä, että heidän mielestään maksuhaltuudelta, ei maksukyvyttömyltä, Ulf Sundqvistilta kannatti ottaa sopimuksella edes 1,2 miljoonaa markkaa, koska muussa tapauksessa hän olisi jatkossakin puliveivannut rahaliikenteensä siten, että veronmaksajat jäivät nuolemaan näppejään. Olemme jyrkästi eri mieltä tällaisen suhtautumisen oikeellisuudesta esillä olevan kaltaisessa tilanteessa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on päinvastoin sitä mieltä, että Sundqvistin arveluttavat temput ulosoton välttämiseksi olisivat pikemminkin olleet peruste pidättäytyä sopimuksen teosta kokonaan hänen kanssaan eivätkä suinkaan missään tapauksessa syy etsiä hänen kanssaan hänen kannaltaan lähes vapauttava sopimusjärjestely. Tämä antautuminen Sundqvistin ulosoton välttämistarkoituksessa tekeminen monimutkaisten järjestelyjen edessä on siis toinen peruste sille, miksi päätös Sundqvist-sopimuksen hyväksymisestä oli mielestämme väärä ratkaisu.

Oliko valtiontalous todellakin niin kipeästi saadun 1,2 miljoonan markan tarpeessa, että valtion kannatti käytännössä palkita Sundqvistin eräänlainen ulosottosuunnittelu, joka tosiasiassa pitää ulosottojärjestelmäämme pilkkanaan ja ulosottomiehiä pelleinä? Ei ollut, ei todellakaan ollut. Mitä on 1,2 miljoonaa markkaa verrattuna esimerkiksi siihen, että kansalaisten oikeudentuntoa on syvästi loukattu ja heidän luottamustaan poliittiseen järjestelmäämme vakavasti horjuttu?

Kaiken lisäksi valtakunnansyyttäjä mielestämme perustellusti harkitsee parhaillaan, syylistyikö Ulf Sundqvist velallisen epärehellisyyteen välttäänsä ulosottoa muun muassa tilikikkailulla. Pankkien vahingonkorvausoikeudenkäynteihin lähdettiin ennen kaikkea sen

vuoksi, että haluttiin antaa ihmisille moraalinen signaali siitä, että taloudelliseen valtaan ja muiden ihmisten rahojen käyttöön kuuluu myös omakohtainen taloudellinen vastuu. Nyt voi vain kysyä, minkälainen moraalinen signaali syntyy siitä, että valtiovalta velkojana nostaa kätensä pystyyn, kun taitava velallinen vain riittävän ovelasti kierrättää avoimesti ilmoittamansa miljoonatulot luotollisilla shekkitileillä ulottajan ulottumattomiin. Pitäisi nimittäin kaikkien muistaa, että valtio ei ole mikä tahansa velkoja tai sopijapuoli vaan myös moraalialla ylläpitävä instituutio.

Kolmas syy, miksi päätös Sundqvist-sopimuksen hyväksymisestä on kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä väärä, on sovintosumman eli 1,2 miljoonan markan suhde Sundqvistin veronmaksajien kustannuksella saamaan henkilökohtaiseen hyötyyn, joka oli 1,5 miljoonaa markkaa. Jo alkeellisinkin oikeudenmukaisuus olisi edellyttänyt sitä, että Sundqvist maksaa veronmaksajille takaisin vähintäänkin sen summan, jonka hänen onnistui heidän kustannuksellaan itselleen hankkia. Tätä pienemmän korvaussumman hyväksyminen osoittaa mielestämme täydellistä harkintakyvyn puutetta.

Mainittakoon vielä, että Ulf Sundqvistin veli hyötyi veronmaksajien kustannuksella samassa yhteydessä 8,5 miljoonaa markkaa. Oikeuslaitos selvittää erikseen, syylisyykö Ulf Sundqvist rikolliseen menettelyyn siinä tilanteessa, kun Sundqvistin liiketoimintatappiot tulivat ensin STS-Pankin ja viime kädessä veronmaksajien maksettavaksi.

Olen edellä samalla tavoin kuin välikysymyskeskustelussa vuosi sitten perustellut sen, miksi kokoomus ei hyväksy niin sanottua Sundqvist-sopimusta. Tämä kantamme on ja on kaiken aikaa ollut täysin selkeä, yksiselitteinen ja johdonmukainen. Kantamme on luonnollisesti myös täysin riippumaton siitä, mikä on ollut eri toimijoiden rooli sopimuksen valmisteluvaiheissa. Sen vuoksi tässä puheenvuorossani on ollut helppo nojautua vuoden takaiseen puheenvuoromme, sillä oppositio kysyy nyt aivan samaa asiaa kuin tasan vuosi sitten. Sanoimme vuosi sitten Sundqvist-sopimuksesta sanatarkasti myös seuraavaa: "Siinä ei toteutunut oikeus ja kohtuus vaan vääräys. Tästä seuraa, että sopimus tulee mielestämme purkaa." Tässäkin asiassa kantamme on johdonmukainen ja on edelleen sama. Sundqvist-sopimus on purettava. Tämä edellyttää sitä, että purkamiselle ovat olemassa lailliset edellytykset.

Edellä sanotun valossa kokoomuksen eduskuntaryhmä kuunteli hyvin tarkkaan hallituksen välikysymysvastauksen lopputoteamusta. Hallitus vastaa: "Jos oikeudellisia edellytyksiä ilmenee, hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin sopimuksen purkamiseksi tai saattamiseksi pätemättömäksi." Kokoomuksen kanta Sundqvist-sopimuksen purkamisesta on myös siis koko hallituksen kanta. Tämä hallituksen vastauksessaan antama ilmoitus on kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä tärkeä ja välttämätön osa koko välikysymysvastausta. Pidämme myös tärkeänä sitä, että ed. Ahon mainitsema, oikeustoimilain 33 §:n tarkoittama kunnianvastaisen ja arvottoman menettelyn soveltaminen näissä selvityksissä hyvin huolellisesti tarkastetaan ja käydään lävitse ja katsotaan sen mahdollisesti tuomat edellytykset sopimuksen mitättömäksi tekemiseksi.

Päätöksen Sundqvist-sopimuksen hyväksymisestä teki silloinen ministeri Arja Alho keskusteltuaan asiasta pääministeri Lipposen kanssa. Asiaa ei missään vaiheessa tuotu koko hallituksen käsittelyyn. Näin ollen kokoomuksella ei Sundqvist-sopimuksen hyväksymisen kanssa ole ollut mitään tekemistä. Meillä ei ole voinut olla etukäteen tuosta päätöksestä sen enempää tietoa kuin vaikkapa Suomen keskustalla. Kokoomuksen eduskuntaryhmällä on näin ollen ollut aivan yhtä olematon mahdollisuus vaikuttaa Sundqvist-sopimukseen kuin vaikkapa keskustan eduskuntaryhmällä. Tämä on tässä asiassa totuus ja koko totuus, vaikka Suomen keskusta ja muu oppositio yrittävät sytätä vastuun Sundqvist-sopimuksesta koko hallituksen harteille.

Arvoisa puhemies! Sundqvist-sopimus ja Alho — Lipponen-jupakka ovat sosialidemokraattien soppa, jota kokoomus ei osaksikaan suostu syömään. Näin ollen äänestäessämme luottamusta hyvää työtä tehneelle hallitukselle emme äänestä luottamusta Sundqvist-sopimukselle. Sopimusta ei hallitus ole missään vaiheessa hyväksynyt, eikä huominen luottamuslauseäänestys koske suhtautumista siihen.

Ed. M. Korhonen: Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto ei ole ollut missään vaiheessa tekemässä eikä vasemmistoliitto ole missään vaiheessa ollut hyväksymässä Sundqvistin kanssa tehtyä huojennussopimusta. On myös selvää, että sopimus ei ole myöskään saanut laajempaa hyväksyntää Suomen kansalta. Vasemmistoliitto on ollut alusta pitäen sitä mieltä, että sopimus olisi tullut purkaa.

Sopimuksesta päätti virkavastuulla silloinen toinen valtiovarainministeri Alho. Tämän jälkeen on kohuttu siitä, milloin Alho ja pääministeri Lipponen keskustelivat tapauksesta. Ja yllykettä kohuun on ehkä osaltaan antanut se, että ed. Alhon yksityisten puheiden ja julkisten lausuntojen välillä on ollut eroa.

STS-pankin jälkihoidosta vastaava omaisuudenhoito-yhtiö Arsenal-Silta ja pankin entinen pääjohtaja Ulf Sundqvist tekivät sopimuksen 23.9.1997 tälle korkeimmassa oikeudessa tuomituista vahingonkorvauksista. Sundqvist maksoi omaisuudenhoito-yhtiölle 1,2 miljoonaa markkaa korvauksena. Sundqvistin kohdalla sovellettiin vapaaehtoista sopimista tavalla, joka ei ole saanut vasemmistoliiton hyväksyntää eikä ihmisten hyväksyntää.

Ensinnäkin, monet ihmiset yhdistivät hänen aikaisemman poliittisen toimintansa nyt tehtyyn sopimukseen, varsinkin, syystä ehkä, kun päätöksen tehnyt ministeri oli samasta puolueesta.

Toiseksi sopimuksella päädyttiin oikeudessa kohtuullistettuun summaankin verrattuna sangen pieneen markkamäärään. Monen velkajärjestelyssä olevan tai pankkinsa kanssa vapaaehtoisesti asioistaan sopineen näkökulmasta sopimus näytti poikkeuksellisen edulliselta, mitä se myös oli. Tavalliselta velalliselta tai korvausvelvolliselta ulosottomies voi viedä kolmanneksen tuloista koko loppuiän, eikä aina sekään riitä.

Kolmanneksi, koettiin, että Sundqvist oli keinoitellut osan tuloistaan ulosoton tavoittamattomiin. Tätä ei kukaan ole pitänyt minkäänlaisen reilun eikä pelisääntöjen mukaisena toimintana. Samoin on ihmetelty sitä, että suurista tuloista ei ole jäänyt säästöön mitään, millä vahingonkorvausta olisi voitu suorittaa. Samanaikaisesti kuitenkin valtaosa tavallisista ihmisistä pyrkii jopa ylitöihin tai lisäansioihin tai muilla keinoin lyhentämään omaa velkaansa.

Itsenäinen syyttäjälaitoskaan ei ole selvinnyt kritiikittä tässä asiassa, ja se näyttää joutuvan pohtimaan, ehkä kaikkien onneksi, asiaa vielä uudestaan. Pidämme hyvänä, että valtakunnan-syyttäjä on tarttunut asiaan. Velallisen epärehellisyys punnitaan vielä uudelleen.

Muutama sana poliittisesta vastuusta.

Voimakkaan julkisen arvostelun takia ministeri Alho joutui eroamaan ministerin tehtävistä viime vuonna. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä piti tällöin tätä tapaa oikeana vastata siihen arvosteluun, jota oli laajasti esitetty. Näinhän poliittisen järjestelmän tulee toimia. Ne kantavat vastuun, jotka ovat tehneet päätöksiä. Vaa-

leissa kansalaiset voivat aikanaan esittää oman arvionsa, ja siitä arviosta ei voi valittaa korkeimpaan oikeusasteeseen.

Oikeudellinen arvio on sitten aivan toinen asia. Ministerivastuulain mukaisen muistutuskirjelmän johdosta eduskunnan perustuslakivaliokunta tutki Alhon menettelyä ministerinä. Valiokunta totesi tämän vuoden syyskuun 19 päivänä täysin yksimielisesti, että menettelyyn ei sisällynyt ministerivastuulain tarkoittamaa rikosta. Tällä kannalla olivat olleet kaikki valiokunnan kuulemat asiantuntijat. Näin lopputulos oli toinen, kuin mihin viime vaalikaudella eräissä toisessa ministerivastuusiassa päädyttiin.

Selvyyden vuoksi on korostettava, että valiokunta ei ole voinut huojennusta sen enempää vahvistaa kuin kumotakaan, sillä sellainen ei perustuslain eikä muunkaan lain mukaan kuulu eduskunnalle. Minä luulen, että joiltakin osin tässä kohdin suurella yleisöllä ei välttämättä ole kovin selvää kuvaa menettelystä.

Tutkiessaan ministeri Alhon menettelyä perustuslakivaliokunta oli saanut tältä myös tietoja siitä, milloin tämä oli keskustellut asiasta eri tahojen kanssa. Ei entinen ministeri Alho eikä pääministeri Lipponen ollut maininnut perustuslakivaliokunnalle, että Sundqvistin tapauksesta oli ollut puhetta heidän keskenään vuonna 1997 elokuun puolenvälin jälkeen.

Sinänsä keskusteluilla, jotka ministeri Alho kävi ennen kuin teki oman ratkaisunsa, ei ollut merkitystä sen kannalta, miten hänen toimintaansa arvioitiin perustuslakivaliokunnassa ministerivastuulain valossa. Kun eduskunta oli perustuslakivaliokunnan ehdotuksen mukaisesti antanut asian raueta, syntyikin uusi kohu Alhon esiintymisestä televisiossa, kun tämä pyrki häivyttämään ehkä omaa osuuttaan ratkaisijana ja siirtämään vastuuta joittenkin toisten suuntaan. Kohua vain lisäsivät tiedot Alhon käymistä yksityisistä keskusteluista. Pääministerin ilmoitus, jossa täsmennettiin keskustelun ajankohtaa, ei tätä kohua kyennyt laukaisemaan.

Oppositio puolueena keskusta on varmaan ainakin joittenkin osalta nauttinut tästä myllytyksestä. Näin yhteiskunnallinen keskustelu unohti suuret, merkittävät asiat, sen että tämän hallituksen aikana on määrätietoisesti kyetty parantamaan työllisyyttä (Ed. Kempainen: Kuinka paljon?) ja suuresta velkataakasta huolimatta kyetty säilyttämään suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakenteet perusteiltaan ehjinä.

Nyt keskusta on torjunut uuden pääministerin ilmoituksen eikä sille riittänyt myöskään viime

viikon kyselytunnilla käyty keskustelu. Keskusta halusi ehkä päästä tämän jutun varjolla esittämään hallituksen eroa. Keskustan eduskuntaryhmän sisäinen erimielisyys välikysymyksestä kuitenkin osoittaa, ettei se itsekään ole enää varma, onko tällä eduskuntakyselyllä perusteita. (Ed. Pekkarinen: Mikä erimielisyys?) Oli siksi ymmärrettävää, että keskusta vaati tiedonantoa, jotta sen ei olisi tarvinnut muotoilla tekstiä, jonka kohdalla sillä on ollut ilmiselviä vaikeuksia.

Arvoisa puhemies! Yhteenvetona totean:

Vasemmistoliitto ei ole hyväksynyt sopimusta vaan on alusta pitäen vaatinut sen purkamista.

Hallitus ei käsitellyt Ulf Sundqvistin kanssa tehtyä sopimusta viime vuonna, vaan asian ratkaisi ministeri Alho, joka ei enää ole valtioneuvoston jäsen. Nyt, kun asia on ollut hallituksessa, on todettu, että sopimuksen pätevyys selvitetään vielä kerran.

Näin ollen ja tästä johtuen vasemmistoliitolla ei ole mitään syytä antaa epäluottamuslausetta hallitukselle, joka ei ole käsitellyt asiaa, ja esittämme yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. B i a u d e t : Ärade talman! Den här interpellationen går till historien som en verklig kurositet. Ingen vill ha den. Oppositionen tror inte själv på den, men inbillade sig att den måste ta statsministerns — onekligen förhastade — retoriska uppmaning på allvar. Regeringen brukar å sin sida inte vilja ha interpellationer.

Men så talar också interpellationstexten sitt tydliga språk. Efter alla hårda ord är den som ur en realpolitikers dagbok, och till väsentliga delar en upprepning av texten för ett år sedan. De som oförskyllt lidit av bankkrisen hjälps inte av interpellationen.

Puhemies! Tämä välikysymys jää historiaan todellisena kummajaisena. Kukaan ei sitä halunnut. Oppositio ei itsekään usko siihen, mutta kuvitteli, että sen on otettava pääministerin — kieltämättä hätiköity — retorinen kehoitus toisinaan. Hallituksilla ei toisaalta ole ollut tapana haluta välikysymyksiä.

Mutta niinpä välikysymysteksti puhuikin selvää kieltään. Kaikkien kovien sanojen jälkeen se on kuin reaali politiikan päiväkirjasta ja keskeisiltä osiltaan viime vuoden tekstin toistoa. Välikysymys ei auta niitä, jotka ovat kärsineet pankkiriisistä ilman omaa syytään.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että tämän kohun aiheuttanut päätös ei ole laiton. Ruotsalainen eduskuntaryhmä kyseenalaisti sen

sijaan jo vuosi sitten sopimuksen yhdenvertaisuusnäkökulmasta ja oli sitä mieltä, että se on purettava, jos lailliset perusteet siihen löytyvät. Olemme edelleen tätä mieltä ja toteamme, että hallitus on samalla linjalla.

Jupakan poliittinen vastuu ministeritasolla mitattiin välittömästi ainoalla loogisella tavalla, joka saattoi tulla kysymykseen, koska asiaa ei ollut käsitelty koko hallituksessa: Arja Alho jätti paikkansa. Huolimatta kaikista myöhemmistä niin sanotuista paljastuksista ei mitään sellaisia tosiasioita ole tullut päivänvaloon, jotka siirtäisivät poliittisen painopisteen koko hallituksen suuntaan. Puoluepoliittisesti vastuu koko hutiloinnista on sosiaalidemokraattisella liikkeellä.

Kaiken tämän oppositio tietää.

Men i dagens medievärld har det nu skedda kunnat förutses. När riksdagen 29.9.1998 diskuterade grundlagsutskottets betänkande om förhållandet mellan ministeransvarigheten och fallet Alho — Sundqvist sade svenska riksdagsgruppen att det är ingen överraskning att mycken energi ännu kommer att användas på att ur fallet pressa ut allt politiskt som bara går att pressa ut.

Och vidare angående utskottets betänkande: ”Redogörelsen nästan skriker ut att det ännu finns detaljer gällande vilka som varit i kontakt med och påverkat varandra, det vill säga gällande de yttersta bevekelsegrunderna för beslutet, som fortfarande är höjda i dunkel. Vi har sannolikt ännu avslöjanden att se fram emot.”

Bara fyra timmar senare startade i programmet Svarta lådan en följetong som tyvärr gav oss rätt på båda punkterna. Mycket klokare har dock ingen blivit, till den grad handlar det om inkonsekvenser och lösa påståenden. Det går inte heller att bestrida, att före detta ministern Alho stått för de största inkonsekvenserna.

Men det är oundvikligt att fallet kastar en skugga över hela det politiska beslutsfattandet, och det berör alltid alla politiker. Samtidigt börjar medborgarna ha denna fråga uppe i halsen.

Niin kauan kuin uusia tosiasioita ei ole, uusi valiokuntakäsittely asian laillisuuspuolesta olisi vailla tarkoitusta. Prosessi saisi eduskunnassa vahvasti poliittisia piirteitä, mikä ei erityisen hyvin käy yksin perustuslakivaliokunnan tehtävän kanssa. Oikeuskanslerille osoitetun kantelun perusteella on vielä mahdollista tehdä arviointi, joka koskee myös sopimuksen syntyhistoriaa ja jolla siten voisi olla parlamentaarisia seurauksia.

Kannatamme mahdollisimman perusteellista selvitystä.

Mutta juuri nyt ainoa näkyvissä oleva merkityksellinen seikka on rikosprosessi Ulf Sundqvistia vastaan. Velallisen epärehellisyyttä koskeva syyteharkinta otetaan näet uudelleen käsittelyyn. Tämä tosin herättää myös joukon muita kysymyksiä syyttäjäviranomaisesta suhteesta julkiseen keskusteluun. Nimenomaan ajatellen sopimuksen purkamisen muodollisia perusteita on rikosprosessin lopputuloksella joka tapauksessa merkitystä. Mutta tätä meidän on myös täällä eduskunnassa odotettava.

Jos sopimusta ei jostain syystä voitaisi purkaa, on entistä tärkeämpää keskustella siitä, millä tavalla Sundqvistin tapauksessa sovellettua sovintoa on pidettävä ennakkotapauksena. Olemme sitä mieltä, että viimeistään silloin on otettava kantaa siihen, mitä sovinto tarkoittaa niiden muiden osalta, jotka on tuomittu vahingonkorvauksiin pankkikriisin yhteydessä, mutta myös siihen, arvoisa puhemies, mitä se merkitsee kaikkein viattomimmille uhreille, erityisesti takaussitoumusten osalta.

För att återgå till de senaste veckornas avslöjanden. När man bedömer om de berättar något nytt om initiativet till Sundqvistbeslutet, är det skäl att ta utgångspunkt i den utmärkta betraktelse kring hur man skall förhålla sig till så kallade bakgrundsdiskussioner, som ingick i Helsingin Sanomat 17.10. Sammantaget kan sägas att dylika förtroliga diskussioner, som exempel alltså den famösa inbandningen av samtalet mellan Arja Alho och redaktör Harakka, är subjektivitetens höjdpunkt.

Det säger sig självt att man inte faller en regering på enbart sådana grunder.

Svenska riksdagsgruppen tänker här inte ens försöka sig på egna analyser av vad som skett i vilken ordning och vilken skillnaden är mellan information och initiativ. Alla alternativ har redan varit föremål för spekulation.

Spekulointia ja luottamuksellisia keskusteluja on jo ollut liiankin kanssa. Tästä syystä ruotsalainen eduskuntaryhmä ei pitänyt järkevänä, että pääministeri informoisi eduskuntaryhmiä erikseen. Kaikkien ryhmien on saatava käyttöönsä mahdollinen uusi tieto samanaikaisesti ja mieluiten täysistunnossa. Toistamme sen, mitä sanoimme viime torstaina: Jos jollakulla on uusia tietoja, ne on välittömästi esitettävä. (Ed. Kemppainen: Nauhoilla on!)

Hallitus ei ole nyt vastaukseensa sisällyttänyt sellaista, joka poikkeaisi siitä, mitä pääministeri on aikaisemmin sanonut ja ed. Alho vahvistanut täysistunnossa.

Muutoinkin olemme sitä mieltä, että hallitus on vastannut kysymyksiin asiallisesti ja lähtien niistä tiedoista ja mahdollisuuksista, jotka kulloinkin ovat olleet käytettävissä.

Meillä ei ole tietoja, jotka sosisivat pääministerin ilmoitusta tai hallituksen vastausta vastaan. Poliittisen luottamuksemme onkin rakennuttava sen varaan, mitä täällä täysistunnossa on sanottu. Tuemme näin muodoin puhemiehen ehdotusta yksinkertaisesta siirtymisestä päiväjärjestykseen ja olemme valmiita edelleen hallitusyhteistyöhön pääministerin johdolla. Epäonnistuneesta Sundqvist-päätöksestä sen sijaan emme edelleenkään ota vastuuta.

Vi sitter inte själva inne med uppgifter som står i strid med statsministerns upplysning eller regeringens svar. Vårt politiska förtroende måste därför byggas på det som sägs här i plenum.

Vi stöder följaktligen talmannens förslag om enkel övergång till dagordningen och ett fortsatt regeringssamarbete under statsministerns ledning. Ansvar för det misslyckade Sundqvistbeslutet tar vi däremot fortfarande inte.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Suomessa on 90-luvun laman jäljiltä kymmeniätuhansia pahoin velkaantuneita kotitalouksia. Kirjoitettuaani ylivelkaantuneiden ongelmista erään lehtikirjoituksen olen saanut kymmeniä todella sydäntäraastavia kirjeitä, joissa kerrotaan mitä suurimmista epäoikeudenmukaisuuksista.

Moni toivottomasti velkaantunut on joutunut ahdinkoon täysin ilman omaa syytään. Ainoa virhe on ollut esimerkiksi se, että on ollut asunon tarpeessa väärään aikaan, tai kyseessä saattaa olla rehellinen, hyväuskoinen yrittäjä, joka uskoi valtiovarainministeriön suhdanne-ennusteisiin tai Iiro Viinasen lupauksiin siitä, ettei markkaa devalvoida. Nämä syyttömät laman uhrit kärsivät kohtuuttomasti. On myös kansantalouden kannalta järjetöntä, että yrittäjähenkilöitä ihmisiä pidetään velkojen takia toimintakyvyttöminä. Yrittäjyys kun on Suomessa niukka luonnonvara.

Olisi oikein ja perusteltua, että syyttömästi velkaantuneita ryhdyttäisiin Suomessa armahtamaan. Tarvitsisimme myös jonkinlaisen luotto-tietoarmahduksen, koska nyt pienikin luottotie-

tomerkintä seuraa mukana vuosikausia ja estää esimerkiksi toimimisen yrittäjänä.

Ulf Sundqvist ei sen sijaan ole velkoihinsa aivan yhtä syytön. Oikeusistuimet päättävät aikanaan, onko hän toiminut laittomasti, mutta selvää joka tapauksessa on, että hän on toiminut tavalla, jota ei voi pitää oikeana. Juuri sen kaltaisen keinottelu, josta Sundqvistin vahingonkorvaus on peräisin, on suurena syynä pankkikriisiin ja siitä seuranneisiin moniin onnettomiin ihmis-kohtaloihin.

Ylivelkaantuneet tarvitsevat armahdusta ja mahdollisuutta uuteen alkuun. Mutta oli vähän outoa aloittaa tämä Ulf Sundqvistista, joka todellakaan ei velkaantuneista kuulu niihin syyttömimpiin. Eikö olisi esimerkiksi kannattanut aloittaa niistä paikallispankkien johtokuntien jäsenistä, jotka on saatettu vastuuseen lainapäätöksistä, joihin he eivät voineet todellisuudessa vaikuttaa lainkaan? Kun muut velkaantujat jätetään ehdinkoon ja armahdetaan poliittiseen eliittiin kuulunut, vaikuttaa se mielialoihin vähän samalla tavalla, kuin jos talvisodan aikana olisi paljastunut, ettei poliitikkojen poikia lähetetä rintamalle.

Paljolta murheelta olisi myös välttytty, jos Suomessa esteellisyys tulkittaisiin vähän laajemmin. Tämän Sundqvist-asian tekee tunkkaiseksi se, että siinä demarit tekivät päätöksiä sosialidemokraattisen puolueen entisen puheenjohtajan asiassa ja että Arsenal-Sillan puolelta Sundqvistin vastapuolena neuvotteli hänen entinen alaisensa. Suomessa pitäisi ottaa käytännöksi, että päättäjät jäävävät itsensä asioissa, joissa heidän puolueettomuutensa on vaarassa tai joissa ulkopuolisille ainakin voi sellainen epäily syntyä.

Arvoisa puhemies! Välikysymyksessä kiinnitetään huomiota siihen, että julkisuuteen on tullut ristiriitaisia tietoja eri henkilöiden rooleista Sundqvist-sopimuksen synnyn yhteydessä. Tällaisten asioiden tutkimiseen eduskunnalla ei ole käytettävissään keinoja. Kysymys politiikan hyväksyttävyydestä sen sijaan ratkaistaan lopullisesti vaaleissa, joissa jokaisella täysi-ikäisellä suomalaisella on mahdollisuus mielipiteensä ilmaisuun.

Edellä olevan perusteella vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että Sundqvistin kanssa tehty sopimus ei ole oikeudenmukainen eikä muita kansalaisia ajatellen tasapuolinen ja että se pitää sen takia purkaa. Olemme tyytyväisiä siihen, että hallitus välikysymysvastauksessaan ilmoittaa pyrkivänsä sopimuksen purkamiseen, jos tähän löytyy laillisia keinoja.

Ed. Saari näytti omassa puheenvuorossaan pitävän tätä laillisten keinojen vaatimusta asian vesittämisenä. Kysyn vain, onko ed. Saari nyt aivan tosissaan.

Kun asia on siis koko hallituksen käsittelyssä kääntynyt siihen suuntaan, että hallitus pyrkii tämän sopimuksen purkamiseen, vihreät tulevat äänestämään sen puolesta, että hallitus voi jatkaa työtään.

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies! Ennen kuin siirryn käsittelemään välikysymyksen substanssia, haluan hieman kommentoida hallituksen tapaa käsitellä tätä välikysymystä.

Torstaina viikko sitten pääministeri kehotti kyselytunnilla oppositiota tekemään välikysymyksen. On herännyt kysymys, oliko tämä kehoitus hetken mielenpurkaus vai oliko se alusta lähtien harkittua. Mikäli se oli mielenpurkaus, se on ymmärrettävää, muttei pääministerin arvovallalle soveliasta. Asia on paljon vakavampi, mikäli kehoitus on osa suunnitelmasta, jota oli etukäteen harkittu. Valitettavasti hallituksen tapa vastata nyt kyseessä olevaan välikysymykseen viittaa jälkimmäiseen vaihtoehtoon. Etukäteen oli ilmeisesti suunniteltu, että vastataan välikysymykseen heti ja äänestetään siitä, jotta se saataisiin pois päiväjärjestyksestä mahdollisimman pian. Mitä ja miten siihen vastataan, tuntuu olevan vähemmän tärkeää.

Kiistatta tällaisia ajatuksia on tullut ainakin kristillisen liiton mieleen. Hallitus oli juuri ja juuri ehtinyt lukea välikysymyksen, kun se ilmoitti, että siihen vastataan heti seuraavana päivänä. Todennäköisesti tällainen päätös oli siis etukäteen tehty, eli tuntematta välikysymyksen sisältöä siihen haluttiin vastata heti. Tämäkin on osoitus ylimielisestä suhtautumisesta kansanvalitsemaan eduskuntaan ja koko demokratiaan ja parlamentarismiin. Hallituksen tapa suhtautua välikysymykseen on omiaan vähentämään kansalaisten luottamusta poliittiseen päätöksentekojärjestelmään.

Arvoisa puhemies! Hallitus on moittinut oppositiota politikoimisesta tässä Alho — Lipponen — Sundqvist-asiassa. Hallituksen mielestä tästä asiasta ei saisi enää mitään sanoa, puhumattakaan vaatimisesta. Mielestämme tässä asiassa on kuitenkin monta kysymystä edelleen auki, ja kristillisen liiton mielestä olisi edesvastuutonta jättää ne selvittämättä.

Todettakoon kuitenkin, että hallitus olisi omilla toimenpiteillään voinut siirtää tämän asian pois päiväjärjestyksestä. On täysin väärin

syöttää oppositiota siitä, että asia on edelleen polttavan ajankohtainen. Asia on ajankohtainen ja myös pysyy sellaisena, kunnes ensinnäkin koko totuus epäoikeudenmukaiseksi koetussa Sundqvist-sopimuksessa käy selville ja toiseksi epäoikeudenmukainen sopimus kumotaan tai muutetaan oikeudenmukaiseksi.

Kuten edellä totesin, välikysymyksen kohde on pysynyt ajankohtaisena lähinnä asiasta annettujen ristiriitaisten lausuntojen takia. Oppositio ei ole niitä antanut, vaan pääministeri ja entinen ministeri Alho. Oppositio ei myöskään ole halunnut tehdä eduskunnasta tuomioistuinta, mutta se ei merkitse sitä, etteikö eduskunnan oppositio voisi ääneen ihmetellä hallituksen suunnalta tulleita lausuntoja ja peräänkuuluttaa niiden todenperäisyyttä.

Kun Sundqvist-sopimus noin vuosi sitten oli eduskunnassa esillä, pääministeri ilmoitti, että hän on se, joka kantaa siitä vastuun. Pääministeri piti virheenä olla viemättä asiaa hallituksen käsittelyksi, mutta hän arvioi kuitenkin, "että laajempi käsittely hallituksessa ei olisi johtanut toisenlaiseen ratkaisuun".

Tänään annetussa vastauksessa ed. Räsäselä pääministeri toistaa, luen vastauksesta lyhyen kohdan: "Otan täyden vastuun siitä, että en esittänyt itse tai kehottanut ministeriä siirtämään toimiohjeden käsittelyä tältä osin valtioneuvoston harkintaan." Mitä tämä vastuun ottaminen käytännössä merkitsee?

Ilmaisu "laajempi käsittely hallituksessa ei olisi johtanut toisenlaiseen ratkaisuun" antaa viitteitä siihen, että asiasta oli mahdollisesti keskusteltu keskeisten ministerien kanssa. Miten voi muuten sanoa, että käsittely hallituksessa ei olisi johtanut toisenlaiseen ratkaisuun?

Vaikka kuinka paljon hallituksen johdon taholta vakuutetaan, miten Alho — Sundqvist-sopimus on yhteiskunnan kannalta paras mahdollinen, kansa ei sitä siitä huolimatta hyväksy. Eikä tämä johdu kateudesta vaan siitä, että sovittelusopimus koetaan puoluetoverin suosimiseksi yhteiskunnan varoilla. Lukuisat pääkirjoitukset, epäviralliset mielipidetutkimukset ja kansan mielipidepurkaukset tukevat tätä väitettä. Voisi jopa väittää, että eduskunnan perustuslakivaliokunta asettui tälle kannalle, kun se voimakkaasti moitti entistä ministeriä tästä sopimuksesta.

Arvoisa puhemies! Edellä mainituista syistä ei ole siis yhä yhä, kuka oli se ministeri, jonka aloitteesta sovittelu Ulf Sundqvistin kanssa käynnistettiin. Mikäli mitään uusia lausuntoja ei olisi annettu sen jälkeen, kun pääministeri 1.10.

oli antanut eduskunnalle ilmoituksensa, koko asiasta ei ilmeisesti enää puhuttaisi. Tehtyä ei saa tekemättömäksi, ja ed. Alhon lausunto näytelmästä, jossa vuorosanat oli jaettu etukäteen, tai hänen kysymyksensä siitä, miten hän olisi voinut informoida pääministeriä asiasta, josta hänellä ei ollut tietoa, heittävät pahan varjon pääministerin ylle. Ristiriitaiset lausunnot eivät häviä sillä, että osapuolet toteavat, ettei ole mitään ristiriitaa lausuntojen välillä. Vai kuvittelevatko osapuolet todella, että kansa nyt uskoo, että molemmat puhuvat totta?

Riippumatta siitä, että osa hallituksessa edelleen pitää kiinni siitä väitteestä, että Alho — Sundqvist-sovittelusopimus on yhteiskunnan kannalta paras mahdollinen, kansan suuri enemmistö on siitä täysin eri mieltä. Mahdollisuudet sopimuksen yksipuoliseen purkamiseen ovat juridisia, ja niitä pitäisi huolellisesti selvittää.

Tässäkään asiassa teot eivät ole seuranneet puheita. Eräät hallituspuolueiden edustajat ovat kyllä siitä puhuneet, mutta tekoihin kukaan ei ole ryhtynyt. Hallitus tuskin voi väittää, että se olisi todella ryhtynyt selvittämään sopimuksen purkamismahdollisuutta. Kun eräät opposition edustajat ovat ryhtyneet tässä tarkoituksessa toimenpiteisiin, heitä on siitä moitittu, ja taas kerran joko politikoimisesta tai hurskastelemisesta. Hallitus puhuu muttei ryhdy mihinkään eikä pidä siitä, että joku tai jotkut ryhtyvät siihen, johon hallituksen puheittensa mukaan pitäisi ryhtyä. Jos hallitus todella olisi tarkoittanut sitä, mitä se lausunnoillaan on esittänyt, sen olisi pitänyt osoittaa enemmän aktiivisuutta asiassa.

Arvoisa puhemies! Kuten aikaisemmin totesin, kansalaiset eivät kateudesta eivätkä poliittisista syistäkään raivoa Alho — Sundqvist-sopimuksesta, vaan siksi, että he kokevat sen äärimmäisen epäoikeudenmukaisena. Velalliset, jotka ovat kaiken omaisuutensa menettäneet, ja monet heistä sen takia, että heidän markkavelkansa pankinjohtajan hyvästä neuvosta muutettiin valtuuttalainaksi, eivät koskaan tule ymmärtämään, minkä takia laman aiheuttajat pääsevät veloista ja voivat jatkaa yllälistä elämää. He myös ihmettelevät, kuinka vuosikymmeniä puolen miljoonan vuosituloja nauttinut henkilö voi olla varaton, kun paljon pienemmillä tuloilla on saatu jopa säästöjä aikaan.

Väitettä siitä, ettei vastenmielisyys johdu poliittisista syistä, perustelen sillä, että sopimusta vastustetaan ruohonjuuritasolla sosialidemokraattien piirissä lähes yhtä voimakkaasti kuin muissa piireissä. Duunari ja herra ovat tästä

asiasta varsin samaa mieltä. Vain SDP:n ja muun hallituksen poliittinen eliitti jaksaa ääneen tai hiljaisesti hyväksyä sopimuksen.

Hallitus on päinvastoin yrittänyt perustella sovitteluratkaisua sillä, että eduskunta on sellaista edellyttänyt. Tämä väite pitää vain osittain paikkansa. Ilmeisesti tällä tarkoitetaan valtiovainvaliokunnan lausuntoa 30/1996 pankkitukitiedonannosta. Itse olen ollut tätä lausuntoa valmistelemassa hallinto- ja tarkastusjaostossa, ja ainakin minä olen sillä tarkoittanut jotain aivan muuta kuin korkeimman oikeuden vahingonkorvauspäätösten sovittelua. Valiokunta toteaa lausunnossaan, että ” - - tulisi vahingonkorvaus-oikeudenkäynneissä pyrkiä sovintoon. Tämä voisi valiokunnan mielestä tapahtua ilman, että asiassa olisi vielä välttämättä alioikeuden ratkaisuaan, koska näin säästettäisiin merkittävästi kustannuksia”. Tämä on ilmeisesti se lausunto, johon hallitus on viitannut todeten, että eduskunta edellyttää tai eduskunta toivoo, että sovitteluratkaisuihin mennään.

Lausunto vahingonkorvausten sopimisista tähtää siihen, että välttyttäisiin pitkistä ja suuria kustannuksia vaativista oikeudenkäynneistä. Lausunto ei välttämättä sulje pois korkeimman oikeuden päätösten sovitteluratkaisuja, mutta niissä pitää osoittaa erityisen suurta varovaisuutta. Onhan korkein oikeus päätöstä tehdessään jo sovitellut vahingonkorvauksen kohtuulliseksi, kun se viran puolesta on ottanut huomioon vahingon suuruuden, tuottamusteiden, vahingon aiheuttajan taloudellisen aseman ym. sellaiset seikat. Katsovathan eräät oikeustieteilijät, että Sundqvistin vahingonkorvausasiassa olisi korvausta voinut sovitella vain pääluvun mukaiseksi. Näinhän oli menetelty eräissä toisissa tapauksissa.

Herra puhemies! Yhteenvetona totean, että Sundqvistin sopimus on epäoikeudenmukainen. Se ei ole syntynyt itsestään, mutta poliittisen vastuun siitä on ottanut entinen ministeri Alho, joka ristiriitaisilla lausunnoilla on antanut ymmärtää, että itse pääministeri oli se henkilö, joka pyysi häntä hoitamaan asian pois päiväjärjestyksestä.

Hallitus ei ole osoittanut minkäänlaista aktiivisuutta selvittää mahdollisuuksia epäoikeudenmukaisen sopimuksen kumoamiseksi. Kaikki tämä on synnyttänyt epäluottamusta poliittista päätöksentekojärjestelmää kohtaan, eikä hallitus ole katsonut aiheelliseksi ryhtyä toimenpiteisiin luottamuksen palauttamiseksi.

Luottamuspula pääministeriä kohtaan halvaannuttaa koko hallituksen toimintakykyä.

Siksi olisi perusteltua, että eduskuntavaalit aikaistettaisiin tammikuulle ensi vuonna. Näin kansa saisi antaa arvionsa poliittisesta järjestelmästä ja vaihtoehtoista sen sisällä.

Edellä lausutun johdosta kannatan ed. Saaren tekemää ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodosta.

Ed. Penttilä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T a r k k a : Herra puhemies! Vuosi sitten käyty välikysymyskeskustelu Sundqvist-sopimuksesta sekä viime kuun keskustelu perustuslakivaliokunnan metinnöstä keskittyivät vielä kohtuullisuus- ja yhdenvertaisuuskysymyksiin.

Jos mahdollista, ongelma on nyt vieläkin laajempi ja periaatteellisempi ja merkittävämpi. Viime viikkojen aikana prosessin kirjavat vaiheet ovat kauniisti sanoen heikentäneet kansalaisten luottamusta poliittiseen päätöksentekojärjestelmämme ja suomeksi sanottuna lisänneet kansalaisten inhoa ja raivoa poliitikkoja kohtaan. Eikä ihme!

Sundqvist-sopimuksen korvaussumma oli pienempi, kuin mihin Sundqvist olisi pystynyt sen arvion perusteella, jonka hän itse esitti omista lähivuoden tuloistaan, varsinkin jos hänet olisi pakotettu samanlaiseen elintason jyrkkään mataltamiseen, johon kaikkien muiden vastaavaan korvaustilanteeseen joutuvien kansalaisten on alistuttava. Tämä kohtuullisuus- ja tasaveroituuskysymys ei ole kadonnut, vaikka se on peittynt julkisuudessa muiden tietojen ja muun keskustelun alle. Se on edelleen Sundqvist-jupakan pääkysymys.

Se, kuka sanoi missäkin tilanteessa kenellekin mitään ja oliko se aloitteen tekemistä tai informoinnin vastaanottamista, on alisteista lisätietoa peruskysymykselle, joka kuuluu: Oliko Sundqvistin korvaussumma oikein johdettu hänen taloudellisesta tilanteestaan ja korkeimman oikeuden päätöksestä, ja kohdeltiin hän tavalla, joka on sopusoinnussa tasavertaisuutta lain edessä koskevan perustuslain tasoisen säädöksen kanssa?

Asiassa esitetyt lukuisat lausunnot ovat keskenään ristiriidassa, mikä sinänsä oikeastaan ei ole yllättävää, sillä se on tavallista, että eri ihmiset näkevät saman tapahtuman aina vähän eri näkökulmista. Sen ymmärtää, vaikka se hämmäntää. Ja hämmennys lisääntyy ja syvenee, jos perättäisinä päivinä annetut lausunnot näyttävät

olevan ristiriidassa paitsi muiden antamien lausuntojen kanssa myös lausujan itsensä antamien aikaisempien lausuntojen kanssa, kuten nyt on käynyt muutamia kertoja.

Nyt on päällekkäin niin paljon ristiriitaista tietoa, että tapahtumien todellisen kulun selvittäminen ei ole enää mahdollista eduskunnan täysistunnon käytettävissä olevilla menettelytavoilla. Olemme jumiutuneet tilanteeseen, jota ei voi hyväksyä. Julkisuuteen saaduissa lausunnoissa on niin paljon ristiriitaisuuksia, että ne kaikki eivät voi olla totta. Jotta osaisimme olla jotakin mieltä tästä asiasta, olisi tärkeää tietää, mitä oikein on tapahtunut. Muuten ei myöskään tiedetä, onko eduskunta saanut oikeaa ja riittävää tietoa.

Olen opiskelutaustaltani ja harrastuksiltani historiantutkija ja tässä tutkimuksen lajissa — en siis sanonut tieteen lajissa — pyritään ensin selvittämään, mitä todella tapahtui, ja sitten arvioimaan tapahtumien merkitystä: tuttu ongelma politiikastakin. Kun menneisyyden tapausten tutkimus ja arviointi jumiutuu sellaiseen ristiriitaisten tietojen ryteikköön kuin Sundqvist-jupakka nyt, historiantutkija yrittää selkeyttää tilannetta pyrkimällä päättelämään tutkittavassa tilanteessa toimineiden ihmisten intressejä ja motiiveja, siis millaisilla menettelyillä he todennäköisesti ovat yrittäneet edistää itselleen tärkeitä asioita ja mihin he todennäköisesti ovat pyrkineet.

Vaikeissa tutkimustilanteissa käy usein niin, että päältä katsoen ristiriitaisilta näyttävien tietojen takaa tai lähistöltä alkaa paljastua tietoja, jotka tekevät nämä näennäiset ristiriitaisuudet ymmärrettäviksi.

Sundqvist-jupakan ristiriitaisten tietojen kaakoksesta puuttuu juuri tämä kokonaisuuden ymmärrettäväksi tekevä tieto. Sitä joko ei ole kerrottu meille tai sitten sitä ei ole olemassa. Jos se on jossakin piilossa, joku on salannut tärkeän Sundqvist-sopimuksen arviointiin vaikuttavan tiedon. Jos tällaista tekijää ei ole olemassa, joku on valehdellut. Tämä asia ei ole loppuun käsitelty, ennen kuin tiedetään, kummasta nyt on kysymys.

Tähän mennessä tapahtumista saaduissa tiedoissa on mustia aukkoja kaikkein ratkaisevimmillä kohdilla. Tietotyhjiön täyttäminen saattaisi tehdä ymmärrettäväksi ne monet ristiriitaisuudet, joita nyt ei voi ymmärtää.

Korvauslupaan määrittely sopimusneuvotteluissa näyttää olevan ristiriidassa sen kanssa, miten pankinjohtaja Sundqvist oli juuri ennen sopimuksen tekemistä arvioinut omat tulonsa.

Missään ei ole esitetty selitystä sille, miksi Sundqvistille varattiin mahdollisuus säilyttää entinen elintonsa tilanteessa, jossa jokainen tavallinen kansalainen olisi pakotettu alentamaan elintasoaan romahduksenomaisesti.

Miksi liikkeissään yleensä niin vikkelät ulosottajat olivat niin avuttomia Sundqvistin edessä?

Missään ei ole selitystä sille, miksi sopimuksen tekemisellä oli äkkiä niin kova kiire.

Ja kaikkein tärkeintä: Missään ei ole selitetty ulosoton keskeytyksen varsinaista syytä.

Ministerien poliittisten avustajien rooli on jäänyt tai jätetty niin pimentoon, että on syytä epäillä, onko sitä tarkoituksellisestikin pimitetty. Yleensähan ilmeisesti juuri he valmistelevat ratkaisujen asiasisällön ja kantavat sen sitten ministerien pöydälle hyväksyttäväksi taikka edelleen kehitettäväksi.

Jos Sundqvist-sopimus syntyi tässä normaali-prosessissa, olisi välttämätöntä tietää, ketkä kävivät nämä pohjustusneuvottelut ja millaisen ajatusprosessin jälkeen niissä päädyttiin siihen tulokseen, johon päädyttiin. Jos taas ministerien avustajat eivät valmistelleet Sundqvist-sopimusta, olisi tärkeää tietää, miksi ei ja kuka sitten valmisteli.

Vasta, kun näihin asioihin on saatu selvitys, on mahdollista ymmärtää koko tapahtumaketju, ja vasta sitten tiedetään, onko jonkun kaapissa ruma luuranko. Koska useimmilla meistä on takaraivossaan epäily tällaisen luurangon olemassaolosta, niiden, joilla on sen kaapin avain, olisi osoitettava meidän olevan väärässä. Ja se on helppoa: Avatkaa se kaappi, niin näemme, mitä siellä on.

Viime viikkojen aikana pääministerin rooli on alkanut tulla yhä keskeisemmäksi. On jokseenkin uskomatonta, että poliittisesti niin kokenut, taktisesti niin taitava ja niin älykäs ihminen kuin pääministeri Paavo Lipponen on suhtautunut niin huolimattomasti, välinpitämättömästi ja vähän hällä väliä -tyyliin asiaan, jonka julkisuusarvoa ja räjähdysherkkyyttä ei ollut vaikea arvioida etukäteen. Jos hänen kertomuksensa otetaan nimellisarvostaan, hän on vain kuullut informaatiota silloin, kun joku on sattunut informoimaan. Tuntuu vaikealta kuvitella, että maan suurimman puolueen entisen puheenjohtajan kanssa tehtävä, valtion saatavia koskeva sopimus olisi voitu solmia puhumatta siitä etukäteen puolueen nykyisen puheenjohtajan kanssa, varsinkin kun tämä sattuu olemaan myös pääministeri. Jos pääministeri todella oli Sundqvist-sopimuksesta niin etäällä ja siitä niin vähän kiinnostunut kuin

hän nyt esittää, hänhän on käyttäytynyt kuin poliittinen noviisi. Ja me tiedämme, että hän ei totisesti ole mikään poliittinen noviisi.

Sundqvist-sopimuksen poliittista kokonaisarviota ei voida tehdä, ennen kuin sen syntyhistoriassa olevat mustat aukot on täytetty. Ne eivät täyty tässä välikysymyskeskustelussa. Voidaksemme palauttaa kansalaisten luottamuksen valtiolliseen päätöksentekojärjestelmäämme asia on selvitettävä perusteellisesti. Koska se ei ole mahdollista täysistunnon käytettävissä olevilla menetelmillä, nuorsuomalaiset esittävät asian lähettämistä perustuslakivaliokuntaan. Sen tulisi virka-apuna teettää perusteellinen selvitys Sundqvist-sopimuksen synnystä sekä esittää oma arvionsa näin muodostuvan kokonaiskuvan oikeudellisesta ja poliittisesta merkityksestä. Vasta sen jälkeen eduskunta voi tehdä perustellun päätöksen Sundqvist-jupakasta.

Herra puhemies! Nuorsuomalaisten nimissä ehdotan, että eduskunta päättäisi valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n mukaisesti lähettää asian perustuslakivaliokuntaan.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Verotietojen mukaan entinen pankinjohtaja Ulf Sundqvist on koko 90-luvun ajan saanut erittäin suuria tuloja. Viimeisimpien, vuoden 1996 verotietojen mukaan hänen tulonsa olivat yli 1 miljoona markkaa, josta jäi käteen noin 0,5 miljoonaa. Vuosina 1990–96 hänen bruttotulonsa olivat yhteensä 7,5 miljoonaa markkaa ja tulot verojen jälkeen noin 3,2 miljoonaa markkaa. Pieni- ja keskipalkkaisten työntekijöiden osalta tilanne on se, että he eivät pääse näin hyville ansioille edes koko työuransa aikana.

Sundqvistin kanssa tehtiin vahingonkorvauksista hänelle hyvin edullinen sopimus, ennen kuin hänen varallisuuttaan ja tulojaan oli luotettavasti selvitetty. Ja kuten tiedetään, ulosotto keskeytettiin. Nämä ovat niitä kuohuttavia asioita, joista kansa puhuu ja haluaa tietysti selvyyttä.

Mutta on selvää myös se, että Sundqvistin saamasta suopeasta kohtelusta ei puhuttaisi eikä se kuohuttaisi ihmisiä niin paljon, ellei tapausta samalla koettaisi myös jäävuoren huipuksi, jäävuoren, joka on eriarvoisuus ja sen lisääntyminen. Kyse on eliitin suosimisesta kansan kustannuksella. Tällaisesta vinoudesta on paljon esimerkkejä viime vuosien talous- ja sosiaalipolitiikassa. Suurituloisia on suosittu veroratkaisuissa, erityisesti pääomatulojen ja osinkojen verotuksessa. Samalla kaikkein pienituloisimpien etuuksia on kavennettu muun muassa työmarkkina-

tuen lapsikorotusten, toimeentulotuen ja opintotuen leikkauksilla. Yli 400 000 eläkeläiseltä otetaan kansaneläkkeen pohjaosa pois ja eläkeläisiltä peritään edelleen korotettua sairausvakuutusmaksua, jota muut väestöryhmät eivät joudu maksamaan.

Eliitin suosimisesta erittäin selvä näyttö on suuryhtiöiden johtajien optiojärjestely, joka on viime kuukausina tuottanut monille heistä jopa miljoonien markkojen omaisuuden. Sisäpiiriläiset rahastavat optioita vaivihkaa jopa ennen kuin tieto yhtiöiden tuloksen heikentymisestä ja pörssikurssien alenemisesta saavuttaa laajemmat piirit. Näin kyse on jo hyvin arveluttavasta toiminnasta sinänsä, ja koko optiojärjestelmä on minusta täysin mätä, joka eräällä tavalla osoittaa, miten laajaksi eliitin suosinta on kasvanut. Eihän tällainen optiojärjestelmä ole mahdollinen, jos siihen todella halutaan puuttua.

Arvoisa puhemies! Sundqvist-asian käsittelyn eri vaiheissa hallitukselta on vaadittu eduskunnassa toimenpiteitä talousrikollisia auttavien porsaanreikien tukkimiseksi lainsäädännössä. Eduskunnassa on myös vaadittu parempaa vastaantuloa ylivelkaisuille ja muille laman seurausten vuoksi pahoihin vaikeuksiin ajautuneille pienituloisille. Kovin laihoiksi näyttävät hallituksen ponnistelut tällä suunnalla jääneen lupauksista huolimatta. Ilmeisesti pankkikriisin vahingonkorvausten verovähennyskelpoisuuden poistamisesta ei ole tullut selvää ratkaisua, päätöstä tai lakiesitystä. Ennakkotapauksena tiedetään, että STS-Pankin toinen entinen pääjohtaja Yrjö-Olavi Aav vähensi 1,2 miljoonan markan vahingonkorvaukset verotuksessaan. Saako Sundqvist saman kohtelun, tällaisen myönteisen kohtelun, osakseen? Siinä on edelleen kysymysmerkki, tämän kysymyksen perässä. Olisi hyvä tietää, miten aiotaan menetellä.

Pienituloisten kannalta ovat asiat sitten kokonaan toisin. Heiltä otetaan kaikki se, mikä otettava on esimerkiksi verokarhun tai ulosmittaajan mielestä. Siellä suojaosuus on puolestaan erittäin pieni. Se on yksinäisen henkilön osalta vain 2 760 markkaa, niin pieni ettei sillä mitenkään edes elä. Tuntuukin vain kohtuudelta se, että suojaosuutta tämän kaiken keskustelun jälkeen korotetaan näiltä pienituloisilta ihmisiltä, että vaikeuksiin joutunut voisi edes jotenkin tulla toimeen.

Arvoisa puhemies! Jo perustuslakivaliokunta totesi mietinnössään, että Sundqvist-sopimus poikkeaa yhdenvertaisuusperiaatteesta ja että ministerin toimintaa asian yhteydessä ei voida pitää yleistä oikeustajua vastaavana eikä hyväk-

syttävänä. Viime viikkoina julkisuuteen tulleet uudet tiedot ja ristiriitaiset lausunnot eivät muuta ainakaan tilannetta paremmaksi.

Minusta onkin vain yksi ainoa keino saada Sundqvist-asia niin sanotusti pois päiväjärjestyksestä. Se on Sundqvistin kanssa tehdyn sopimuksen purkaminen. Tästäkin kyllä jo puhutaan mutta samaan aikaan sanotaan, että eipä taida onnistua. Mutta eihän kerta kaikkiaan niin voi olla, että kaikki, tai melkein kaikki, sanovat eduskunnassakin, että sopimus on väärämielinen, se pitäisi purkaa, mutta minkäs teet. Jos on aito halu purkaa sopimus, keinot kyllä löytyvät.

Ed. Aho nosti täällä jo mielenkiintoisen kysymyksen siitä, miten voidaan esimerkiksi hänen esille ottamaansa lainkohtaa käyttää tässä yhteydessä. Jos se ei ole toimiva, niin ainahan täällä eduskunnassa voidaan lakeja korjata, niin että kaikkien väärämieliseksi tuomitsema sopimus todella mitätöidään.

Tällainen korjaava lakiesityshän voidaan eduskunnassa viedä läpi hyvinkin lyhyessä ajassa. On täällä tehty lakeja jopa viikossa. Jos keran ollaan sitä mieltä, että tämä korjataan, ja jos ei muuta keinoa ole, niin korjataan lakeja, jotta tähän asiaan päästään kiinni.

Kuten jo totesin, eliitin suosimisen selvästi näytävä Sundqvist-sopimus on vain jäävuoren huippu. Kansan usko harjoitettavaan politiikkaan ja sen oikeudenmukaisuuteen saadaankin hankituksi kaikkienensakin vain sillä, että lamas- ja leikkauksista kärsineiden pienituloisten asemaa parannetaan korottamalla heidän saamiaan sosiaalietuuksia ja maksattamalla nämä ratkaisut suurituloisilla. On tehtävä selvä kurssin muutos. Eliitin suosiminen saa loppua, ja on aika ruveta parantamaan pienituloisimpien asemaa.

Herra puhemies! Ehdotan, että eduskunta hyväksyy seuraavan perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon: "Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta toteaa, että Sundqvist-sopimus loukkaa yhdenvertaisuuden periaatetta ja yleistä oikeustajua, sekä edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin Arsenal-Sillan ja Ulf Sundqvistin välisen sopimuksen purkamiseksi tarpeen vaatiessa myös lainsäädäntöön tehtävin muutoksin, ja

siirtyy päiväjärjestykseen."

Ed. Manninen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Suomessa ovat ajat muuttuneet sitten Kekkonen-Klinjan valtakauden. Mikäli tuolloin olisi, ja miksipä ei silloinkin olisi, tehty Sundqvist-sopimuksen tapainen kabinettijärjestely, olisi siitä oltu visusti hiljaa. Jos joku lehtimies olisi yrittänyt asiaa penkoa, olisi Tamminiemen kuriiriposti tuonut myllykirjeen päätoimittajan pöydälle alta aikayksikön. Jos taas joku opposition edustaja olisi pyrkinyt siitä tuomitsevasti puhumaan eduskunnassa, olisi hänet ääritapauksessa kannettu pois puhujakorokkeelta.

Onneksi elämme nyt vapaita aikoja ja keskustankin linja lienee ainakin oppositiossa ollessa muuttunut toisenlaiseksi. Ainoa linnake, jossa vanha kekkoslainen henki edelleen näyttää olevan vallalla, on Yle eli Yleisradio. Sen SDP:läiset jäsenkirjajohtajat yrittivät ensin estää kuuluisien Alho-nauhojen julkaisemisen, ja nyt puolestaan ilmeisesti on keskustan hallintoneuvoston jäsenen pääluvun mukaisesti päätetty televisioida tästä keskustelusta vain alkuosa, jossa puolue pääsee kahteen kertaan ääneen. Tuleekin mieleeni taannoinen mainos, jossa kysyttiin, mitä saa 3 markalla. Nyt tähän kysymykseen voi vastata. Sillä saa päivässä kaurapuuron lisäksi demarien sensuroimaa uutispalvelua kahdella kanavalla.

Arvoisa puhemies! On ollut varsin surkuhupaisaa, ellei säälittävää seurata ex-ministeri Alhon seikkailuja Sundqvist-viidakossa. SDP:n ryhmälläkin lienee ollut pieniä vaikeuksia aina tietää, kuka puhuu totta ja missä kulloinkin mennään. Pääministeri Lipposen ja ed. Alhon puheet Sundqvist-sopimuksen syntyvaiheista ja sen jälkeisistä tapahtumista ovat lähes joka toinen päivä yhteneväiset ja lähes joka toinen päivä lähes päinvastaiset. Varsinkin Alhon käsitykset ja muistikuvat näyttävät muuttuvan sen mukaan, missä ja kenelle hän asiaa kommentoi. Tämä ei voi olla antamatta epäluotettavaa kuvaa lausuntojen todenperäisyydestä. Myös pääministerin huonomuistisuus on häiritsevän suurta, ja myös hänen avustajansa rooli sopimuksen kättilönä kaipaava runsaasti lisävalaistusta pääministerin lakonisen vastuutoteamuksen lisäksi.

Mikäli Jorma Westlundin rooli ja toimet eivät tarkennu, herää epäily, heiluttaako hallituksessa koira häntää vai häntä koiraa, niin kuin tavaan sanoa. Westlundin toimien tarkempaa selvittämistä puoltaa myös se, että hän sekä on ollut Sundqvistin että tällä hetkellä on Lipposen oikeana kätenä, missä ominaisuudessa hän sopi erinomaisesti puheena olevan sopimuksen kaajaaksi.

Mitä Sundqvist-sopimuksen poliittiseen puoleen tulee, yksi osa siitä on loppuun käsitelty. Ex-ministeri Alho on saanut eduskunnassa vapauttavan päätöksen ministerivastuulain osalta ja sillä siisti. Tämä välikysymys pyrkiikin mielestäni selvittämään enemmänkin pääministerin ja tämän vastuulla toimivan pääministerin avustajakunnan toimia sopimuksen syntyvaiheessa. Alhon eräiden puheiden mukaan pääministeri on ollut sopimuksen syntymisen suhteen aktiivinen. Mitä se tarkoittaa käytännössä? Onko totta se, ettei silloinen ministeri Alho tiennyt sopimuskäyvailuista keskustellessaan asiasta ensimmäisen kerran pääministerin kanssa. Kuka informoi tuolloin ja ketä? SDP:n tulisiikin nyt mielestäni taipua vanhaan viisauteen, jossa neuvotaan kokeilemaan totuuden puhumista, kun valhe ei enää auta. Mitä pidempään tämä selittely, ristiinpuhuminen ja niin sanottu sekoilu jatkuu, sitä todennäköisemmäksi tulee se, että asiassa on jotain hämäävää eikä kaikkea ole tuotu vielä julki.

Mikäli pääministeri ottaa asiassa täyden vastuun ja sopimuksen arkkitehdiksi paljastuu hänen avustajansa, tulee hänen erottaa heti epälojaali alaisensa, ja sen jälkeen eduskunnan tehtävä on ratkaista pääministerin oma luottamus. Jos taas pääministeri pidättäytyy itse yksin syylliseksi, on päätös seurauksista yksin hallituspuolueiden ja eduskunnan käsissä. Mikäli tähän asti harjoitettu selittely vain jatkuu, on harkittava uusia keinoja totuuden esiin kaivamiseksi.

Arvoisa puhemies! Puheena oleva sopimus, jolla ex-pankinjohtaja, puoluejohtaja Sundqvistin korvausvastuut armahduksenomaisesti pudotettiin alkuperäisestä korkeimman oikeuden kohtuullistamasta 15 miljoonasta markasta 1,2 miljoonan kertakorvaukseksi, on saattanut kansalaiset jyrkän eriarvoiseen asemaan keskenään. Ne tavalliset yrittäjät ja kansalaiset, jotka juuri Sundqvistin, Riikosen tai Wegeliuksen kaltaisten pankinjohtajien virhelinjan takia menettivät kaiken omaisuutensa ja jäivät velkaa suuria summia, joutuvat maksamaan ulosoton kautta loppuelämänsä velkojaan tai sitten elämään "koippussielämää" odottaen velkasaneerauksen loppumista ja uuden elämän alkua.

Tietysti, jos vertaa Sundqvistia toisiin edellä luettelemini ex-johtajiin, hän on kärsinyt vääryyttä joutuessaan edes johonkin vastuuseen teoistaan. Silti ratkaisu ei ole oikea tasavertaisuuden kannalta, ja juuri siksi siinä väistämättä haiskahtaa "toverirakkaus".

Perussuomalaisen mielestä Sundqvistia on kohdeltava samoin kuin muitakin velkaisia tai

korvausvelvollisia, minkä takia sopimus onkin saatava purettua ja Sundqvist saatettava takaisin hänelle ja hänen tuloilleen kohtuullisen korvausvelvollisuuden piiriin.

Poliitikkojen ja politiikan uskottavuus on kärsinyt vakavan iskun niin sanotun Alho — Lipponen — Sundqvist-jupakan takia. Sitä ei kyetä lyhyessä ajassa palauttamaan muuten kuin löytämällä syyllinen tai todellinen aloitteen tekijä valtion puolelta ja saattamalla hänet siitä vastuuseen. Tilanne on valitettava, kun politiikan arvostus on jo ennestäänkin varsin alhaisella tasolla. Itse olen totunut siihen, että on aina olemassa vain yksi totuus, se aito ja oikea totuus, mutta nyt kahta toisistaan poikkeavaa totuutta markkinoidaan, molempia, oikeana totuutena. Se ei ole mahdollista, arvon sosialidemokraatit!

Arvoisa puhemies! Puhemiestä myöten on vaadittu Sundqvist-sopimuksen purkamista. Valitettavasti sopimusoikeudellisesti asia on kuitenkin niin, ettei tehtyä sopimusta voida yksipuolisesti valtion taholta purkaa vaan siihen täytyy saada myös toisen sopijapuolen suostumus. Itse en usko ed. Esko Ahon esille ottaman oikeustoimilain 33 §:n painoarvoon tällaisessa asiassa. Mutta mikäli Sundqvistin todetaan syyllistyneen rikolliseen tekoon eli tässä tapauksessa esimerkiksi velallisen epärehellisyteen, voidaan käsitkseni mukaan sopimusta lähteä purkamaan. Tähän päämäärään tähtäävänä toimenpiteenä olenkin tehnyt valtakunnansyyttäjä Kuusimäelle kantelun valtionsyyttäjä Rappen tekemän syyttämättäjäättämisratkaisun muuttamisesta. Valtakunnansyyttäjällä onkin ilmoittanut antaneensa asian toisen valtionsyyttäjän tutkittavaksi ja harkittavaksi. Mielestäni päätös oli perusteltu. Arvosteltiinhan muun muassa johtavien oikeusoppineiden ja velkalainsäädäntöasiantuntijoidenkin taholta Rappen ratkaisua kestävämmäksi.

Keskeistä koko tässä prosessissa, joka on tähän mennessä poikinnut kaksi välikysymystä, yhden ministerivastuukäsittelyn, rikosilmoituksen, tutkintapyynnön ja kantelun niin oikeuskanslerille, eduskunnan oikeusasiamiehelle kuin Valtakunnansyyttäjänvirastollekin, on se, harhauttiko ja salasiko Sundqvist varallisuuttaan ja tulojaan ulosottoselvityksessä, olisiko Alhon viime hetkellä keskeyttämässä toisessa selvityksessä löytynyt uusia Sundqvistin maksukykyyn vaikuttaneita seikkoja ja syyllistykö hän omaisuuden hävittämiseen velkojan vahingoksi käyttäessään 30 000—40 000 markan kuukausitulonsa elämiseen. Mielestäni Sundqvist menetteli juuri näin, sillä hänen tulojensa nykyarvo diskonttaa-

mallalla ne nykyhetkeen mahdollistaisi noin 5 miljoonan markan korvaukset. Tämä on siis huomattavasti enemmän kuin sovittu 1,2 miljoonaa markkaa.

Miksi siis Lipposen avustaja Westlund kiirehti uuden ulosottoelimityksen keskeyttämistä juuri viimeisten päivien aikana? Siinä selvityksessähän olisivat paljastuneet Sundqvistin konsulttipalkkiot, arviolta 40 000—50 000 markkaa kuukaudessa. Vastaako pääministeri Lipponen nyt tästä väärästä ulosottoelimityksen keskeytyspäätöksestä ja siitä, että sen takia valtio menetti korvaussopimuksessa käytännössä 3,8 miljoonaa markkaa, joka nyt jäi siis Sundqvistin taskuun, kun mainitsemaani tulojen nykyarvolaskelmaa ei tehty? Lisäksi voidaan todeta, että Sundqvistin olisi tuolloin tullut tehdä selkoa myös mahdollisista tulevista tuloistaan eli siitä, millä hän aikoo elää, jolloin oletetut 5 miljoonan markan korvaukseen johtavat kassavirrat olisivat tulleet esille. Tämä hipoo mielestäni myös velallisen epärehellisyyttä, jota nyt Lipponen, Alho ja Westlund uuden ulosottoelimityksen keskeyttämällä tukivat.

Arvoisa puhemies! Vuoden ajan esillä ollut Sundqvist-sopimus ja siihen liittyvät kiemurat eivät varmaankaan vielä tässä vaiheessa välikysymyskeskustelua eivätkä välikysymyskeskustelussa muutenkaan selviä. Tämän varmistavat jo tutkinnassa ja käsittelyssä olevat rikosilmoitukset ja kanteet. Poliittinen vastuu koko hallituksen osalta ratkeaa tältä erää luottamusäänestyksessä huomenna. Itse toivon, että eduskunta pääsisi pian tekemään normaalia lainsäädäntötyötä, sillä talossa on tällä hetkellä monia tärkeitä lakihankkeita ja valtion ensi vuoden budjetti, jotka vaatisivat edustajien jakamattoman huomion.

Poliisi ja ylimmät laillisuusvalvontaviranomaiset hoitakoot nyt oman osuutensa sopimuksen laillisuuden ja siihen liittyvien kysymysten selvittämiseksi. Mikäli näissä tutkimuksissa selviää jotain uutta ministereiden tai heidän avustajien sekä Ulf Sundqvistin toimista ja niiden mahdollisista laittomuuksista, tullaan varmasti tähänkin puoleen asiassa vielä palaamaan myös tässä talossa. Olennaista tällä hetkellä on kuitenkin varmistaa Sundqvistin toimien pitävyys lain edessä, mikä on ratkaisevaa eduskunnassa laajalti toivotun sopimuksen purkuvaatimuksen toteutumiseksi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi täytyy kuitenkin todeta, että hallitus tai lähinnä pääministeri Lipponen ja ex-ministeri Alho olisivat tuskin voineet

taitamattomammin menetellä tämän asian hoidon suhteen. Tyylipesteitä mielestäni tulee nolla ja sama arvosana on pakko antaa myös teknisestä toteutuksesta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Virtanen: Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri, pakkokollegat ja kansalaiset! Ensinnäkin — otanpa taas tätä vettä, kun keksin, että se on täällä. (Ed. Aittoniemi: Olisikohan se liian vahvaa?) — Ei tämä ole liian vahvaa. (Ed. Laakso: Eikö olisi voinut juoda ennen korokkeelle tuloa?) — Päinvastoin, kuulkaa. (Ed. Alho: Aika kuluu!) Jonain päivänä ehkä aion koettaa sitä, että kun 15 minuuttia tässä saa seistä puhumatta, koska pamputetaan. (Ed. Manninen: Missä se on sanottu, että saa seistä?) — Kun on asiallinen ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Virtasella on ryhmäpuheenvuoro. Olkaa hyvä, ed. Virtanen.

Puhuja: Ensinnäkin haluan korostaa sitä, minkä takia en yhtynyt, en laittanut nimeäni, tähän välikysymykseen. Aina meillä mainitaan täällä — minä olen aika nuori ja kokematon poliitikko, mutta tietysti yhteiskuntatieteilijänä ja jonain sosiaalipsykologina ja muuna jonkin verran ymmärrän näistä asioista. Mutta kun nianarvoisesti aina olen lukenut ja kuullut, että välikysymys on opposition ja koko eduskunnan rankin, vahvin, julmin, tehokkain ase maan kannalta kriittisissä ja tärkeissä kysymyksissä.

Tällä kertaa voisi sanoa, että uusille tuleville ehdokkaille voisi tulla mieleen pitsinnypläys tai jokin läpinäkyvä Suomi-neidon häpäisy, mitätön lalläritason ei mistään kotoisin oleva välikysymys, jossa keskusta tulee toisten apajille. Aivan niin kuin ed. Vistbacka korosti, ne, jotka allekirjoittivat aikoinaan purkukysymyksen, purkuaiheen eli sen, lähdetäänkö Sundqvistin kimppuun uudestaan, tulivat aivan eri tasolta ja tahoilta kuin keskustasta. Nyt sitten, kun ollaan hämären, epämääräisesti mykeltävien nauhojen tasolla, keskusta on sitten innostunut oikein välikysymykseen.

Itse edustan ammatiltani psykologiaa. Meillä on lääkäreillä ja psykologeilla sellainen ammattietiikka, ammattimoraali. Ennen vaadittiin Hip-

pokrateen vala. Nykyään on kysymys siitä, että kun meille luottamuksellisesti puhutaan, meidän ei tarvitse enää vanhoa valaa, vaan jokainen ihminen, joka on ahdingossa, hädissään, murheen alhossa tai jossain muussa vastaavassa, kun puhuu meille, silloin on täysin itsestään selvää, että me pidämme turpamme kiinni.

On aivan selvää, kun ihmistä ahdistetaan, ihminen on angstisena, ihmistä painostetaan, joka puolelta tulee kaikkennäköistä, että hän voi puhua mitä tahansa, innostua lepertelemään ja varsinkin, kun eduskunnassa muutenkin on tällaista puoskaripsykologiaa ei ainoastaan toimittajien tasolta ja taholta vaan myös itse koko politiikka eräällä lailla. Sitten meillä on oikein eräs puoluekin, joka on eräänlaisen puoskaripsykologian mestari puolue, josta useasti nämä mestari puoskaritoimittajat sanovat, että poliittisesti taitava puolue, mutta monet näkevät kyllä aivan selkeästi sen läpi, niin kuin esimerkiksi ed. Rinne, jonka viimeistä kirjaa hivenen ehdin lukaista, mutta siitä ei sen enempää. Kuulemma tieteellisesti on jopa todistettu, että keskusta on vähän niin kuin itsensä kanssa skitsofreeninen. Mutta ei siitä sen enempää.

Tämä välikysymys on tullut sen takia, että on joku mumiseva nauha jossain, siis tämä rankin pyhin ase, jolla suomalainen demokratia kyseenalaistetaan tai pannaan oikealle paikalleen, koska nyt on pääministeri itse pettänyt kansan ja puhunut valeellisesti ja ollut epärehellinen ja kaikkea muuta. Voisin ainakin sen sanoa tähän kevennyksenä, kun minulla on tässä television ohjelma, minkä takia ainoastaan keskustan ja parin muun päähallituspuolueen jutut tulivat kansalle. Ihmettelen sitä, että tosiaan ne, jotka aloittivat tämän prosessin, eivät saaneet ääntään kuuluville suoraan kansalle. Täällä lukee: 19.00 Sundqvist-välikysymyskeskustelu, suora lähetys eduskunnasta. Sen jälkeen on otettu pari ohjelmaa pois.

Mutta minun mielestäni olisi voitu ottaa nämä TV 2:n loputkin ohjelmat pois, koska kun minä luen niitten ohjelmien nimet, arvoisa rouva puhemies, niin väitän, että nämä todella kuuluvat täysin asiallisesti tähän, kun joku tarkalla korvalla kuuntelee, täysin samasta asiasta on kyse. Jokainen ohjelma olisi voitu jättää pois ja lähettää tämä suorana. Nimittäin ne, jotka jätettiin pois, ne ovat pois. Mutta minä luen eteenpäin niiden ohjelmien nimet, jotka lähetetään TV 2:lta tällä hetkellä kansalle ja joita ei jätetty pois ja jotka minun mielestäni nimeltään kertovat tämän tarinan juonen: 21.00 Tuttu juttu show,

22.00 Poliisi-tv, 22.35 Illan finaali, 23.05 Kova laki, 23.50 Häikäilemätön talk show ja 0.50—1.35 Ääriajoilla. Ehkä siellä olisi jo tämän koko shown ääriajat todellakin olleet myös katsojilla. Mutta minun mielestäni ne olisi voinut jättää pois tai ainakin nuo nimet laittaa siihen jotenkin ja yrittää kuvastaa sitä, mitä me täällä yritämme tehdä.

Oman puheeni syvin aihe kuitenkin on se, että kun viimeksi puhuttiin ja luulin, että täällä lopetettiin koko tämä keskustelu ja koko tämä talk-show, puhuin siitä, että tuomitsin moraalisesti ja eettisesti sen, mitä on tapahtunut. Ryhmäni ja puolueeni, kirjava puolue, tuomitsi sen, mutta myös myös syylisyyteni kansanedustajana siihen, että meidän eduskuntamme ja edelliset eduskuntamme ja edellinen hallitus ja eduskunta ovat sallineet tämän kaltaisen lain olemassaolon, joka mahdollistaa tämän tilanteen. Siis koko ajan me suomalaiset, jotka uskomme lakiin ja sitä kautta tulevaan oikeudenmukaisuuteen, olemme eläneet sen mukaisesti, ja kaikki tämäiset asiat, mitkä nyt ovat tulleet esiin, niin ne ovat vähän sellaisia ihmeellisiä.

Mitenkään, voisko sanoa, ylliriemuitsematta tähän aikaan yöstä voisi sanoa, että minulle ihmisenä tämä on riemuikkain ja onnekkain hetki olla tässä. Oppositio, pääoppositiipuolue, on mokaannut todella typerällä tavalla käyttämällä pääasettaan täysin väärässä paikassa, täysin näennäisen muka oikeudenmukaisuuden puolesta, vaikka heillä itsellään on kaikki lehmät ojassa tässä asiassa. Hallitus, tietysti pääministerikin se on pakko myöntää, on mennyt jossain vaiheessa vähän helppoon. Kun on oppositiossa ja vaikka meillä joittenkin mielestä onkin nyt harvinaisen hyvä hallitus pitkään aikaan, moniin vuosiin, silti oppositiossa on pakko iloita siitä, että hallituskin on "pisussa", jos sanottaisiin näin kivasti. Ja vielä on tapahtunut se, mitä olen aina ennen kaikkea toivonut, että lehdistö ja tiedotusvälineistö on mennyt myös panemaan itsensä oikein tosi sekaisin, oikein oman etiikkansa ja moraalinsa kanssa sekaisin.

Esimerkkinä tähän tapahtumaan liittyen haluaisin pienen, sen minkä takia tämä välikysymys on tehty, minkä änkytyksen, masennuksen, en uskalla sanoa, että ex-ministeri olisi ottanut ehkä pienet paukut tai ehkä jopa lääkärin määräämiä pillereitä ja sitten terapoinut itseään onnettomasti toimittajalle. Jopa minä olen syllistynyt joskus siihen. Kun jatkuvasti ihmistä pidetään pellenä ja kun tulee ihana toimittaja, joka lupaa kertoa lopultakin totuuden, niin meikäläinenkin

kertoo vielä enemmän, ja sitten toimittaja kirjoittaa: Hän leveli näillä asioilla.

Nyt kerron sen, mitä kirjoitin esimerkiksi, kun katselin eilen Ruben Stillerin haastattelemaa Pärssistä, joka on tämän supersankaritoimittajuuden huipulla: "Pärssisen supermoka, johon ei edes Ruben Stiller osannut tarttua, oli puolustaa moraalittomuuttaan ja etiikasta piittaamattomuuttaan sanomalla, että asian tärkeys ja yleinen etu vaati toimimaan näin poikkeuksellisesti." Siis oikeastaan varasti toisen nauhan ja toi sen toiselle. Silti oli viime viikon *Ilta*-lehdessä — voitte kaivaa sen esiin, ihmettelen toimittajien moraalila, että tätä ei ole kaivettu esiin — sama mies itkeneen ja valvoneen näköisenä, iso kuva. Samaa kuvaa on käytetty joka paikassa, kun hän todistaa, kuinka hän on kärsinyt tämän jutun takia. — Mutta kun ex-ministeri Alho pani julkisuteen paremman kuvan pari vuotta sitten itsensä, jossa hän näyttää vähän geishalta, niin kaikki aina nauroivat sille, ettei tommoista kuvaa voi käyttää, kun se on teennäinen. Okei, tämä oli poikkeus. — Valvoneen näköisenä Pärssinen todistaa, kuinka sittenkin moraalinen ja eettinen hän itse oli. Nimittäin, arvatkaa, mitä Pärssinen sanoi eilen Rubenille ja mitä *Ilta*-lehdessä hän sanoo: "En käyttänyt nauhasta senjälkeistä osaa, kun Arja Alho kielsi, ettei tätä saa sitten käyttää".

Tajuatteko, kuinka pelleinä teitä pidetään? Kuinka pelleinä pidetään koko eduskuntaa, toimittajia ja ihmisiä? Sama toimittaja, joka todistaa, että hän hylkäsi Ylen ja toimittajien moraalin ja etiikan tuodakseen totuuden esiin, yrittää olla moraalinen ja eettinen sanomalla, että siinä kohtaa, kun Arja Alho sanoi, että tätä nauhaa ei saa sitten käyttää, niin siitä eteenpäin hän ei sitten käyttänyt! Se lukee lehdessä, ja ottaakaa nauha esiin, Ruben Stillerin eilinen nelosnauha. Eikö se haise? Eikö se todista, kuinka falskillla pohjalla ollaan yleisen moraalin ja etiikan kannalta? Sille on annettu piupaut. Vaikka yrittää olla överiksi muka sitten vielä kaikille todistajille, että loppujen lopuksi minähän olen moraalinen ja eettinen, ja silti oli moraaliton ja etiikaton.

Tämä välikysymys perustuu tämän kaltaisen idealistin ... Tämä lausunto oli tämän kaltaisen idealistin pihistämän nauhan ... Nyt en uskalla enää sanoa, kun en ole lakimies. Niin kuin olen monta kertaa sanonut, olen lakivaliokunnan varajäsen ja kerran kurkistanut ovesta sisään ja pakenin paikalta, todistusaineistoa mitenkään pitämättä muuta kuin sielussani. Tämä koko vä-

likysymys, tämä lisä tähän, on tullut tältä pohjalta. Jos olette kuulleet sen MTV 3:n ähinän, sen nauhan, mitä sieltä rapisi ja ruhisi ja kaikkea muuta, kyllä minä häpeän Suomen kansan myös, voisiko sanoa ... Voi olla, että meillä on niin tylsää tässä massa ja kaikkea muuta ja meillä on tylsä hallitus ja nyt, kun menee vähän paremmin, niin haluttaisiin kuunnella taas sekoilua ja pelkoa ja kauhua ja muuta, oikein äärioikeistolaishallitus taas takaisin, että sitten taas tuntisi elävänsä. Mutta mitään muuta logiikkaa minä en näe tälle niin sanotulle välikysymykselle kuin sen, että esimerkiksi meikäläinen pääsee irrottelemaan tässä jonkin verran tämmöisellä sosiaalipsykologisemmalla otteella.

Eli vielä kerran, ennen kuin lopetan, niin sanon, että se, mikä tässä edelleen puuttuu eettisesti ja moraalisesti, on katumus, semmoinen rehellinen. En uskalla puhua synnintunnostakaan, koska niin kuin joku toimittaja sanoi, taisi olla muuten *Demari*-lehden toimittaja, joka sanoi, että — en viitsi nyt lainata. Mutta tulee kuitenkin yksi raamatunlause mieleen, minkä takia en laittanut nimeäni tuohon. En muista, kuinka se menee ihan tarkkaan, mutta sen idea oli, että silloin kun tulee tämmöisiä tilanteita, niin vastaa viisaille niitten viisastelujen mukaan suunnilleen "hmm hmm" — on vaikea sanoa "joo jookaan", kun täällä lukee vieraalla kielellä "jaa jaa" tai jotain tuommosta. Ja kun tyhmät tulevat, sano niille, että "niin niin ja joo joo".

Sen takia en yhdy tähän välikysymykseen varsinkaan, kun välikysymyksessä oli muutettu loputeksti, jonka legendaarinen Aapo Saari Alavudelta, edustaja, puheenjohtaja, luki. Täällähän lukee jotain "mihin toimenpiteisiin hallitus läpä läpä aikoo" ja mitä tässä taas onkaan. Se oli mielestäni kohtuuton vaatimus minun kaltaiseleni tervejärkiselle oikean opposition edustajalle. Häpeän jopa muun opposition puolesta, että ne ovat nyt lähteneet keskustan kelkkaan tässä asiassa. Jokainen suomalainen, jokainen meistä, tietää, että eettisesti ja moraalisesti tämä asia on täysin väärin.

Tässä vaiheessa tällä asialla tehdään politiikkaa, pitkistä aikaa jopa Ylen moraalila, jota olen puolustanut... Kun jotkut sanovat, että Yle on puolueellinen, niin te olette unohtaneet kokonaan sen, minkä takia meikäläinen puolustaa puolueettomana Yleä. Yle on puolueellinen sen takia, että siellä on keskustalaisia, sosialidemokraatteja ja nykyään jopa kokoomuslaisia niin paljon, että ne vahtivat toisiaan. Kun ne ovat päässeet eroon politiikasta, ne johtajat sanoivat

minulle viimeksi, että heitä ei kiinnosta enää politiikka paskaakaan (Puhemies koputtaa). Tämä oli viimeinen asia, jota he odottivat, että joku tulee ja väittää heitä poliittisiksi. Lopultakin he epäilivät, että se oli politiikkaa ja joku poliittinen konna — kukahan mahtoi olla — joka sai Pärssisen jotenkin viemään ja ehkä vielä mumisemaan siihen päälle jotain sekopäisiä; pankaa syytteen, tämä on vain teoriaa, hölmöilyä.

Ugh! Olen puhunut. En yhdy tähän. Aion painaa tyhjää tai seistä keskellä ja olla poissa sen aikaa, vaikka olen paikalla.

Ed. Dromberg merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Eiväthän eduskunnassa ja hallituksessa puolueet päättämään, ihmiset päättävät. Minusta voisi tätäkin asiaa erityisesti katsoa siinä valossa, että niiden päätösten, joita ilmoitetaan tehtävän puolueiden nimissä tai puolueen lähtökohdista, takana ovat ihmiset. Varmasti puolueet ovat hyvä savuverho yrittää selittää asioita muulla kuin henkilökohtaisella vastuulla.

Tässä välikysymyskeskustelussa pääministeri ei ole vielä kukaan vastannut sillä tavalla, että totuus olisi ilmennyt, eikä myöskään ed. Alho ole sanonut niin. Minä en välttämättä tiedä, mikä on totuus, mutta sen tiedän, että totuus ei ole tässä selvinnyt. Asioissa on varmasti yksi totuus, ja tässä asiassa on puhuttu niin ristiin, että minusta pitäisi pääministerillä ja ed. Alholla eduskunnassa, kun ovat sotkeneet asiansa, olla sen verran nöyryyttä, että he selvittäisivät meille, mistä nämä ristiriitaiset lausunnot johtuvat, ja yrittäisivät meille tavallisille suomalaisille järkeville ihmisille selittää, mistä todella on kysymys ja minkä takia tässä asiassa on niin monta totuutta tullut esille. Minusta se ei ole kohtuuton vaatimus kaiken jälkeen, että pääministeri niin tekisi.

Eduskunnassa todellakin pääministeri ja ed. Alho ovat useampaan kertaan sanoneet, että he puhuvat samalla tavalla ja heillä on yhteinen totuus. Valitettavasti me emme ole voineet välttyä epäilyltä, kun olemme seuranneet samoja puheita, lähinnä ed. Alhon puheita, lehdissä, televisiossa ja radiossa ja niiden sisältö on ollut toinen. Minkä takia? Minusta ei ole kohtuutonta vaatia, että asiassa, joka on eduskunnassa esillä ja on ollut niin vakavasti kuin ministerivastuulain muistutuksen perusteella, pyrittäisiin puhumaan totta ja yritettäisiin puhua sillä tavalla, että

jos on monta totuutta ja ristiriitoja, ne tulisivat ymmärretyiksi. Tämä eduskunta ei ole asiaa hyväksynyt. Joissain tiedotusvälineiden suorittamissa tutkimuksissahan on ilmennyt — 80 prosenttiako ne luvut olivat — moni oli sitä mieltä, että pääministeri ei ole puhunut totta. Sehän tarkoittaa, että kun pääministeri ja ed. Alho ovat puhuneet samalla tavalla, niin myöskään ed. Alho ei ole eduskunnassa puhunut totta kansan mielestä.

Varmasti kansanedustajilla, olettaisin, on suunnilleen samanlainen näkemys. Siitä johtuu varmasti tämä välikysymys ja välikysymyskeskustelukin. Se on vielä viimeinen yritys tai yksi yritys saada totuus esiin. Minusta kyllä totuudella on oma itseisarvonsa. Eivät suomalaiset liikaa poliittikkoihin luota. He voisivat vähän enemmän meihin luottaa, jos tulisi se kuva, että yritämme puhua totta, vaikka se niin ikävää onkin.

Jokainen meistä voi minusta päätellä totuuden kaikkien tietojen mukaan. Niinähän maailmassa tehdään. Ei varmasti asia ole enemmän totta sen perusteella, missä puhutaan, eduskunnassa vai televisiossa, tai minkälaisella arvovalalla, pääministerin arvovalalla tai kansanedustajan arvovalalla. Se ei takaa mitään totuutta. Näin sattumalta Musta laatikko -ohjelman aikaan. Siitä tuli kuva, että se oli huomattavasti lähempänä ehkä totuutta kuin eduskuntapuheet.

Toinen asia, kun näistä nauhoista puhutaan: Ainakin yleisen elämäkokemuksen mukaan meistä kukaan poliitikko ei käy televisiotoimittajien kanssa yksityisiä keskusteluja poliitikasta. Ja vaikka kävisi, niin minusta siinäkin on velvollisuus puhua totta. En minä ainakaan valetele kenellekään, en yksityisissä enkä julkisissa keskusteluissa, enkä näe mitään estettä, että minun yksityiset keskusteluni eivät voisi tulla julkisuuteen, jos niissä on sellaisia asioita. Kyllä ne ovat yhtä totta. Jos minä puhun taustatietoa tai omalla nimelläni, minä puhun ihan samalla tavalla. En minä ymmärrä, millä tavalla muuten politiikko voi puhua.

Se on eri asia, jos minä puhun lääkärini kanssa tai vaimoni kanssa; ehkä se olisi yksityinen keskustelu. Mutta jos minä puhun työasioista kansanedustajana, politiikasta, toimittajan kanssa, kyllä se on minusta mahdollisimman kaukana yksityisasiasta. Kyllä se on juuri työasia. Minusta siinä pitää puhua totta.

Jos on käynyt niin, että ed. Alho on puhunutkin nauhoilla muuta kuin totta, hän on todella saattanut pääministerin hyvin tukalaan asemaan. Se mahdollisuus on tietysti olemassa. Hän

olisi silloin suuren selityksen velkaa meille, koska meidän voimme sitten tehdä vääriä johtopäätöksiä siitä, kuka puhuu totta ja oikein. Jos on kaksi totuutta eli totuus on vielä puutteellinen, mikä selittää tämän eron? Onhan sekin mahdollista. Mutta asianomaiset eivät ole sitä halunneet tehdä tai eivät ole siihen kyenneet.

Minusta toimittaja Juha Pärssinen loppujen lopuksi teki oikein. Kyllä siinä Yleisradion päätöksessä oli sensuurin makua. En minä nyt oletta, että se johtui puoluekannasta, vaan siitä, että Yleisradio on julkinen laitos ja sillä on hyvä tapa mielistellä kulloistakin vallanpitäjää, olkoon se sosialidemokraatti, kokoomuslainen tai keskustalainen. En minä sen kummempaan siinä näe.

Onhan meillä esimerkkinä edellinen pääjohtaja Reino Paasilinna, joka ei riittävästi vallanpitäjiä mielistellyt. Hän sai maksaa siitä hinnan. Hänen kautensa pääjohtajana loppui. En tiedä, pitävätkö nämä paikkansa, mutta kun tunnen Paasilinnan, niin epäilen, että vinha perä oli asioissa. Ehkä nykyinen pääjohtaja ja Yleisradion johto ovat ottaneet opiksi poliitikkojen signaalista ja varovat vähän, etteivät tarpeettomasti asetu vastakkain vallan kanssa.

Jos puhuu totta, niin ei sotkeudu sanoihin. Sen itse opin jo 70-luvulla, kun yritin hätävalheita esittää toimittajille ja vähän muuallekin ja huomasin, että sillä joutuu kyllä tosi liriin. Parikymmentä vuotta, kun sitä on noudattanut, niin jollain tavalla on selvinnyt. Tietysti jos ei voi puhua totta — on joskus sellaisiakin tilanteita — on sitten hiljaa. Ei puhu mitään. Ei valehtelee. Ja sanoo, että ei voi puhua, niin ei valehtelee silloinkaan.

Sitten, mitä tulee itse asiaan, niin Ulf Sundqvistin suurin virhe minun mielestäni on, että hän oli köyhien perustaman pankin pääjohtaja, sai korkeata palkkaa ja jätti hoitamatta työnsä. Nyt sitä Työväen Säästöpankkia, joka Siltasaareissa hellahuoneessa perustettiin, ei ole enää olemassa, niin kuin ei ole monia muita.

Hän ei ollut luottamuksen arvoinen. Hän petti sen aatteen, ihmisten luottamuksen, jota hän edusti. Hän teki sen ymmärtämättömyyttään ja laiskuuttaan. Otti vastaan viran, johon ei ollut kykyä. Ei hän ollut ainut. Niitä on tässä yhteiskunnassa kymmeniä ja satoja. (Ed. Laakso: Mistä syystä ed. Kuisma on irrottautunut siitä aatteesta?) — No, ehkä juuri tästä syystä, ehkä juuri tästä syystä, mutta se nyt on sivuasia tässä keskustelussa.

Se tietysti ihmettyttää, että hän sai tällaisen kohtelun, niin kuin on todettu. Ensinnäkin ed.

Soininvaaralle ja ed. Biaudelle voi todeta, että tietysti Ulf Sundqvist rikkoi lakia. Eihän häntä muuten vahingonkorvaukseen olisi oikeus tuominnut. Ei meillä ole sellaista oikeuslaitosta, että jos ei lakia riko, joutuu miljoonia maksamaan. Täällä väitetään, että Ulf Sundqvistia ei ole vielä tuomittu mistään. Kyllä hänet on todettu syylliseksi ja sen takia hänelle nimenomaan ne vahingonkorvaukset on määrätty. (Välihuuto!) — Täällä esitettiin, että hän ei ole rikkonut mitään lakeja. Se on eri asia, että hän on minun käsitykseni mukaan varmasti rikkonut rikoslakiakin ja ne prosessit ovat vielä kesken.

Varmasti monilla muillakin kansanedustajilla on paljon kokemusta siitä, miten tavalliset kansalaiset ottavat meihin yhteyttä. Nämä kansalaiset eivät ole rikkoneet lakia. He eivät ole vain kyenneet velkojaan maksamaan. Korkeintaan he ovat olleet tyhmiä, hyväuskoisia ja ovat uskoneet Iiro Viinasta ja mitä kaikkea he ovat uskoneet. Eivät ministerit heitä ole ottaneet vastaan. Minullekin on soitettu monta kertaa, kun Arsenalin johtajatkaan eivät ole kuunnelleet. Moni on esittänyt, että lähde sinä, kansanedustaja, mukaan, eivät ne ilkeä olla ottamatta sinua vastaan, ne eivät edes kuuntele mitä sanon. Miksi Ulf Sundqvist sitten saa tällaisen kohtelun, että hän pääsee ministerin puheille, kun ei Arsenalin vähäiset johtajat kuuntele tavallisia velallisia, jotka eivät ole lakeja rikkoneet. Eihän se ole mitään tasa-arvoisuutta.

Siinä, että Ulf Sundqvistin asia otettiin ministeritasolla harkittavaksi, on kyllä perusteellisesti pettänyt harkintakyky. Sitä minä ihmettelen. Erityisesti ihmettelen, että pääministerillä on harkintakyky tässä pettänyt. Minusta pääministeri Lipponen ei ole ollut mikään huono pääministeri. Päinvastoin hän on ollut parempi kuin hallitus minun näkökulmastani, mutta jokaisella meillä on hetkiä, joissa, jos ei joku potkaise tai neuvonantaja palauta maanpinnalle, teemme virheitä. Tässä selvästi on harkintakyky syystä tai toisesta näillä ministereillä eli meidän tietojemme mukaan Alholla ja pääministerillä tämän asian yhteydessä perinpohjaisesti pettänyt.

Valtion kannalta, kukaan kansanedustaja ei ole sitä mieltä, sillä, saadaanko 1,2 miljoonaa tai 5 miljoonaa, ei tässä pankkijutussa ja Ulf Sundqvistin kohdalla ole mitään merkitystä. Vahingonkorvaushan on tuomittu sen takia, että sitten kun tulee toisia tapahtumia, ei ole yhtä kevytmielisiä ihmisiä, jotka hoitavat asioita niin, että tulee satojen, ehkä tuhansien miljoonien menetyksiä. Eihän meistä kukaan kuvittelee, että val-

tion taloudellinen tilanne missään määrin on riippuvainen siitä, kuinka paljon Ulf Sundqvist maksaa rahaa tai ei, mutta Ulf Sundqvistin kannalta tietysti näillä rahoilla on erittäin suuri merkitys.

Tietysti se, että Ulf Sundqvist kikkaili miinustilillä, joka oli tiedossa, kun päätöstä tehtiin, johan se on sellainen signaali, jonka olisi pitänyt kertoa, ettei tällaisen henkilön kohdalla mitään sovittelua tai anteeksiantoa tästäkään syystä voi tehdä. Asialla ei olisi ollut myöskään mikään kiire. Olisi ensin voitu katsoa, mihin ulosottoyrietykset johtavat. Sovintohan voidaan tehdä vaikka vuoden taikka kahden päästä oikeuden päätöksestä ja monta kertaa tehdäänkin. Ensin kokeillaan ulosottoa. Jos se ei tehoa, sovitaan myöhemmin. Ei ollut mitään kiirettä, niin kuin tässä on esitetty, että oli jokin pakko tehdä juuri silloin se päätös.

Sitten on eräs seikka, jolla on varmasti merkitystä ja joka ihmetyttää. Tässä on ilmennyt, että silloinen ministeri Alho on kysynyt apulaisoikeuskansleri Pasasen mielipidettä. Täytyy suuresti ihmetellä, miten Pasanen on voinut vastata, kun otetaan huomioon, että perustuslain 5 §:ssä sanotaan, että kansalaisia on tasapuolisesti kohdeltava. Kyllä minusta oikeuskanslerin olisi pitänyt nähdä, että tässä ei ole tasapuolisesta kohtelusta kysymys. Hänen olisi pitänyt sanoa apulaisoikeuskanslerille, että tämä ei ole oikea menettely. On valitettavaa, että apulaisoikeuskansleri Pasanen on jostain syystä antanut toisenlaisen lausunnon. Tosin tässä ei ole täysin selvitetty, mitä Pasanen on sanonut ja millä tavalla häneltä on kysytty. Minusta jos hän todella on siunannut tämän menettelyn varoittamatta millään tavalla Alhoa, hänenkin roolistaan voisi keskustella.

Täytyy muistaa, että eduskunta myös on aina elin, joka voi valvoa oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen virkatoimia. Tässäkin suhteessa viimeistään silloin, kun eduskunta käsittelee tämän vuoden kertomusta, täytyisi saada selvyyttä. Jos apulaisoikeuskansleri olisi antanut toisenlaisen neuvon, voi olettaa, että koko prosessi olisi pysähtynyt siihen ja tullut suurempaan harkintaan.

Minusta myös koko hallitus on vastuussa tästä asiasta. Hallitushan on sillä tavalla vastuussa, että se on jatkanut siitä huolimatta, että nämä tosiseikat ovat selvinneet. Vetoaminen siihen, että hallitus sai viime syksynä luottamuslauseen, ei päde enää. Sen jälkeen hän on vasta ilmentynyt, että on syytä epäillä, että pääministerin osuus ja poliittinen vastuu on paljon suurempi kuin silloin

tiedettiin. Siinä mielessä se, että nyt asia on tullut uudelleen esiin, on täysin perusteltua.

Kaikkihan me hyvin tiedämme, että jos asiasta ei olisi tullut mitään muuta tietoa sen jälkeen, kun käsiteltiin perustuslakivaliokunnan mietintöä muutama viikko sitten — sehän hyväksyttiin täällä yksimielisesti — koko juttu olisi ainakin poliittisilta osiltaan päättynyt siihen. Sen jälkeen hän on todella tullut uutta tietoa ja on ollut täysin perusteltua, että eduskunta yrittää saada myös totuuden selville niillä kaikilla keinoilla, mitä tässä on. Ennen kaikkea tässä on kysymys poliittisesta vastuusta, poliittisesta moraalista. Oikeudellinen puoli selvitetään jossain muualla, mutta on ihan selvää, ettei vetoamalla oikeudellisiin seikkoihin missään määrin voida katsoa, ettei asian poliittista puolta voi tai ole sopivaa käsitellä.

Huomenna tai milloin äänestys on, kaikki ne kansanedustajat, jotka äänestävät hallituksen luottamuksen puolesta, tosiasiaa myös ottavat vastuun ja hyväksyvät sen menettelyn, sen prosessin, joka tässä valitettavassa Sundqvist-sopassa on. Se on kaikkein vaikein kysymys sen takia, että se vahvistaa sitä valitettavaa yleistä käsitystä, että laki ei ole kaikille sama; se on poliittiselle ja taloudelliselle eliitille erilainen. Tämä käsitys on hyvin syvässä. Oli Eeva Vuoren juttu, eräät muut jutut. Tämä juttu samalla tavalla nakertaa uskottavuutta, kansalaisten luottamusta siihen, että kaikkia kansalaisia varallisuudesta ja asemasta riippumatta kohdellaan samalla tavalla.

Sitä, että kaikki ovat tasa-arvoisia lain edessä, sanottiin antiikissa isonomiaksi. Se on vanhempi periaate kuin demokratia. Ehkä se periaate olisi syytä meidän Suomen eduskunnassakin palauttaa jälleen kunniaan.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa rouva puhemies! Alho — Sundqvist-sopimus ja tapaus hämmentää suomalaisia syvästi. Uskon, että ryhmien puheenvuorot, jotka olemme äsken kuulleet, useimmat niistä, vain lisäävät hämmennystä. Esimerkiksi kokoomuksen ryhmäpuheenvuoro ihmetyttää, varsinkin kun muistaa, mitä muutama päivä sitten, viime aikoina, kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja on puolestaan puhunut. (Ed. Sasi: Meidän kantamme Sundqvist-sopimukseen on ollut koko ajan täysin selvä!)

Tulee väkisininkin mieleen tämän päivän kaikkia tapahtumia miettiessä ja arvioiessa, ostivatko demarit kokoomuksen tuen välikysymysasiassa hyväksymällä työsopimusten muutokset.

Aamulla oltiin vielä ilmiriidassa ja ministerit antoivat muun muassa tv:ssä jyrkkiä lausuntoja.

Alho — Sundqvist-tapaus ja sen julkinen käsittely on saanut meidät kaikki suomalaiset mieteliäiksi. Jos etsii viime viikkojen tapahtumista tapauksen myönteisiä puolia, niin se on siinä, että arvokeskusteluun on nyt uskallettava mennä kaikilla tasoilla. Sitä ei pidä pelätä, ei väistää, ei tuomita hurskasteluksi eikä tekopyhyydeksi tai toisen lyömiseksi. Se on yksinkertaisesti välttämätöntä. Suomalainen yhteiskunta tarvitsee sisäisen ohjeistuksen, johon kaikkien tulee aidosti sitoutua. Eräs nuori filosofi sanoi mielestäni äskettäin hyvin osuvasti todetessaan, että suomalainen moraalikeskustelukin kaipaa hengen luomista moraaliin.

On aloitettava kipeimmästä, oikeudenmukaisuudesta. Se ei voi olla venyvä, koska silloin se horjuttaisi, kuten nyt on nähty, pahasti yhteiskuntamme perustusta. Jokaisen suomalaisen tulee voida kokea toiseen verrattuna oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden toteutuvan kohdallaan. Ihmiset eivät saa olla lain edessä eri ryhmissä. Nyt, kun näin alkaa olla, on uusi käytäntö hävitettävä alkuunsa. On valitettavaa, ettei hallitus ole siihen vieläkaan valmis. Sen johtopäätöksen ainakin itse tein, kun kuuntelin äsken pääministerin vastausta välikysymykseen.

Suomalainen oikeuskäytäntö on mielestäni saamassa nyt amerikkalaisia piirteitä. Perinteisen oikeuskäsityksemme vastainen kehitys vahvistuu koko ajan. Korkeimmat oikeudet jakavat yhä useammin oikeutta kansan oikeustajun vastaisesti. Siksi on hyvä asia, että tapaus Sundqvistia harkitaan uudelleen otettavaksi käsittelyyn.

Näyttää myös siltä, ettei eduskunta enää kykene korjaamaan aukollista ja vanhentunutta lainsäädäntöä siinä tahdissa kuin pitäisi. Yleinen kansalaiskeskustelu on sen verran vaatimatonta, ettei se ajoissa painosta riittävästi tätä taloa töihin. On ymmärrettävää, mutta jotenkin ikävää, että eduskunnan lepsiulu on antanut nyt tilaa uudella tavalla julkiselle sanalle toimia, ja se toimi äsken omalla tavallaan, joka sekin aiheuttaa ristiriitaisia mielipiteitä kansalaisten keskuudessa.

Arvoisa puhemies! Ei voi olla siis erimielisyyttä siitä, että lakien tulisi suojata yhdenvertaisesti kansalaisia. Nyt näin ei ole. Ihmiset eivät ainkaan koe yhdenvertaisuutta. Täällä tänäänkin on yleisesti todettu Sundqvist-sopimus poikkeukseksi yleisestä noudatetusta käytännöstä pankkikriisin jälkiselvittelyssä. Mutta ei riitä, että näin vain toteamme.

Eduskunta säättää lakeja, jotka antavat yhä useammin mahdollisuuden oikeudenmukaisuuden venyttämiseen. Juristit ovat tuiki tarpeellisia, koska he hallitsevat aukot, joita sitten voivat hyödyntää päämiehensä hyväksi. Amerikassa juristit hallitsevat jo suvereenisesti yhteiskuntaa ja järjestävät median välityksellä kansalle näytelmiä, kuten Rooman keisarit aikanaan sirkushuveja. Syystäkin kansalaiset tuntevat avuttomuutta, kokevat vastenmielisyyttä ja epäoikeudenmukaisuutta.

Arvoisa puhemies! Itse pelkään pahoin, että tämä heijastuu tulevaisuuden vaaleissa siten, että yhä suurempi joukko kansalaisia jättää käyttämättä äänestys-oikeuttaan. Olen aivan vakuuttunut siitä, että kuluneen syksyn tapahtumat eivät ainkaan innosta ihmisiä kiinnostumaan yhteiskunnallisten asioiden hoitamisesta, mikä olisi tärkeää ja välttämätöntäkin. Meillä on, kuten täälläkin on todettu, ratkottavana hyvin paljon isoja ongelmia, joihin pitäisi löytää mahdollisimman laajasti nopeita keinoja.

Eduskunnan toimivuuden ja uskottavuuden takia pidän välttämättömänä, että mahdollisimman pikaisesti sosialidemokraatit kykenisivät kertomaan yksiselitteisesti totuuden, kuka ensimmäiseksi teki kenellekin aloitteen valtioneuvoston tasolla Sundqvist-sovittelemisen toimeenpanemisesta. Olisi ehdottomasti ollut välttämätöntä, että asia olisi aikanaan saatettu laajempaan käsittelyyn valtioneuvoston sisällä. Nyt asia on muuttunut siten, että se koskettaa jo koko hallitusta ja sen lisäksi myös tätä taloa, eduskuntaa, sillä tavalla, että jos näitä asioita ei ratkaista, se rapauttaa entisestään toimintaamme.

Arvoisa puhemies! Minua tyydytti aikanaan perustuslakivaliokunnan mietintö. Asian eduskuntakäsittelyn jälkeiset tapahtumat ovat kuitenkin siinä määrin mittavia, että asian ottaminen uudelleen esille täällä on ollut välttämätöntä. Tapauksen selvittely osoittaa myös sen, että yleisen oikeustajun mukaisesti Sundqvist-sopimus olisi pikimmiten purettava. Se on huono sopimus. Sen takiahan juuri ministeri Alhokin erosi ja otti siitä poliittisen vastuun. Tekee mieli kysyä, eikö samalla logiikalla olisi sopimus nyt purettava.

Minua, kuten monta muuta, kiusaa kovin se, että pääministeri aikanaan vakuutti eduskunnalle kantavansa myös täyden vastuun tapahtumista. Alho on kantanut vastuun eroamalla. Mutta miten pääministeri on kantanut vastuuta, jota hän lupasi kantaa?

Jos hallitus ei nyt tee purkupäätöstä, se tekee

suomalaiseen oikeuskäytäntöön pahan tahran ja samalla horjuttaa yhteiskuntamme perustaa ainutlaatuisella tavalla. Sen vuoksi on oikein sanoa, että tapauksesta kantaa vastuun koko hallitus, ja on oikein, että tätä vastuuta mitataan nyt välikysymyksellä. Se on oppositiolta ainoa tapa toimia tässä tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Olen ollut aika monta vuotta eduskunnassa. Meillä on viime vuosina ollut monia surullisiakin esimerkkejä siitä, että eduskunnassa kovin herkästi sorrutaan käyttämään tuomiovaltaa. Tämänkin tapauksen yhteydessä on sellaisia puheenvuoroja esitetty. Montesquieu aikanaan laati vallan kolmijako-opin. Näkisin, että juuri sitä tulisi edelleenkin toteuttaa. Eduskunnan on pysyttävä tuomiovallan käyttäjästä erillään, niin vaikeata kuin se joskus onkin.

Merkittävässä yhteiskunnallisissa asemissa olevilta ja luottamuksen varassa toimivilta sopii odottaa vain hyvää esimerkkiä totuudessa ja yhdenvertaisuuden toteuttamisessa. Toiminnan ja omien sekä toisten asioiden hoidon on oltava joka suhteessa läpinäkyvää. Valaisuun on poliitikassakin mukana olevien uskallettava, sillä, arvoisa puhemies, vain siitä syntyy luottamus ja uskottavuus, jota nyt suomalainen yhteiskunta tarvitsee.

Ed. N u r m i : Arvoisa puhemies! Mielestäni Sundqvist-sopimus tulee purkaa. Säästöpankin pankinjohtajia ei ole armahdettu suurista korvauksistaan. Asiantuntijat ovat sitä mieltä, että niin sanotussa Sundqvist-tapauksessa on selkeästi poikettu yleisestä linjasta. Mikäli Sundqvist-sopimuksessa ei ole mitään epäselvää tai rikollista, tapaus voidaan purkaa ja käsitellä kohta kohdalta uudelleen. Muuten ihmisille jää mielikuva ja käsitys, että sopimuksessa on jotain epäselvää ja mahdollisesti rikollistakin. Yleisöllä on sellainen käsitys, että asiassa on jotakin hämärää. Tämän poistamiseksi on välttämätöntä selvittää, onko asia täysin puhdas vai ei.

Ed. T i u s a n e n : Rouva puhemies! Sundqvist-sopimus on tuomittava. Ministeri Alho toimi epäviisaasti kansalaisten yhdenvertaisuuden unohtaen ja suomalaisten oikeudentajua vahvasti loukaten.

Yhdentoista kansanedustajan runsas vuosi sitten käynnistämä selvitystyö johti Sundqvist-sopimuksen selvittelyyn perustuslakivaliokunnassa. Tuolloin kansanedustajia uhkailtiin jopa vastakanteella. Tämä kuulostaa tänään todella

kummalliselta. Kun kuuntelemme nyt puheenvuoroja tässä salissa, käytännössä yksikään eduskuntaryhmä ei ole hyväksynyt Sundqvist-sopimusta.

Juuri nyt, toisin kuin vuosi sitten, on siis vaikea löytää Sundqvist-sopimuksen puolustajia, sopimuksen johonka menon aloite tuli entiseltä pankinjohtajalta Ulf Sundqvistilta. Aloitetta hoitivat eteenpäin ministeri Alho ja pääministeri Lipponen. Missä järjestyksessä, on edelleen epäselvää.

Mutta, arvoisa puhemies, onko tämä välikysymys tarpeen? Mielestäni se ei ole. Kohde sille ei ole oikea. Alho — Sundqvist-sopimus ei ole hallituksen asia, koska hallitus ei ole sitä solminut eikä valtioneuvoston istunto koskaan sitä käsitellyt. Kuitenkin ja valitettavasti viime torstain kyselytunnilla pääministeri Lipponen oli tuomassa omalta osaltaan tätä sotkua koko hallituksen kannettavaksi vaatiessaan, tai provosoidessaan tai reagoidessaan toistuvasti sanoen: ”Tehkää välikysymys.”

Kuka siis halusi välikysymystä mahdollisesti? Muodollisesti ja retorisesti ainakin pääministeri Lipponen ja keskustapuolueen eduskuntaryhmän ilmeinen enemmistö ja muu oppositio ehkä vielä voimakkaammin. Miksi he halusivat ja sitten saivat haluamansa? Mielestäni siksi, koska he haluavat jakaa vastuun Sundqvist — Alho-sopimuksesta laajemmalle. Ehkäpä pääministeri Lipponen ja osa sosialidemokraateista haluaa jakaa vastuun tekemisensä tuloksista muille harteille.

Juuri tällä tavalla, tällä tarkoitettulla tavalla, asian on ymmärtänyt täällä kansanedustaja Kuisma, joka tänään jo aikaisemmin illansuussa ja nyt myöhemmin tämän keskustelun yhteydessä totesi kaikkien hallituspuolueiden kansanedustajien kantavan vastuun Sundqvist-sopimuksesta. Välihuutoihin hän vastasi kehottamalla katsomaan perjantain äänestystulosta, siis myöhemmin tuolla vaalikentillä lukemaan äänestyskarttoja. Näinhän se on, kansanedustaja Kuisma.

Nyt ollaan siis ratkaisemassa sosialidemokraattisen puolueen perheensisäisiä ongelmia aivan väärällä tavalla. Sotkun taakkaa halutaan jakaa muille ja muiden kannettavaksi ja istua toisten housuissa tuleen. Tätä farssia, arvoisa puhemies, on kestänyt kuukauden. Se on sitonut eduskuntaa. Siitä on päästävä pois, mutta tämä menetelmä on ehdottomasti väärä.

Velkaantuneet, läheisensä taanneet, asuntonsa menettäneet kansalaiset odottavat aivan oikeutetusti ratkaisua ongelmiinsa. Ne ovat edus-

kunnan tehtäviä. Nyt aika on kulunut ja kuluu epäoleelliseen.

Eduskunnan on siis päästävä hoitamaan varsinaista työtään ja edelleenkin pääministeri Lipposen ja entisen ministerin Alhon on syytä vielä kerran yhdessä selvittää asioiden kulku ja kertoa se, mitä todella on tapahtunut. Huomisenkin jälkeen kysymyksiä on edelleen auki ja avoinna.

Lopuksi, arvoisa puhemies, Sundqvist-sopimus on purettava ja Sundqvist-sopimuksesta ei huomenna täällä äänestetä. Tässä yhdyn ed. Sasin arvioon.

Ed. K r o h n : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Ainoan kerran, kun olen nauranut viime viikolla, oli lukiessani Helsingin Sanomien pakinaa, jossa käsiteltiin tätä tilannetta ja aloitettiin kirjalla "Kafka kävi täällä". Niin kuin tiedämme, Kafkahan kirjoitti tästä, kuinka yksilö joutuu suuren musertavan oikeuskoneiston kynsiin. Pakina päättyy lauseeseen: "Alzheimer kävi meillä."

Tavallaan siinä kiteytyy meidän koko ongelmamme, se että me käsittelemme jotain asiaa, josta meillä ei ole tietoa tai josta osapuolet muistavat eri tavalla tai eivät halua muistaa. Karneimmillaan tämä asia kiteytyy siihen, onko eduskunnalle valehdeltu ja miten eduskunnan pitää reagoida, jos ja kun sille on valehdeltu. Tietysti ensimmäinen spontaani reaktio on se, että kamalaa, meille ei saa valehdella ja nyt pitää saada koko totuus selville. Itsekin olen sitä mieltä, että totuus pitäisi saada selville ja meille ei saa valehdella.

Asia on lopulta sikäli vähän monimutkaisempi, että meille oikeastaan on tullut ilmi tämän asian käsittelyssä myös perustuslakivaliokunnassa, että eduskunta on lopulta aika voimaton sen edessä, jos mahdollisesti eduskunnalle tai sen toimielimelle valehdellaan tai kerrotaan ristiriitaisia tietoja tai totuuksia. Meillä oikeastaan ei ole välineitä tämän kaltaiseen prosessiin. Me emme osaa olla itse itsemme toverituomioistuin tai oikeusistuin, jos puhutaan vain kertomuksista. Ehkä on myös ikään kuin viisasta ajatella, että tarinoiden uskottavuuden käsittely ei oikeastaan kuulu pelkästään eduskunnalle, vaan se ennen kaikkea kuuluu äänestäjien arvioitavaksi vaalikentillä. Se ydinkysymys, mikä minun mielestäni keskustapuolueen väliskysymyksessä oli, ristiriitisten tietojen ongelma, on lopulta kysymys, joka äänestäjän pitää arvioida.

On kaksi kysymystä, joista minulla ei ole tietoa:

Jos olisi kysymyksessä elokuva, niin ydinkohaus olisi tämä: Kenen kutsusta ja missä pääministeri ja silloinen valtiovarainministeri Alho tapasivat ja mitä siinä keskusteltiin. Siinä tapauksessa, jos sellainen tai mitä tahansa on ollut, niin siinä mahdollisessa tapaamisessa on ikään kuin tapahtunut se ydinkysymys, mikä on tämä poliittis-moraalinen vastuu. Meillä ei ole tästä kohtauksesta tietoa, eikä meillä ole keinoja saada siitä tietoa.

Toinen minun mielestäni ydinkysymys, jonka myös äänestäjät joutuvat arvioimaan, on tämä, kuka kantaa poliittisen vastuun pääministerin avustajan toimista ja aktiviteetista, onko pääministerin avustaja soittanut ja mitä on sanonut ja kenen kertomukseen tässä luotetaan. Mutta minä sanoin, että minä en ole täällä valheempalastuskoneen kanssa. Niin kuin tiedätte itse, täällä ei ole konetta, joka mittaa meitä, kun puhumme. Minulla ei ole edustajana keinoja ottaa tähän kantaa, ja oikeusvaltiossa silloin, kun ei ole todisteita, asia ratkaistaan syytetyn eduksi. Minä en halua muunlaiseen valtioon mennä.

Sinänsä minusta on tietysti hirveän kummallista ja kummastelen sosialidemokraattisen liikkeen varsinkin tätä tilannetta, että kun ed. Arja Alho ilmoittaa, että ristiriitaa ei kertomuksessa ole, niin sehän ei tarkoita, etteikö ristiriitaa jäisi olemaan. Minusta ei ristiriita-ilmoitus muistutakaan katolisen kirkon ilmoituksia, kuinka samanaikaisesti on mahdollista, että sikiää neitseestä ja immenkalvo säilyy. Ikään kuin arkijärjellä ajatellen on kaksi käytännön elämässä mahdotonta samanaikaisesti tapahtuvaa tilannetta, mutta tämänkin jätän äänestäjien arvioitavaksi.

Minusta tuntuu, että se asia, mikä tässä nyt on uutta, ei olekaan valehtelu tai kuka teki, vaan myöhemmässä valossa ymmärtää, mikä on ollut ydinkysymys: poliittisen vallan ja toimittajien kanssakäynti, esimerkiksi se, voivatko poliitikot ikään kuin käyttää toimittajia vain välineinä poliittisissa pelissä. Minä olen itse hyvin häkeltynyt siitä, että Timo Harakan ja Arja Alhon keskustelunauha hyvin voimakkaasti on nyt leimattu yksityiseksi nauhaksi. Siis työpaikalta soitettu puhelu — jos tällainen nauha on, jos lehdistössä olevat tiedot pitävät paikkansa, tämä on kaikki kuin puhuisi tuuleen tässä mielessä — leimataan yksityiseksi. Minusta tässä hieman käytetään hyväksi Amerikan Clinton-skandaalia.

Me suomalaiset hyvin herkästi ymmärrämme Clinton-skandaalin yhden moraalisen ongelman: yksityisyyden raja puuttumisen. Tässä osa suomalaisista poliittisista toimijoista tilanteesta,

missä me herkästi emme halua astua amerikkalaisuuden yksityisyyden rajan yli, leimaa semmoiset keskustelut, jotka voidaan aivan yhtä hyvin katsoa toimitukselliseksi, ikään kuin yksityiseksi ja olemattomiksi. Itse mietin mielessäni sitä tilannetta, että todella olisi ollut niin — jos tämä nauha nyt on ja jos sen sisältö on, mikä sen väitetään lehtitietojen mukaan olleen — että toimittaja Timo Harakka olisi päättänyt, ettei hän kerro sitä esimiehelle, ei julkista sitä, ja kymmen vuoden kuluttua paljastuisi, että tällainen nauha olisi ollut olemassa? Mikä olisi meidän käsityksemme toimittajan eettisestä tasosta tai minä puolueen henkilö hän olisi ollut?

Tämä on hyvin mielenkiintoinen kysymys. Minulla ei ole siihen valmista vastausta. Uskon, että kun Pen-klubin puheenjohtaja, toimittaja Elisabet Nordgren sanoo, että tässä on vaara, että Yleisradiossa juuri poliittisten toimittajien toimintavapautta kavennetaan siksi, koska se on hyvin lähellä politiikkoja, niin tämä kysymys on myös hyvin olennainen. Tästä ei vielä ole tietoa, mutta jos tiedot siitä, että toimittaja on luovuttanut nauhat esimiehelle, joka on yrittänyt saada ne julki Yleisradion sisällä ja saanut lakiasiainosastolta tietoa, että nämä olisivat olleet toimituksen nauhoja ... (Ed. M. Pohjola: Taustamateriaalia!) Aivan! — Vielä sekin minua tässä ... — Kiitos välihuudosta. Minulla ei ole tässä taustanauhaa.

Olin aivan häkeltynyt tästä, mitä Suomelle kuuluu. Minä ymmärrän, että olisi kestävämpää, jos olisi niin, että mahdollisesti pääministeri ei olisi puhunut totta eduskunnalle. Toivon ja uskon näin, ettei ole. Se olisi tietysti todella vaikea tilanne, mutta vielä hälyttävämpää on elää maassa, missä eräiden suurten lehtien, varsinkin Helsingin Sanomien, mukaan ei ole mahdollista, että pääministeri voisi jäädä kiinni valheesta: kamala selitysoperaatio siitä, miten mikään ei olekaan mitään sellaista, miltä se näyttää, ja toimittaja Unto Hämäläisen analyysi siitä, että taustanauha on peli, missä kuuluukin simputtaa, valehdella ja huijata. Tämä on aivan uskomatonta. On uskomatonta, että pahinta, mitä Suomessa voisi tapahtua, on kiinnijääminen, kun oikeassa länsimaaisessa demokratiassa pahinta olisi se, jos näin olisi tapahtunut.

Tämä kertoo tavallaan meidän vielä bysanttilaisesta käsityksestä, että valtio, järjestelmä pysyy pystyssä sikäli, kuin sen keskeiset päälliköt ja toimijat ovat korvaamattomia, eikä sen kautta, mikä on kansalaisten usko ja kansalaisten varassa. Minä toivon todella, ettei mitään ristiriit-

taa ole eikä mitään ole tapahtunut, mutta tietyn lehdistön reaktio oli minusta hyvin omituinen tähän ongelmaan.

Olen hyvin tyytyväinen, että hallituksen välityksymysvastauksessa nojaututaan perustuslakivaliokunnan yksimielisiin lausuntoihin, kuinka tämä sopimus on oikeustajua ja yhdenvertaisuutta loukkaava, ja lähdetään tästä tulkinnasta. Olen ollut hyvin pettynyt useaan varsinkin sosiaalidemokraattisen toimijan tulkintaan ja sen korostamiseen, että tässä on ollut olennaista valtion etu eli sama kuin veronmaksajien etu. On puhuttu, että tässä pitää toimia valtion edun mukaisesti, ja ollaan tyytyväisiä silloin, kun veronmaksajien 1,2 miljoonaa saadaan. Aivan niin kuin tiedämme ja jokainen ymmärrämme, jos on tilanne, että oikeustajua ja yhdenvertaisuutta loukkamatta ei ole mahdollisuutta saada Ulf Sundqvistilta markkaakaan rahaa, silloin pitää tähän tyytyä.

Valtion etu on muunkinlaista kuin puhdasta fiskaalista etua. Tämä on juuri ydinkysymys. Ainakin vihreiden kanta on ollut, että valtion etu on todella muutakin kuin fiskaalinen etu. Silloinhan ei olisi mitään logiikkaa ollut koskaan korkeimpaan oikeuteen tätä monilla miljoonilla käräjöidä, mutta pitkäänhan oli puhetta, että tämä asia on tehty valtion edun mukaisesti, kun veronmaksajien etu on tullut turvattua. Tämä on ollut liian kapea näkökulma, ja olen pannut myönteisesti merkille, että näkökulma on vaihtunut.

Sitten sanon todella, että minä en ole Ulf Sundqvistin tuttava enkä tunne koko henkilöä muuta kuin julkisuuden välityksellä, mutta silti olen hyvin paljon kavahtanut sitä, että täällä nyt ikään kuin koko Suomi olisi sen varassa, puretaanko tämä sopimus jopa ohi nykyisen lainsäädännön. Minun analyysini on se, että jos Ulf Sundqvist on tehnyt jotain rikollista, silloin tilanne on muuttunut, sopimus tietysti voidaan purkaa. Lisäksi on moraalisesti epäsopevaa, että keplotellaan tai vältetään velan maksamista.

Mutta se asia, missä Ulf Sundqvist ei ole tehnyt mitään väärin, on se, että on pyrkinyt itselleen edulliseen sopimukseen. Olen vähän kummastellut sitä asiaa, että missä hän ei ole tehnyt mitään moitittavaa, missä meidän edustamamme instituutti on tehnyt ehkä jotain moitittavaa, niin tämä kaadetaan Ulf Sundqvistin niskoille. Tämä puoli tästä problematiikasta on nimenomaan se, missä hänessä ei ole mitään moitittavaa, että yksityisenä kansalaisena hänellä on oikeus pyrkiä itselleen edulliseen sopimukseen. Vaikka se olisi kirpeätä — meidän lapsilaisemme,

meidän eläkeläisemme — ei sillä 1,2 miljoonalla tule niiden pussi täyteen.

Toivoisin, ettemme kajoa oikeusvaltion ytimeen eli säädä takautuvaa lainsäädäntöä. On aivan eri asia, jos tulee rikosperusteita ja muita, mutta ikään kuin vain verenjanossamme ei yksittäistä kansalaista tule naulita ja luulla, että tässä nyt tuli oikeusvaltio ja luottamus politiikkaan takaisin. Se ei tule tällä. Siinä on todella tällainenkin aspekti, ja olen hyvin hämmästynyt, kun täällä ainakin ed. Tennilä tuntui kovasti vaativan, että viikossa pitäisi saada purettua. Tätä en kannata.

Tiivistettynä sanoisin, että kun minä en ole täällä valheenpaljustuskoneen kanssa, minä en voi tietää. Todella, vaalit ovat viiden kuukauden kuluttua, että tämä puoli, kuka puhui kenen kanssa mitä totta, on äänestäjän arvioitavissa. Mutta meidän poliitikkojen suhde julkisuuteen, erikoisesti Yleisradion suhde poliittikkoihin ja tämmöisiin, on sellainen keskustelu, että luulen, että jos jotakin tästä jää historiaan, niin se varmaan poikii lisää tietoa.

Ed. Räsänen: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin olen hämmästynyt ja pahoillani siitä, että pääministeri Lipponen ei kommentoinut normaalin tavan mukaan käytettyjä ryhmäpuheenvuoroja. Avoimeksi kysymykseksi jääkin, mistä tämä johtuu. Oliko kyseessä ylimielisyys vai se, että hän ei pystynyt vastaamaan esitettyihin kysymyksiin? Vai oliko kyseessä kenties hallituksessa jo edeltä sovittu linja? Ehkä ainoa paikalla urhoollisesti istuva ministeri, Skinnari, voi vastata hallituksen puolesta tähänkin kysymykseen.

Ed. Sasi totesi kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa, että Sundqvistin korvaussumman hyväksyminen osoittaa täydellistä harkintakyvyn puutetta. Kuitenkin hän puheensa lopuksi ilmoitti luottamuksesta pääministeri Lipposeen, joka on myöntänyt vastuunsa tuon korvaussumman hyväksymisestä.

Sain tänään puolta tuntia ennen tämän istunnon alkua pikakirjeenä vastauksen jo viime kuun viimeisenä päivänä jättämäni kirjalliseen kysymykseen. Siinä pääministeri Lipponen ilmoittaa ottavansa täyden vastuun siitä, että hän ei esittänyt toimiohjeiden käsittelyä siirrettäväksi valtioneuvoston käsittelyyn ja nimenomaan siltä osin, että korvaussumma ei vastannut pääluvun mukaista korvausmäärää, mikä perustuslakivaliokunnan mukaan poikkesi yhdenvertaisuusperiaatteesta.

Pääministeri Lipponen siis myönsi vastuunsa tähän kaikkein keskeisimpään kysymykseen eli siihen, mikä loukkaa kansalaisia eniten, kansalaisten yhdenvertaisuutta loukkaavaan korvausalennukseen, jonka Sundqvist sai. Siksi ihmettelen sitä, miksi kokoomuksen ryhmä ei ole johdonmukainen ja vaadi pääministeriä kantamaan tämän vastuunsa käytännössä, samoin kuin ministeri Alho teki.

Luottaako kokoomus sellaiseen pääministeriin, joka osoittaa täydellistä harkintakyvyn puutetta, kuten ed. Sasi totesi? Kysyn myös, miksi kokoomus ei tartu tähän tilaisuuteen aikaistaa eduskuntavaalit, mitä puheenjohtaja Niinistö esitti jo aiemmin lähestyvän EU-puheenjohtajuuden ja maatalousneuvottelujen vuoksi.

On selvää, että eduskunnan ja kansan luottamus pääministeriin on saanut aivan oleellisen kolauksen. Erään mielipidemittauksen mukaan vain 14 prosenttia Suomen kansalaisista uskoi sen olevan totta, mitä pääministeri sanoi taannoisessa pääministerin ilmoituksessa. Kansalaiset pitivät selvästi uskottavampina niitä tietoja, jotka olivat peräisin ed. Alhon yksityiskeskustelusta.

Aivan samanlaiset epäilyt ovat vallalla myös kansanedustajien keskuudessa niin hallitusryhmien sisällä kuin oppositiossa. Nämä ovat myös käyneet aivan selviksi eri keskusteluissa.

Ajattelenkin, että hallituksen toimintakyky kyllä uhkaa halvaantua näiksi muutamaksi kuukaudeksi, jotka ovat jäljellä sen loppukaudesta. Tätä huoltahan on tuonut esiin julkisuudessa aiemmin myös valtiovarainministeri Niinistö, joka oli huolestunut siitä, että edessä on monia tärkeitä päätöksiä, joita hallituksen pitäisi pystyä uskottavasti hoitamaan. Sen vuoksi mielestäni pääministerin tulisi todellakin kantaa vastuunsa käytännössä samalla tavoin kuin kansanedustaja Alho on tehnyt.

Tässä vastauksessaan kirjalliseen kysymykseeni pääministeri väisti jälleen kysymyksen Sundqvist-sopimuksen aloitteesta viittaamalla siihen, että Sundqvist itse teki aloitteen vahingonkorvausasian sovittelussa. Hän jätti siis edelleen selventämättä ristiriitaiset tiedot sopimuksen synnystä.

On muuten merkillistä se, että vastauksessaan välikysymykseen, jossa välikysymystekstissä esitettiin myös nämä ristiriitaiset, julkisuuteen tulleet tiedot Sundqvist-sopimuksen synnystä, näitä väitteitä pääministeri ei kommentoinut millään lailla. Mutta ne tulevat esiin todellakin tässä hä-

nen tänään jättämässään vastauksessa kirjalliseen kysymykseeni.

Aivan lopuksi tämän illan kova kysymys: Onko koko hallitus vastuussa tästä sopimuksesta? Ei varmasti ole sopimuksen synnystä, mutta siitä ovat vastuussa kaikki hallitusryhmät, mitä sopimuksen julkistamisen jälkeen on tapahtunut, miten siihen on reagoitu. Ja on muistettava, että tämä hallitus on Lipposen hallitus nimeltään. Jos eduskunta on sitä mieltä, että pääministeri Lipponen ei nauti eduskunnan luottamusta tai hän osoittaa täydellistä harkintakyvyn puutetta, mikä tuli esiin todellakin kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa, niin silloin mielestäni ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin hallituksen kaatuminen, mihin oppositio tässä keskustelussa pyrkii.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, kannatan ed. Tarkan ehdotusta asian lähettämisestä perustuslakivaliokunnan tutkittavaksi ja nimenomaan nyt ei enää edustajan, entisen ministeri Alhon osuudesta tähän sotkuun, vaan pääministeri Lipposen osuudesta.

Ed. M. Koski: Arvoisa rouva puhemies! Ihmettelen samalla tavalla kuin ed. Räsänen sitä, että pääministeri ei ole paikalla eikä myöskään käytä puheenvuoroja niistä kysymyksistä, joita esille tulee. Ihmettelen myöskin sitä, missä ovat sosialidemokraatit. Heitä ei listoilla paljon puheenvuoron pyytäjinä näy. Varmasti teilläkin olisi jokin oma asia, josta voisi keskustella.

Haluan palauttaa mieliin pankkikriisin suuruuden, mikä se on. Me tiedämme, että valtion rahaa pankkikriisiin sitoutui rahallisena rahana 45 miljardia markkaa. Kun otetaan huomioon lainat ja takaukset, summa nousee 70—80 miljardiin markkaan. Sundqvistin asiassa ja Arsenalin asiakkaiden asiassa on kysymys siitä, että tätä suurta rahasummaa ollaan perimässä takaisin valtiolle. Se, millä tavalla tämä suuri rahasumma otetaan takaisin, on mielestäni se keskeinen kysymys, jota on syytä pohtia. Mitkä ovat ne periaatteet, joilla näitä kymmeniä miljardeja valtiolle takaisin peritään?

Olen omalta osaltani joutunut aika monen kautta lähelle tätä pankkikriisiä. Viime vaalikaudella talousvaliokunnan jäsenenä jouduin olemaan mukana säätämässä lainsäädäntöä, joka oli ja on ollut Arsenalin toiminnan pohjana. Toisaalta olen joutunut moneen asiaan puuttumaan, moneen Arsenalin asiakkaan asiaan heidän pyynnöstään, auttamaan heidän asiansa etenemistä Arsenalin portaissa. Myöskin vielä oma-

kohtaisia kokemuksia näistä asioista on olemassa.

Mikä on se yleinen periaate, jonka pohjalta Arsenal on toiminut näitä rahoja takaisin periesään? Niitä Arsenalin asiakkaita, jotka koostuvat velallisista, jotka eivät ole pystyneet maksamaan velkojaan, takausvastuullisia, jotka ovat panneet nimensä velkakirjoihin, taikka sitten vahingonaiheuttajia, jotka ovat vahingonkorvauksia joutuneet maksamaan, kaikkia näitä henkilöitä, Arsenal on kohdellut samalla tavalla perintätilanteessa. On toteutettu joko pääluvun mukaista perintää, joka on mielestäni tullut mukaan vasta viime aikoina, taikka sitten on toteutettu menettelyä, jossa Arsenalin asiakkaan omaisuus on arvioitu, hänen tulonsa myöskin on arvioitu ja siltä pohjalta määritelty summa, jolta pohjalta asia on voitu sopia. Nämä ovat olleet niitä yleisiä menettelyjä, joiden pohjalta Arsenal on toiminut.

Pääministerin vastauksessa ed. Saaren välikysymykseen todetaan toisessa kappaleessa, että ”Sundqvistin korvausvastuun sopimisen motiivina on valtiovarainministeriössä pidetty sitä, että näin saatiin Arsenal-Sillalle edes osa tuomitusta vahingonkorvauksesta” perittyä. Tämä on ihan hyvä periaate. Näin varmasti pyritään menettelemään myöskin muiden asiakkaiden osalta, joiden kanssa sopimuksia on tehty, mutta tässä asiassa on oikaistu sillä tavalla, että Sundqvistin omaisuutta ei ole arvioitu eikä hänen todellista maksukykyään, minkä verran hän voisi tulojensa kautta maksaa korvausvelvollisuuttaan. Mielestäni tässä on juuri se ongelmakohta, jossa poiketaan siitä yleisestä tasavertaisuudesta, jonka pitäisi kansalaisten osalta toteutua.

Mielestäni nyt on syytä kysyä, millä tavalla tämä ongelma voidaan korjata. Niiden osalta on aika vaikea puuttua tähän tilanteeseen, joiden omaisuus on mennyt, joiden talot, asunnot ovat menneet ja sen jälkeen vielä on jäänyt vastattavaa eli maksusitoumuksia Arsenalin suuntaan. He ovat joutuneet jo realisoimaan sen todellisuuden, jossa ovat olleet. Ainoat, joita voidaan auttaa, ovat ne henkilöt, joilla vielä on sopimattomia asioita Arsenalissa olemassa, mutta mielestäni ainoa mahdollisuus, jolla pohjalla tasapuolisuus voi toteutua, on se, että Sundqvistin sopimus puretaan.

Arvoisa rouva puhemies! Kun ajatellaan Arsenalin menettelyä, että sen menettelyssä Sundqvistin osalta poikettiin yleisestä käytännöstä, mikä on sitten se mahti, joka voi antaa luvan tehdä tällä tavalla? Se mahti on ainoastaan poliit-

minen päätös. Asian osalta on täytynyt tehdä poliittinen päätös, jolla poiketaan siitä menettelystä, joka on yleinen menettely, joka Arsenalissa on muodostunut. Mielestäni tässäkin pääministerin vastauksessa todetaan, että valtiovarainministeriö on asiaa selvittänyt ja tullut siihen tulokseen, että peritään se, mitä on saatavilla, mutta se perintä tapahtui ilman omaisuuden ja tulojen arviointia. Mielestäni tässä tilanteessa, jos poliittista vastuunkantajaa ei löydy, silloin on syytä lähteä siitä, että nykyinen Lipposen hallitus on aikansa elänyt eli sen täytyy erota yksinkertaisesti siitä syystä, että ei löydy poliittista vastuunkantajaa. Tämä kai on se totuus, jossa me tällä hetkellä elämme.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Pääministeri Lipponen ei hallituksen vastauksessa välikysymykseen vastannut esitettyihin kysymyksiin muuten kuin keskimmäisen kysymyksen osalta, siihenkin tietysti kovin ehdollisesti. Välikysymyksessä kysytään ensiksikin, mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä turvataksaan kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun. Tähän kysymykseen pääministeri hallituksen puolesta totesi vain, että hallitus on myös perustuslakivaliokunnan esittämien kannanottojen mukaisesti ryhtynyt kuluneen vuoden aikana lukuisiin toimenpiteisiin kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi. Tämä on vastaus tähän todella vakavaan kysymykseen kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun varmistamisesta.

Tämä lause, jonka pääministeri kertoi, on pohjaa vailla. Hallitus ei ole tehnyt yhtään mitään todellisia toimenpiteitä niitten kymmenien tuhansien rehellisten Suomen kansalaisten hyväksi, jotka elävät ylivelkaantumisen ahdingossa. Sundqvistin tapaisia toimenpiteitä näiden ihmisten vapauttamiseksi hoitamaan asioitaan, yrittämään, tekemään työtä, elämään normaalia elämää ei ole tehty. Vain Sundqvist on saanut ministeritason kohtelun, tuen, asemansa korjaamiseksi. Muita ei ole autettu.

Uusia lakeja on tullut, mutta mitään todellista muutosta näihin syviin ongelmiin ei ole tullut. Velkaa velan päälle: annetaan 30 000 markan sosiaaliluottoja niille, jotka ovat akuutissa häädässä. Ei velka velan päälle aita ihmisiä pääsemään vapauteen niistä taakoista, jotka kuluneina vuosina syntyivät pankkikriisin, laman, suurtyöttömyyden, punapääoman romahduksen ja muiden tapahtumien jäljiltä.

Riemuvuotta 2000 odotetaan. Silloin pitäisi ei vain kehitysmaiden velat antaa anteeksi vaan

myös vapauttaa Suomessa ylivelkaantuneet siltä osin kuin he ovat kohtuuttoman taakan alla, rehelliset ihmiset, jotka ovat tässä tilanteessa. Rikollisia ei tarvitse eikä pidä samalla tavalla kohdella vaan selvittää rikokset ja saattaa niistä vastuuseen, mutta rehelliset ihmiset pitää saattaa samaan asemaan kuin Sundqvist, jos kerran Sundqvistin sopimusta ei voida purkaa, niin kuin hallitus itse asiassa toteaa.

Arvoisa puhemies! Valtio, Lipposen hallitus, antoi Sundqvistille anteeksi korkeimman oikeuden hänelle langettamasta vahingonkorvaustuomion mukaisesta summasta yli 90 prosenttia. Tämä on se, minkä veronmaksajat kantavat. STS-Pankki aiheutti veronmaksajille yli 2 miljardin markan tappiot. Pääjohtaja on vastuussa keskeisesti siitä, että tämä tapahtui, ja siitä tuli lainmukainen tuomio, joka meni ylimpään oikeusasteeseen asti, joka sovitteli sitä, alensi sitä, kohtuullisti sitä alempien oikeusasteiden päätöksistä huomattavasti, ja siitä poliittisella päätöksellä — nimenomaan poliittisella päätöksellä — annettiin 90 prosenttia anteeksi, mikä oli vielä kohtuuttoman edullinen ratkaisu verrattuna muihin vastaavassa tilanteessa olleisiin, joita ei poliittisilla päätöksillä ole kohdeltu. Tämä on se tosiasia, joka loukkaa syvästi Suomen kansan rehellisen kansanosan tuntoa ja oikeudenmukaisuudentajua ja jonka myös perustuslakivaliokunta muistutuksen pohjalta yksimielisesti totesi, ja eduskunta päätyi samaan taannoin keskustelussa.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei siis vastannut siihen, mitä se aikoo tehdä turvataksaan kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun. Tämä on epäluottamuksen ansaitseva vastaus, kun siihen ei tullut selkeää, yksiselitteistä vastausta.

Kolmas kysymys välikysymyksessä oli, mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä palauttaakseen kansalaisten luottamuksen poliittiseen päätöksentekojärjestelmään. Totean uudelleen, että päätös Sundqvistin kohtelusta oli poliittinen päätös, koska ministeri ei juridisesti siitä vastuuseen joutunut, ministeri Alho, joka sen teki. Teki jonkun määräyksestä vai oma-aloitteisesti, se on selvittämättä. Hän teki sen poliittisella päätöksellä ja poliittisen päätöksen seurauksista kantoi poliittisen vastuun eli erosi ministerin tehtävistä. Se oli puhtaasti poliittinen päätös.

Tähän kysymyksen osaan pääministeri ei antanut vastausta, mitä hallitus tekee palauttaakseen kansalaisten luottamuksen poliittiseen päätöksentekojärjestelmään. Tämä on koko hallituksen keskeisin vastuunkantokysymys myös

tällä hetkellä, ja huomiossa äänestyksessä äänestetään nimenomaan siitä, onko hallitus ryhtynyt tai valmis ryhtymään joihinkin konkreettisiin toimenpiteisiin poliittisen päätöksenteon uskotavuuden palauttamiseksi. Valitettavasti pääministeri ei tähän ottanut minkäänlaista kantaa. Minkäänlaista poliittista vastuuta ei siitä vastauksesta löytynyt.

Tämä kysymys johtaa siihen, että koko muu hallitus — kokoomus, vihreät, vasemmistoliitto, ruotsalainen kansanpuolue — on sosialidemokraattien ohella vastuussa poliittisesta tilanteesta, johon tämä on johtanut. Jos mainitut puolueet, niiden eduskuntaryhmät, äänestävät hallitukselle luottamusta, ne äänestävät samalla myös tämän ongelman ikään kuin peiton alle eli yrittävät siirtää poliittisen vastuunsa pois yhden ihmisen kannettavaksi. Se on kohtuutonta ja väärin eikä tätä tilannetta puhdistu. Vastaus välikysymykseen tältä osin jää kokonaan avoimeksi. Korostan sitä, että koko hallitus on nyt vastuussa tästä tilanteesta, tästä toimenpiteestä, joka on tapahtunut, ja sen aiheuttamasta suuresta epäluottamuksesta kansan keskuudessa, kun nämä vakavat asiat ovat hoitamatta.

Arvoisa puhemies! Hallituksella on kaksi mahdollisuutta, joko se purkaa tämän, saa aikaan sen lopputuloksen, että Sundqvist-sopimus puretaan. Siihen hallituksen eväät eivät taida riittää, koska sopimuksen ovat tehneet muodollisesti Arsenal-Silta Oy ja Ulf Sundqvist, joskin hallituksen antamien toimintaohjeiden mukaisesti. Tämä on yksityinen sopimus, jonka purkaminen on tunnetusti vaikeaa meidän järjestelmämme mukaan, jolloin hallitus ei pysty määräämään, että se puretaan. Jos tekemiemme uusien selvityspyyntöjen perusteella valtakunnansyyttäjä nostaa syytteen Sundqvistia vastaan ja jos se johtaa tuomioon, ilmeisesti sitten löytyy peruste purkaa sopimus. Mutta siihen menee vuosia aikaa, ja silloin varmasti Lipponen ja muut ministerit ovat jo entisiä kansanedustajiakin, kun asia lopullisesti ratkaistaan.

Kun tämä tie näyttää olevan erittäin vaikea, jopa vuosien päässä ja ehkä silloinkin mahdoton, toinen tie palauttaa luottamus ja tasavertainen kohtelu on se, että kohdellaan muita kansalaisia samalla tavalla kuin on kohdeltu yhtä poliittisesti aktiivista, ehkä ansioitunuttaakin henkilöä, joka on ollut poliittinen vaikuttaja ja sitten myös suuren pankin pääjohtaja, todella hyvätuloinen vuosikymmenten ajan, mutta nyt on todettu täysin varattomaksi ja jopa tulottomaksi.

Samantilaisessa tilanteessa olevia ja ahdingossa

eläviä ihmisiä on tässä maassa, täysin rehellisiä ihmisiä. Heitä pitää kohdella samalla tavalla. Jos hallitus ei sitä tee, se ei toimi oikeudenmukaisesti, lainmukaisesti, tasavertaisuuden ja perustuslain hengen mukaisesti. Tämä on se kysymys, joka ratkaisee sen, voiko eduskunta antaa luottamuksen hallitukselle. Kun pääministeri ei tätä luvannut, silloin ei ole mitään muuta tehtävissä kuin todeta, että hallitus ei voi nauttia Suomen kansan valitseman eduskunnan luottamusta.

Epäluottamusäänestys on huomenna. Toivotavasti se johtaa vastuun ottamiseen, tai jos sitä ei oteta, eduskunnan tulee se ratkaista niin, että koko hallitus joutuu kantamaan vastuun. Pääministeri on aina koko hallituksen vetäjä, se on hänen hallituksensa, ja hän on tässä vastuussa.

Avoimeksi jää se, kun tiedämme, että Ulf Sundqvist teki tietysti aloitteen omassa asiassa, kumpi tiesi ensin asiasta, pääministeri Lipponen vai silloinen ministeri Alho? (Eduskunnasta: Mikä merkitys sillä on?) — Sillä on siinä mielessä hyvin tärkeä merkitys, että jos Arja Alho meni pääministeri Lipposen luokse kuulemaan, että Sundqvist on anonut armahdusta, ja sai ohjeet pääministeriltä hoitaa tämän asian, se on merkittävästi eri asia kuin se, jos Alho tiesi asian ensin ja meni kysymään Lipposelta ohjetta.

Miksi tähän yksinkertaiseen kysymykseen ei ole saatu vastausta? Kumpi tiesi ensin? Kumpi antoi kummalle selvityksen? Antoiiko pääministeri määräyksen, ohjeen, vai kysyikö ministeri Alho ohjetta pääministeriltä? Tämä on ratkaisevan tärkeä kysymys luottamuksen ja rehellisyyden selvittämiseksi tässä asiassa, miten tässä tapahtui. On vähätelty koko ajan sanoen, että sillä ei olisi merkitystä. Sillä on erittäin suuri merkitys. Menikö Arja Alho kysymään neuvoa pääministeriltä, vai kutsuiko pääministeri Arja Alhon saamaan ohjeen hoitaa Sundqvist kuiville? Jos tämä asia saadaan selväksi, se on ainoa tapa, joka poistaa sen epäilyn, joka on olemassa tänäkin päivänä: Kumpi teki tässä suhteessa aloitteen, kumpi tiesi ensin?

Kun tämä on selvittämättä eikä tämä tässä julkisessa keskustelussa eduskunnassa selviä, mielestäni asia pitää lähettää perustuslakivaliokuntaan, joka kuulee molempia, sekä pääministeri Lipposta että entistä ministeri Alhoa, ja saa siellä suljettujen ovien takana selvyden siitä, annettiinko perustuslakivaliokunnalle väärät tiedot, kun se tätä asiaa käsitteli kuluneen vuoden ajan. Tähän pitää saada selvyys mielestäni. Ilman sitä ei yleinen luottamus voi tässä asiassa palata.

Ed. Mikkola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kääriäinen: Arvoisa puhemies! Täällä on aika erikoinen tilanne ollut illan mitaan. Pääministerin vastaus oli pääasiassa katkelmia perustuslakivaliokunnan mietinnöstä. Hän ei kommentoinut millään tavalla eduskuntaryhmien puheenvuoroja. Ministeriaitio on ollut hiljaista poikaa ja nyt on tyhjäkin. Hallitusryhmät ovat olleet aivan minimilinjalla puheissaan. On puhuttu vain se, mikä on ollut pakko sanoa. Varsinkin SDP on ollut hyvin hyvin hiljaa. Mitä tämä tarkoittaa, sitä voi itse kukin miettiä. (Ed. M. Pohjola: Ed. Tuomiojan puheenvuorossa sanottiin kaikki!)

Luottamus pääministeri Lipposeen on tämän tapauksen käsittelyssä ja selittämisissä erittäin vakavalla tavalla horjunut. Tämä ei ole keskustan eikä puhujan mielipide yksinomaan, vaan aika laaja käsitys. Vaikka tunnekuohut pannaan sivuun, niin vanha sanonta taitaa pitää kutinsa, paikkansa: ei savua ilman tulta. Luottamusta ei enää ole.

Sundqvist-tapaus on ollut esillä jo vuoden verran. Ministeri Alho läksi, mutta pulma jäi. Valtioneuvoston jäsenen ero on aina äärimmäisen vakava asia. Miksi tuolloin, siis tuon eron yhteydessä, ei kerrottu suoraan kaikkea, mikä jo tuolloin varmasti kerrottavissa oli? Sundqvist-tapaus olisi ollut jo ajat sitten loppuun käsitelty, jos asiat olisi kerrottu alusta lähtien niin kuin ne ovat. Kiehunta ei lopu ennen kuin näin toimitaan. Ylipäätäänkin on sillä tavalla, että totuus kannattaa kertoa aina, vaikka se vähän suuta polttaisikin.

Sundqvist-tapauksen ydintä, joka on siis ihmisten yhdenvertaisuus lain edessä, ei saa päästää unohtumaan, vaikka kuinka tunteet kuohuvat. Syntyneen eriarvoisuuden korjaa vain Sundqvist-sopimuksen purkaminen. Myös hallituspuolueiden suunnalta, ennen muuta kokoomuksen ja vihreiden suunnalta, on tänäänkin vaadittu pontevalla tavalla, jopa pontevalla tavalla sopimuksen purkamista. (Ed. M. Pohjola: Siihen ollaan valmiit, jos on edellytyksiä!) Kun Lipposen hallituksen sisälläkin on tällaista mielialaa, tällaista kantaa, niin hallituksen on kyllä tehtävä kaikki voitava, jotta sopimus puretaan. Siihen on kyllä olemassa mahdollisuuksia. (Ed. M. Pohjola: Mikä mahdollisuus?) Vain tämä teko palauttaisi luottamuksen yhdenvertaisuuteen ja poliittisen järjestelmän kelvollisuuteen. (Ed. M. Pohjola: Mikä on se teko, ed. Kääriäinen?)

Tällä kertaa luottamusäänestys ei voi olla

pohjimmiltaan ryhmäpäätösten alainen asia. Totta kai ryhmäpäätöksiä tehdään, ymmärrämme sen varsin hyvin, kun kysymys on hallituksen luottamuksesta, mutta asian luonne on sen kaltainen, että tämä ei olisi ryhmäpäätösten alainen asia. Jokaisen olisi tunnossa tutkittava, mikä on oikein ja mikä on väärin, ja toimittava sen mukaan.

Ihmisten laaja ärtymys Sundqvist-tapauksen ympärillä on ymmärrettävää. Vastalauseiden myrsky on kehkeytynyt pitkän ajan kuluessa tiivistyen ihan viimeisen vuoden aikana. Ihmisten mieliin on päässyt syntymään, jopa iskostumaan, sellainen pelottava kuva, että laki on erilainen eri ihmisille. Ei ihme, että mitta tulee täyteen. Tapaus Sundqvist viimeisimpiäkin näytelmiä myöten on koko politiikan yhteinen tappio riippumatta siitä, mikä on kunkin osuus itse asiassa.

Arvoisa puhemies! Luottamuksen palauttaminen poliittiseen järjestelmäämme edellyttää hallituskammareiden puhdistamista. Lipposen hallitus joutaa mennä.

Ed. Mähönen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. J. Leppänen: Arvoisa puhemies! Olemme keskustelleet tänä iltana paljon julkisuudessa olleesta asiasta. Ihmisten mieliä on jo pitkään kuohuttanut sopimus, joka tehtiin Valtion vakuusrahaston ja Ulf Sundqvistin välillä vahingonkorvausasiassa.

Voisi kysyä: Miksi asia sitten koskettaa näin kovasti tavallisia ihmisiä? Syynä ovat ne kokemukset ja seuraukset, jotka pankkikriisi maassamme aiheutti. Keskuudessamme on tuhansia ihmisiä, jotka elävät tänäkin päivänä jatkuvan ulosottouhan ja ulosottotoimien alaisina. Kukaan ei ole kiirehtimässä heidän asiansa ratkaisua. Kun tähän tilanteeseen tulee edellä mainittu sopimusratkaisu, sen oikeudenmukaisuutta tarkastellaan suurennuslasilla ja aivan oikeutusti.

En toista niitä vaihteita, joita asia on läpikäynyt eduskunnassa, vaikkakin se vanha totuus, että kertaus on opintojen äiti, pitää edelleen paikkansa.

Julkisuudessa ja viime viikkoina eduskunnassakin on esiintynyt kannanottoja siitä, eivätkö ristiriitaiset lausunnot asian käsittelyn eri vaiheissa vaikuta perustuslakivaliokunnan loppupäätelmään mitenkään. Joku on julkisuudessa esittänyt arvion, että perustuslakivaliokuntaa

vedettiin kolin alta menen tullen. On annettu ymmärtää, että olisi aihetta uuteen käsittelyyn.

Oma käsitykseni on, ettei ole tullut esille mitään sellaista, joka muuttaisi oikeudellisen arvion loppupäätelmää entisen ministerin, nykyisen kansanedustajan Arja Alhon kohdalta, ei edes vasta julkisuuteen tullut uusi syyteharkinta, joka kohdistuu velallisen epärehellisyyspäilyyn. Näin ollen asian oikeudellinen puoli on eduskunnassa käsitelty ja on tarpeen mahdollisimman tarkoin yrittää erottaa oikeudellinen ja poliittinen vastuu.

Kenellä sitten on poliittinen vastuu? Kun kuuntelin kokoomuksen ja vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuoroja, vastuunkantajia ei paljon ilmaantunut. Sen sijaan vastuunpakoilijoiksi edellä mainitut ryhmät voidaan selkeästi todeta. (Ed. Sasi: Emme ole olleet tekemässä mitään sopimusta!) — Jos kaikki epämiellyttävät asiat, arvoisa ed. Sasi, ovat muiden vastuulla ja me otamme vastuun vain myönteisistä asioista, ei ole ihme, jos meidän arvostuksemme, eduskunnan arvostus, on alamaissa. Eli se on juuri sellaisella tasolla kuin me ansaitsemme. — Oli todellisten puolittotuuksien iloittelua edellä mainitsemieni ryhmien puheenvuorot. En kuitenkaan usko, että kaikki edellä mainituissa ryhmissä ajattelevat kuten ryhmäpuheenvuoroissa kuulimme, ainakin haluan uskoa niin.

Yleisesti ottaen kansalaiset juuri vastuun kantamisesta meitä moittivat. Kansalaisten vallitseva käsitys on, että me vieritämme syyt aina toisten niskoille, juuri niin kuin kokoomus ja vasemmistoliitto ansiokkaasti tekivät. Tämäkö lisää meidän luottamustamme? Tämäkö lisää uskottavuutta yleisesti ottaen päätöksentekijöihin? Tämän hyvin vakavan asian kanssa olemme olleet kasvotusten tänä päivänä ja viime viikkoina.

Käsitlemämme Sundqvist-sotku on yksilöinyt ja paljastanut samalla koko peruskysymyksen. Tähän on mielestäni meidän yhteisesti pysyttävä löytämään ratkaisut. Ei ole mitään yhtä toimenpidettä, vaan omalla toiminnallamme meidän on luottamus lunastettava.

Peruskysymys, joka on tullut useamman kerran esille, on siis se, voidaanko tämä yhdenvertaisuutta ja tasapuolisuutta rikkova sopimus purkaa. Olen iloinen, että hallitus vastauksessaan sitoutuu asian selvittämiseen, ja jos oikeudellisia keinoja löytyy, se toteuttaa myös purkamisen. Tässäkään ei voida edetä laittomuuteen yleisen mielipiteen edessä. Eihän laittomuutta pidä korjata toisella laittomuudella. Syyteharkinnan uudistaminen velallisen epärehellisyttä koskien

saattaa olla sellainen polku, josta löytyy peruste oikeustoimilainmukaiselle sopimuksen pätemättömyydelle. Se ei kuitenkaan ole tämän salin asia arvioida, vaan siihen meillä on riippumaton syytälaitos ja riippumaton oikeuslaitos, tuomioistuimien. Nyt olisi korkea aika lopettaa tämän asian käsittely täällä ja antaa työrauha niille, joille asia yksityiskohdissaan tästä eteenpäin kuuluu.

Arvoisa puhemies! Lopuksi lainaan eduskunnassa 13.10. pidetystä esitelmästä katkelman. Esitelmän piti korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Pekka Hallberg. ”Yhteiskuntamoraali rinnastetaan usein oikeustajuntaan tai oikeusvakaumukseen. Oikeuden ja moraalien suhteen pohdiskelulla on sen vuoksi yhteiskunnassa erityinen merkitys. Olennaista on, että moraalikeskustelua ei rajata oikeusasioiden ulkopuolelle eli ohenneta julkisen vallan legitimeettia legaliteetiksi. Päätöksiltä odotetaan laillisuuden lisäksi oikeutusta. Se on jotakin enemmän kuin lainmukaiseksi selittäminen. Eettisissä ohjeissa, joita olisi hyvä lähentää toisiinsa, on yhteisiä piirteitä. Kaikissa niissä tavoitellaan luottamusta, totuudessa pysymistä ja oikeudenmukaisuutta, oikeastaan todelliseksi koettua oikeutta ja kohtuutta.”

Arvoisa puhemies! Eivät kansalaiset kaipaakaan tänä päivänä lisää lakeja ja säädöksiä, vaan oikeudenmukaisuutta ja oikeutta omissa, joskus pienissäkin asioissaan. Siksi pelkästään laki ja lainmukaisuus eivät riitä. Päätöksillä pitää olla laillinen oikeutus.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Käytyyn keskusteluun, joka on ollut ainakin opposition puolelta aika perusteellinen jo tähän saakka, vielä joku ajatus.

Käyty keskustelu on nimittäin osoittanut, että välikysymys ensinnäkin on ollut kaikesta päätteen aiheellinen. Hallituksen puolelta ei ole esitetty ensimmäistäkään puheenvuoroa, jossa olisi tosittein kiistetty se tosiseikka, että pääministeri Lipposen ja entisen ministerin Arja Alhon, viimeksi mainitun kahdessa eri yhteydessä, esittämät väitteet Sundqvist-sopimuksen synnystä ovat kiistatta ristiriitaisia. Hallituksen yliolkainen vastaus välikysymykseen jättää elämään Arja Alhon kuullulle nauhalle esittämän väitteen. Sen ajatus kaiketi oli, että koko sotkusta eduskunnalle esitetty versio on ollut eräänlainen näytelmä, jossa jokaisella on tietty rooli ja tietyt vuorosanat, sellainen rooli ja sellaiset vuorosanat, jotka eivät pidä yhtä julki tulleen totuuden kanssa.

Tällaisesta hallituksen vastauksesta, vastauslinjasta, huolimatta Suomen kansalle ei mene kyllä mitenkään perille nyt annettu viesti, ei se sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän viime viikolla julkistama kanta liioin, se jonka mukaan sekä pääministeri että nykyinen kansanedustaja Alho puhuisivat tässä Sundqvist-jupakassa molemmat totta. Puheiden välillä on kiistatta siinä määrin eroja, että jommankumman kertomissa viesteissä on ainakin joku osa ei-totta. Mielenkiintoista hallituksen vastauksessa onkin, että vielä viime viikolla eduskunnan kyselytunnilla ministeri Niinistö jäi epäroimään, mikä tässä asiassa on totta. Tänäpäin tällaista epäilyä ei enää hallituksen vastauksessa näy. Koko hallitus seiso-pääministerin takana ja jakaa näiltä osin asian poliittisen vastuun. Hyvin vankasti haluaisin toivoa, että ajankohtaisella kädenväännöllä työsopimuslainsäädännön kiistakysymyksissä ja sovun löytymisessä siinä ei olisi ollut osaa eikä arpaa yksimielisyyden löytymiseen nyt tässä asiassa. Kaikesta tästä jää epäily, oliko Arja Alho sittenkään ainoa henkilö, jolle oli kuuluva poliittinen vastuu, sen todellisen vastuun kantaminen.

Sundqvist-sopimus, kuten on monesti jo sanottu, on järkyttänyt suuresti kansakunnan oikeustajua ja uskoa yhdenvertaiseen kohteluun. Tällainen sopimus on yksinkertaisesti saatava nurin. Hallituskin viittaa siihen mahdollisuuteen, että tämä nurin saaminen voisi onnistua jossakin vaiheessa, myöhemmässä vaiheessa aikojen kuluttua.

Oikeustoimilain 33 § antaisi mahdollisuuden sopimuksen mitätöimisprosessin käynnistämiseen jo nyt, jos siihen maan hallituksella on valmiutta ja halua. Tästä monet oikeusoppineet ovat varmasti sekä tässä talossa että tämän talon ulkopuolella lausuneet mielipiteitä. On ilman muuta selvää, että sopimuksen mitätöiminen voisi tapahtua vain tuomioistuimen kautta. Mutta asian saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi on seikka, joka on hallituksen käsissä, jos se haluaa tätä mahdollisuutta käyttää. Tuon sopimuksen ainespuut ... (Ed. M. Pohjola: Se on asianomistajan käsissä!) — Aivan oikein! — Tuon sopimuksen ainespuut ovat ilmiselvästi sel-laiset, että tätä lakia ja sen sanottua 33 §:ää voitaisiin käyttää.

Tähän asti käydyssä keskustelussa olikin mielenkiintoinen ed. Sasin pitämä kokoomuksen ryhmäpuheenvuoro. Se oli eräin osin toista, kuin oli ed. Sasin puheenvuoro vielä silloin, kun pääministeri antoi ilmoituksen muutama viikko sit-

ten. Silloin ed. Sasi kehui pääministerin vastausta täydelliseksi. Silloin ed. Sasin puheenvuorossa erityisiä moitteita ei tuonne suuntaan osoitettu. Nyt ed. Sasi puheenvuorossaan yhtyi, näin ymmärsin, siihen ajatukseen, että tulisi vielä tutkia mahdollisuudet käyttää oikeustoimilain 33 §:ää. Minun toiveeni viime sanoissani onkin, kun hallituspuolueidenkin ja toiseksi suurimman hallituspuolueen suunnalta esitetään tällainen mahdollisuus ja vielä virallisessa ryhmäpuheenvuorossa, sen mahdollisuuden selvittäminen, että hallitus ryhtyisi toimiin, joita kokoomuksen varapuheenjohtaja Kimmo Sasi on esittänyt, sen seikan selvittämiseksi, voitaisiinko oikeustoimilakia, sen 33 §:ää, tässä yhteydessä käyttää.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan ed. Pekkariselle todeta, että hallitus on todennut, että sillä on valmius ryhtyä sopimuksen purkamiseen ja mitättömäksi tekemiseen, jos sille on oikeudelliset edellytykset. Ja oikeudelliset edellytykset löytyvät oikeustomilaista. Siellä on kolme mahdollista pykälää: 31, 33 ja 36 §. Todennäköisin, mikä saattaisi tulla tässä tapauksessa kyseeseen, on kunnianvastainen ja arvoton menettely 33 §:n mukaisesti. Tietysti nämä kaikki on syytä tutkia, mutta 33 § erityisesti.

Mutta täytyy todeta, että pykälä sinänsä ei riitä, vaan täytyy katsoa myös tosiseikastoa. Luulen, että tosiseikasta tulee riittävästi läpikäytyä vasta siinä yhteydessä, kun rikosoikeudenkäynti Sundqvistin tapauksesta tulee loppuun käydyksi ainakin alioikeudessa. Luulen, että se on oikea ajankohta, mutta tietysti, jos sitä ennen tulee sellaista tietoa, että voidaan nostaa prosessi, se on varmasti tarkoituksenmukaista, mutta luulen, että meidän on syytä odottaa kuitenkin rikosoikeudenkäynnin loppuun asti, ettei käy sillä tavalla, että nostetaan prosessi, joka hävitään, ja todetaan sen jälkeen, että kun tuli uutta tietoa, olisi voitu menestyä paremmin, jos olisi odotettu jonkin aikaa.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen vaati tämän sopimuksen purkua, ja pitkin päivää olleissa puheenvuoroissa on vastaavia esityksiä tehty. Sen sijaan oikealta puolelta on kuulunut välihuutoja, että purku on mahdotonta suorittaa ja että siihen eivät riitä hallituksen tai lainsäädännönkään tämänhetkiset resurssit. (Ed. Mikkola: Ei tämä ole vastauspuheenvuoro, se on edelliseen puheeseen!) — Niin, edelliseen puheenvuoroon

juuri vastaan sopimuksen purusta, josta ed. Pekkarinen puhui. — Nyt tuntuu lohduttavalta, koska kuultujen kommenttien perusteella näin voisi tehdä, ja kuten on todettu, on hyvin epäoikeudenmukaista, että Ulf Sundqvist joutui maksamaan vain noin 10 prosenttia korkeimman oikeuden määräämästä korvauksesta. Kyllä uskon, että tässäkin salissa enemmistön oikeustaju on sitä mieltä, että se on väärin ja että sopimus on todella purettava.

Ensimmäinen varapuhemies: Ennen kuin annan seuraavat vastauspuheenvuorot, haluan muistuttaa, mitä vastauspuheenvuoro saa sisältää: Vastauspuheenvuorossa ei saa esittää muuta kuin selvityksiä tai oikeasuja toisen puheenvuoron tai vastauspuheenvuoron johdosta tai vastineen siinä olevaan väitteeseen.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustan taholta on useaan kertaan vedottu siihen, että tämä sopimus voitaisiin purkaa oikeustoimilain 33 §:n nojalla. Toki juttu voidaan nostaa, mutta se täytyy viedä tuomioistuimeen ensiksi, ja tuomioistuin sitten joutuu harkitsemaan, onko sopimus tehty sellaisissa olosuhteissa, että on mahdollista kunnianvastaisuuteen tai arvottomuuteen vedota. Edellytykset, että näin olisi, täytyisi näyttää toteen. Nyt tässä on Arsenal-Silta Osakeyhtiö, juridinen yhtiö, itsenäinen yhtiö, joka on toinen sopimuspuoli, ja toinen Sundqvist, ja toistaiseksi ei ole osoitettu sellaisia seikkoja, jotka olisivat kunnianvastaavia ja arvottomia. On arvosteltu sitä, että tämä ei noudata kansan oikeustajua, mutta on otettava myös suhteellisuusperiaate huomioon, joka tarkoittaa sitä, että velallinen on kuitenkin maksanut, yksityinen velallinen, yli miljoona markkaa.

Me olemme sitä mieltä, että tämä sopimus ei täytä oikeustajua, mutta kunnianvastainen ja arvoton se ei ole. Se täytyy tuomioistuimen ensin todeta, ja siihen ei ole toistaiseksi osoitettuja perusteita.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoin puheenvuorossani ainakin kaksi kertaa, että oikeustoimilain 33 §:n pohjalta liikkeelle lähteminen edellyttää nimenomaan sitä, että asia viedään tuomioistuimen ratkaistavaksi ilman muuta. Luulen, että keskustelu myös tässä salissa, puhumattakaan kansalaismielipiteestä tässä asiassa, kertoo siitä, että ainespuut sille arviolle, että kysymys on kunniamatoma ja arvottomasta menettelystä prosessis-

sa, ovat niin vankat, että niiden perusteella tämän asian saattaminen tuomioistuimeen mainitussa tarkoituksessa voisi olla aivan hyvin perusteltua.

Minä olin havaitsevinani ed. Sasin puheenvuorossa selvää ymmärtämystä, siinä ensimmäisessä puheenvuorossa, tälle ajatukselle. Toivon, että ed. Sasi ei ainakaan kovin paljon nyt vesittäisi sitä vaadetta, minkä hän ensimmäisessä puheenvuorossaan esitti.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Suomenmaassa varmaankin oikeuden käytännössä on sillä tavalla, ettei toisen erehdyksessä tekemää päätöstä saa käyttää hyväkseen. Eli ministeri Alhoahan oli kerta kaikkiaan erehdytetty. Hän ei tiennyt kaikkia todellisia olosuhteita esimerkiksi Sundqvistin taloudellisesta tilasta, kun hän päätöksen teki, eikä tämä voi tällä tavalla olla. Jokin peruste myös on, että tällaisista erehdyksistä ei saa käyttää hyväkseen.

Ed. Sasi — valitettavasti hän lähti pois — puheenvuorossaan käytti sellaista sanontaa, että tehtiin poliittinen päätös. Pääministeri Lipponen ei ollenkaan suuttunut samalla tavalla kuin viikko sitten, kun ed. Aho sanoi vastaavat sanat, että tehtiin poliittinen päätös. Nyt se näyttää olevan hyväksyttyä, kun sen sanoo eri henkilö. Ihmettelen vähän sitä asiaa sinänsä.

Palaan myös edellisen viikon kyselytuntiin: Pääministeri Lipponen sanoi silloin hyvin sanatakkasti, joitakin sanoja tästä voi heittää, kun en saanut sitä puhetta käsiini. Joka tapauksessa Lipponen sanoi: ”Minä sanoin silloin ministeri Alholle, että asia tulee hoitaa valtiolle edullisimmalla tavalla.” Kun pääministeri sanoo ministerille tällä tavalla, se ei ole varmastikaan mikään pyyntö eikä se ole mikään kehotuskaan, vaan se on selvä määräys, että näin tulee menetellä.

Sillä ei ole minun mielestäni oikeastaan merkitystä, kenen aloitteesta tämä lähti liikkeelle, vaikka pääministeri Lipponen olisikin tiennyt tämän asian jo aikaisemmin kuin Alho, mutta siinä vaiheessa, 21 päivä elokuuta viime vuonna, kun nämä sanat oli sanottu, pääministeri Lipponen otti vastuun itselleen sataprosenttisesti. Hän antoi Alhon lähteä tekemään sitä työtä, joka olisi pitänyt siinä vaiheessa pysäyttää. Pääministeri Lipponen olisi pitänyt sanoa, että tähän asiaan ei missään tapauksessa saa sekaantua, vaan tämä asia pitää lopettaa heti, mutta näin hän ei tehnyt, vaikka siinä vaiheessa olisi ollut hyvät mahdollisuudet näin menetellä ja asia olisi poissa päiväjärjestyksestä.

Se, että silloinen ministeri Alho sitten teki päätöksen omista nimissään, ja hänellä oli siihen oikeus, ei poista työnjohdon, ja tässä tarkoitan hallitusta ja erityisesti pääministeri Lipposta, vastuuta, etteikö hänellä olisi ollut vastuu asiasta, koska hän tiesi, että tällainen päätös ollaan tekemässä. Isäntä ei voi mennä työntekijänsä selän taakse näin merkittävässä asiassa.

Pääministeri Lipponen on useampaan kertaan sanonut, että Sundqvistia kohdeltiin kuin ketä tahansa tavallista kansalaista. Hän ei varmasti ole kuka tahansa tavallinen kansalainen. Hän lienee ollut useampaan kertaan ministerinä ja erään puolueen puheenjohtajana. Hän ei ole tavallinen kansalainen missään mielessä, vaan häneen olisi pitänyt erityisen tarkasti suhtautua. Toki häneen pitää suhtautua suurin piirtein samalla tavalla kuin muihinkin kansalaisiin, muttei ainakaan paremmin missään tapauksessa. Jos siihen olisi tullut joku tavallinen Matti Möttönen Pihtiputaalta tätä asiaa ministerille esittämään suhteessa samanlaisten velkojen kanssa, tuskin olisi ovea hänelle avattu.

Väitetään myös, että tämä sopimus oli todellakin hyvä valtiolle, että tällä konstilla saatiin jonkin verran rahaa ja oli parempi, että tehtiin tällainen sopimus kuin ei oltaisi tehty mitään sopimusta; muulla tavalla olisi muka osoitettu, että Sundqvist ei olisi vastannut mistään. Eihän se näin voi olla. Entinen ministeri, entinen puolueen puheenjohtaja ei voi yhtäkkiä olla niin epäluotettava.

Hänellä on 700 000, ehkä miljoona, tuloa vuosittain. Jos hän ei olisi tällaista sopimusta tehnyt, hänkö olisi jättänyt sitten maksamatta ja ne velvollisuudet hoitamatta, jotka oikeus on hänelle määrännyt? Ei se voi tällä tavalla olla uskottavaa missään tapauksessa myöskään Sundqvistin kohdalla, vaan häneltä olisi pystytty ulosmittaamaan varmasti pitemmän ajanjakson aikana enempikin ja tietenkin hän olisi vapaaehtoisestikin ollut velvollinen maksamaan ja olisi ehkä myös maksanut.

Joka tapauksessa siinä vaiheessa, kun pääministeri Lipponen tuli asian tietämään, todellakin kellojen olisi pitänyt soida ja hänen olisi pitänyt pysäyttää tämä suunnittelu kokonaisuudessaan. Nyt niitä kelloja joudutaan soittelemaan täällä. Nyt on jo vuosi soitettu, ja tämä alkaa kyllä todellakin olla varmasti viimeisiä päiviä, ja huomenna enää on tämä asia ehkä eduskunnassa vireillä. Todellakin se on sillä tavalla, että oikeusviranomaiset jatkakoot tästä eteenpäin!

Ed. Aittoniemellä tuntuu olevan paljon pu-

huttavaa, kun hän ei ole koko iltana päässyt puhujakorokkeelle. Tervetuloa aivan kohta, kun minä pääsen täältä pois.

Ulosmittausyytteen nostamisesta olisi myös ollut mahdollista asianomistajana nostaa syyte. Sitä minä ihmettelen vähän, miksi näin ei ole tehty. Odotettiin valtionsyyttäjän ratkaisua? Asianomistajalla olisi ollut täydet oikeudet ja ehkä suorastaan velvollisuus myös katsoa, mikä tässä asiassa tulee olemaan oikein.

Missään tapauksessa tässä asiassa ei ole toimitettu tasa-arvoisesti. Meillä on vielä sotaveteraaneja joukossamme. He ovat taanneet niin poikiensa kuin tyttäriensä tekemiä huonoja kauppoja ja ovat kerta kaikkiaan menettäneet sen ainoksin asuntonsa, kun ovat vastuussa takuista. Sundqvistin suhteen joka tapauksessa "tasa-arvo" on tällä tavalla toteutunut liiankin hyvin. Asia pitäisi muuksi muuttaa.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Tämän asian yhteydessä on tullut esiin ilmaisu, että kysymyksessä on näytelmä, jossa on ennalta annettu vuorosanat. Näyttää siltä, että tämäkin käsittely noudattaa samaa kaavaa ja ennalta annettujen vuorosanat ovat sitä, että sosialidemokraattinen ryhmä ei lausu mitään vuorosanoja. Yksikään sosialidemokraattisen ryhmän edustaja ei ole pyytänyt puheenvuoroa eikä noussut tänne puhujakorokkeelle. Ei myöskään pääministeri Lipponen ole normaalia parlamentaarista käytäntöä noudattaen vastannut täällä hänelle esitettyihin kysymyksiin eikä seuraa keskustelua, vaikka nimenomaan hänen toimistaan ja hänen luottamuksestaan on välikysymyksessä keskeisesti kysymys. Tämä käytäntö on historiallinen poikkeus ja puhuu varmasti paljon puolestaan.

Kaikki hallitusryhmät ovat tässä keskustelussa todenneet, että Sundqvistin kanssa tehty sopimus on väärä ja että se pitäisi purkaa. Erityisen jyrkkäsanaisesti tuomitsi muun muassa kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron pitäjä, ed. Sasi, tehdyn sopimuksen. Myös muut ryhmät ovat sopimuksen tuominneet.

Tämän jälkeen on syytä tarkastella, miten tämä sopimus syntyi. Ensimmäinen vaihe oli se, että kun Sundqvist oli tehnyt pyynnön siitä, että korvausmäärää soviteltaisiin, poliittisella tasolla jouduttiin päättämään, ryhdytäänkö asiasta käymään neuvotteluja.

Asian käsittelyn kuluessa on käynyt selväksi, että tämäkin päätös aivan ilmeisesti tehtiin ei vain silloisen ministeri Alhon päätöksellä vaan

jonkin asteisessa yhteistyössä Alhon ja pääministeri Lipposen kesken. Se oli ratkaiseva vaihe, että päätettiin ryhtyä neuvottelemaan. Neuvotteluista perustuslakivaliokunnan käsittelyssä todettiin, että ministeri Alho voimakkaasti ja määrätietoisesti pyrki sopimukseen pääsyyn ja tässä tarkoituksessa muun muassa käsittämättömällä tavalla päätti keskeyttää ulosottotoimet. Ministeri Alhon toimesta kiirehdiin ratkaisua ja pyrittiin nopeasti sopimukseen. Kun sopimus oli syntynyt, myös tässä vaiheessa pääministeri Lipponen oli mukana päätöksenteossa.

On jäänyt näyttämättä, kuka teki ensimmäisen aloitteen neuvottelujen aloittamisesta. Siitä on ristiriitaisia käsityksiä syntynyt silloisen ministerin Alhon ja pääministeri Lipposen erilaisten lausuntojen takia, mutta loppuvaihe on aivan selvä. Pääministeri Lipponen oli joka tapauksessa sopimuksen sisällöstä, ainakin sen päälinjoista, selvillä, kun Alho sopimuksen teki.

Oikeudellinen puoli on täällä tutkittu ja todettu, että ministeri Alholla oli oikeus tämä sopimus tehdä. Kysymys on siis poliittisen puolen arvioimisesta. Kävi jo hyvin varhaisessa vaiheessa selvillä, että päätöksen arvioinnissa oli tapahtunut niin mittava virhe, että se edellytti ministeri Alhon eroamista, mikä sitten tapahtuikin. Prosessin eri vaiheissa, kuten jo totesin, on tullut esille se, että pääministeri Lipposen osuus oli paljon suurempi kuin aluksi annettiin ymmärtää.

Nyt nousee esiin kysymys, mikä on pääministeri Lipposen poliittinen vastuu, miten sitä poliittista vastuuta pitäisi kantaa. Silloin asetamme rinnakkain silloisen ministerin Alhon poliittisen vastuun ja pääministeri Lipposen poliittisen vastuun. Kun päätös on yhdessä tehty, on minusta hyvin luonnollinen ja ilmeinen johtopäätös, että Lipponen pääministerinä ja sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtajana kantaa suurempaa vastuuta asian poliittisesta puolesta kuin ministeri Alho. Esimies kantaa alaisensa kanssa yhdessä tehdystä sopimuksesta suurempaa vastuuta. Tämä on normaali käytäntö. Näin ollen kysytään, mikä on se tapa, millä poliittista vastuuta tulisi kantaa.

Olen ymmärtänyt, että hyvin laajasti myös sosialidemokraattisessa ryhmässä on todettu, että pääministerin osuus oli keskeinen päätöksenteossa, mutta heidän johtopäätöksensä aivan ilmeisesti on se, että riittää, että Alho omalta osaltaan kantoi poliittista vastuuta, ja pääministerin poliittisen vastuun kantaminen konkreettisesti tavalla ei ole tarpeen tai että olisi liian paljon edellyttää, että pääministeri eroaisi, jolloin koko

hallitus eroaisi. Tämä on tietysti se kysymys, johon viime kädessä tullaan.

Minun käsitykseni on se, että normaali länsimainen parlamentaarinen järjestys olisi sellainen, että tällaisessa tilanteessa pääministerin pitäisi erota. Se, mitä se tarkoittaisi hallituksen tulevalle toiminnalle, on toinen asia. Voisiko olla joku toinen henkilö samasta puolueesta, joka jatkaisi uuden hallituksen vetämistä, vai miten? Tultaisiinko uusiin vaaleihin? Nämä ovat toisaroisia kysymyksiä, mutta joka tapauksessa poliittisen vastuun kantamisen pitäisi olla sitä, että ministeri, joka on päätöksentekoon keskeisesti osallistunut, kantaisi vastuuta sillä tavalla, että eroaisi.

Tämä on tämän välikysymyskeskustelun keskeisin kohta. On todella outoa, että pääministeri Lipponen, jota keskustelu koskee, ei ole täällä esitettyihin kysymyksiin vastannut eikä ole edes paikalla kuuntelemassa keskustelua.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Välikysymyksen vastauksen anti, jos sellaista haetaan, lienee se, että hallitus on vastausta laatiessaan päättänyt selvittää vielä kysymyksen Sundqvistin kanssa tehdyn sopimuksen pätevyystä. Hyvä edes näin. Ylipäätään näyttää siltä, että hallitus ei ole koko tämän reilun vuoden aikana oma-aloitteisesti tehnyt mitään asiassa. Vuosi sitten oli opposition välikysymys, tältä syksyltä opposition vaatimus pääministerin ilmoituksen antamisesta ja nyt uusi opposition välikysymys. Jokaisella kerralla hallitus vastauksissaan on asettaa voimakkaammin pyrkinyt irtautumaan Sundqvist-sopimuksesta ja sen sisällöstä.

Tämä vain osoittaa sen, että vaikka useimmat hallitusryhmätkin nyt tässä keskustelussa hyvin voimakkaasti ovat halunneet itse irtisanoutua sopimuksesta ja sen sisällöstä, niin hallituksen sisällä ne eivät näemmä kuitenkaan ole käytännössä tämän reilun vuoden aikana tehneet mitään sellaista, joka olisi johtanut siihen, että hallitus olisi oma-aloitteisesti pyrkinyt saamaan muutosta tähän prosessiin. On tarvittu aina opposition puolelta tullut vaatimus ja vasta sitten on reagoitu. Tällainen passiivisuus ei ole hyväksyttävää.

Tämän prosessin myötä ratkaisun kritiikki on nyt selvästi kasvanut. Itse asiassa kun tämän

päivän puheita vertaa vuosi sitten pidettyihin puheisiin, niin kyllä jyrkkyys on kasvanut voimakkaasti. Kun sosialidemokraattien ryhmäpuheenjohtaja ed. Tuomioja viittasi siihen, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tuoreeltaan sopimuksen jälkeen irtisanoutui siitä, niin katsotaanpa, mitä SDP:n ryhmä 2.10.97 kannanotossaan totesi: "Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä katsoo saamiensa selvitysten perusteella, että ministeri Alhon tekemä päätös pankinjohtaja Sundqvistille määrätyn vahingonkorvaussaatavan sovittelusta on ollut lainmukainen eikä sitä valmisteltaessa tai tehtäessä ole tapahtunut menettelytapavirheitä. Ministeriön käytettävissä olleen tiedon perusteella näyttää tehty ratkaisu myös olevan valtiolle edullisempi kuin muut käytettävissä olleet vaihtoehdot."

Edelleen ryhmä arvioi kuitenkin keskustelua, joka asian ympärillä oli käyty, ja päätyi siihen, että yhteiskunnallis-moraaliselta kannalta ratkaisun ajankohta ja tekotapa eivät olleet loppuun saakka harkittuja. Juuri tähän kohtaan ed. Tuomioja ehkä perusti oman väitteensä. Ratkaisun ajankohta ja tekotapa eivät sosialidemokraattisen ryhmän mielestä olleet vuosi sitten loppuun saakka harkittuja, mutta mitä tulee ratkaisun sisältöön, sen osalta ryhmä silloin totesi, että ratkaisu näyttää olleen valtiolle edullisempi kuin muut käytettävissä olleet vaihtoehdot. Kylähän tämän perusteella sosialidemokraatit vuosi sitten ratkaisun jälkeen selkeästi puolustivat tämän ratkaisun sisältöä ja näkivät pikemminkin vain tyylivirheen tapahtuneen.

Kokoomuksen ryhmäpuheessa ed. Sasi vuosi sitten antoi vankan tuen pääministerille. "Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä pääministeri Lipponen on kuitenkin toiminut reilusti Sundqvist-jupakassa", hän julisti, ja samoin hän ilmoitti, että kokoomus hyväksyy pääministeri Lipposen toiminnan ministeri Alhon osalta.

On hyvä, että molempien päähallituspuolueiden kohdalla asenne on muuttunut ja nyt yksiselitteisen selvästi ne ilmaisevat, että tehty sopimus ei kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta ollut eikä ole hyväksyttävä.

Eräs eduskunnan päätehtävistä on valvoa hallituksen toimintaa, ja tämä valvonta on myös poliittista valvontaa. Erityinen valvontavastuu parlamentarismissa kuuluu oppositiolle, mutta sama vastuu on perimmältään jokaisella yksittäisellä kansanedustajalla. Jokaisen edustajan tehtävä on valvoa, että hallituksen politiikka kunnioittaa kansalaisten yhdenvertaisuutta, ja valvoa sitä, että kansalaiset voisivat luottaa poliitti-

seen järjestelmään. Jokaisen edustajan valvontavastuu on tässä suhteessa yhtäläinen eikä siitä voi pyristellä irti. Tämä valvontavastuu on nyt harvinaisen konkreettisella tavalla, itse asiassa Suomen historiassa aika harvinaisellakin tavalla, huomenna meidän edessämme, kun arvioimme sitä, täyttääkö pääministerin toiminta sen luottamuksen odotuksen, joka meillä on syytä pääministerille asettaa.

Yhdyn keskustan eduskuntaryhmän esittämään epäluottamusponteen.

Ministeri Skinnari: Arvoisa puhemies! Täällä on aika monessa puheenvuorossa tuotu esille, miten hallitus tässä asiassa on edennyt. Ainakin omalta osaltani täytyy todeta se, että itse olen odottanut eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntoa siitä, mikä on eduskunnan perustuslakivaliokunnan kanta tässä kysymyksessä. Perustuslakivaliokunnan kantahan nyt syksyllä tuli. Perustuslakivaliokunta taas omalta osaltaan odotti poliisitutkintapöytäkirjoja, ja kun ne sai, muodosti oman kantansa, johon hallitus tämänpäiväisessä vastauksessaan on yhtynyt.

Mitä muutoin tulee siihen, mitä hallitus on tämän vuoden aikana tehnyt, niin olen useissa istunnoissa kertonut johtamani ministerityöryhmän työstä, joka lokakuun loppupuolella asetettiin. Työryhmä jätti tammikuun alkupuolella mietintönsä, jossa oli noin 30 kohtaa ylivelkaantuneitten ongelmien parantamisesta, joista osa on toteutettu, harmaan talouden ongelmien korjaamisesta, joista osa on toteutettu ja joka asia tänään oli vielä valtioneuvoston käsittelyssä.

Sen lisäksi työryhmä esitti eduskunnan silloisen keskustelun pohjalta vaatimuksen siitä, että nykyistä järjestelmää pitää muuttaa, jottei yksi ihminen vastaa näistä kysymyksistä. Kun yhdelle ministerille toimivallan ja hallituksen toimijaon mukaan kuuluu vastuu, se käytännössä tarkoittaa sitä, että sen jälkeen kun esittelevä virkamies esityksen tekee ja siinä on hänen nimensä, ministeri kirjoittamalla nimensä vastaa päätöksestä. Se on yksi valtioneuvoston päätöksenteon muoto. Sitten on sellaisia muotoja, että päätös voidaan viedä talouspoliittiseen ministerivaliokuntaan tai valtioneuvostoon, jolloin vastuu on laajempi. Tässä tapauksessahan näin ei ole tapahtunut.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen viime kesäkuussa yksimielisesti, niin kuin oli tehnyt talousvaliokuntakin. Järjestelmää muutettiin sillä tavoin, että tämä ei enää valtiovarain-

ministeriölle sillä tavoin kuulu kuin aikaisemmin, vaan että tuli viisijäseninen virkavastuulla toimiva toimiohjelauslautakunta, joka on järjestäytynyt ja jonka puheenjohtajana on Heikki Euramo valtiovarainministeriöstä. Tälle toimiohjelauslautakunnalle kuuluvat nämä asiat tällä hetkellä. Eduskunnan kansanedustajista asettama Arsenalin tarkastuslautakunta voi antaa sille lausuntoja. Sitä silmälläpitäen tämä keskustelu on ollut tietysti tavattoman hyvä, koska tiedän, että täällä on nyt ollut ainakin kaksi tarkastuslautakunnan jäsentä paikalla, muun muassa puheenjohtaja ed. Kari Kantalainen. Tämä on nyt se tie, jolla edetään.

Kun perustuslakivaliokunnan kannanotto tuli, halusin tietää itse oman asemani, mitä minä voin tehdä, mitä minä voin lausua, kuinka voin ottaa huomioon toimiohjelauslautakunnan toimivallan. Kirjallista lausuntoa, jonka oikeuskanslerilta sain, en kokonaan lue, mutta sen lopussa todetaan: "Näin ollen siinäkin tapauksessa, että sitovan toimiohjeen antaminen kuuluisi toimiohjelauslautakunnalle, ministeri Skinnari ei ylitä toimivaltansa, jos hän yleisluotoisesti esittää Sundqvist-sopimuksen purkumahdollisuuksien selvittämistä." Toisin sanoen tämän olen tehnyt jo viime viikolla. Totesin täällä, kun olin tämän viime viikolla saanut, että toimiohjelauslautakunnan tulee tämä selvittää.

Hallituksen vastauksessa todetaan sama asia: "Hallitus selvittää vielä kysymyksen Ulf Sundqvistin kanssa tehdyn sopimuksen pätevyyydestä koko nyt kertyneen aineiston pohjalta." Olen tänään saattanut tämän hallituksen kannanoton toimiohjelauslautakunnan puheenjohtajan tietoon. Tässä on nyt myös Arsenalin tarkastuslautakunnan toimittava. En lähde itse käymään läpi, mitä eri mahdollisuuksia tässä on olemassa ja miten tässä pitäisi menetellä, niin kuin jotkut kansanedustajat omissa puheenvuoroissaan, koska en katso, että voin sitä oikeuskanslerin kirjallisen lausunnon pohjalta tehdä. Mutta se, minkä sanoin viikko sitten ja hallitus sanoo nyt, tarkoittaa juuri sitä, että asia kokonaisuudessaan selvitetään, mutta nimenomaan eduskunnan hyväksymien lakien puitteissa.

Eduskunnassahan päätöksenteko poikkeaa valtioneuvostosta sillä tavoin, että täällähän ei yleensä päätöksiä allekirjoiteta, vaan siihen laitetaan, että läsnä kokonaan tai osittain. Valtioneuvostossa jokainen asiakirja, jonka tekee yksin ministerinä, allekirjoitetaan ja se on ministerin päätös. Perustuslakivaliokunta on todennut oman näkökulmansa tähän asiaan, ja siitä aika-

naan myös ministeri Alho on vetänyt omat, Suomen historiassa harvinaislaatuiset johtopäätöksensä. Tämä on tässä asiassa mielestäni unohtunut, ja sen takia halusin tämän kerran vielä tuoda esille.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Skinnari käsitteli puheenvuorossaan erästä asiaa, joka oli välikysymyksessä keskeisesti esillä, ei kuitenkaan ehkä keskeisintä asiaa eli pääministeri Lipposen roolia, mutta tästäkin — kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutumisesta — sitä puolta, miten asia voitaisiin korjata purkamalla Sundqvistin kanssa tehty sopimus.

Asian toinen puoli on tietenkin se, miten tulisi toimia niin, että muut vastaavanlaisissa tilanteissa olevat velalliset tai maksuvelvolliset tulisivat samaan tilanteeseen, saisivat yhdenmukaisen kohtelun, mitä Ulf Sundqvist on saanut. Tähän puoleen, joka ymmärtääkseni myös kuuluu ministeri Skinnarin toimialaan, hän ei puuttunut ollenkaan.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i : Arvoisa puhemies! Suomen kansalaiset, vahingonkorvauksiin tuomitut entiset pankinjohtajat ja pankkien luottamushenkilöt, takaajat, jotka ovat menettäneet asuntonsa, yrittäjät, jotka ovat menettäneet yrityksensä ja omaisuutensa, sekä ylivelkaantuneet ovat kysyneet kuin yhdestä suusta jo vuoden verran: Miksi Suomen kansalaiset eivät olekaan yhdenvertaisia? Miksi Ulf Sundqvist sai erityiskohtelun, kun hänelle korkeimmassa oikeudessa tuomitut vahingonkorvaukset alennettiin poliittisella päätöksellä?

Tänä päivänä pääministerin vastauksessa emme saaneet yhtään ainutta vastausta näihin kysymyksiin.

Ministeri Skinnari äsken esitti, että hänen johdolla on ollut työryhmä ja on tehty useita toimenpide-ehdotuksia. Toimenpide-ehdotuksia on kyllä tehty, mutta jos katsoo niitä tavallisen kansalaisen kannalta, ne ovat lähinnä menettelytapauudistuksia, ja osa niistä on edelleen ehdotuksia, joita ei ole eduskuntaan tuotu. Siellä on yksi konkreettinen ehdotus, eli sosiaalisen luottotuksen osalta hallitus on ryhtynyt toimenpiteisiin. Tämän vuoden kesäkuussa on myönnetty ensimmäiset luotot Suomen kansalaisille. Summat ovat 5 000—60 000 markan välillä. Mutta ministeri Skinnari: Onko se kansalaisten yhdenvertaista kohtelua, että tavallisille kansalaisille myönnetään luottoja, jotka he joutuvat maksa-

maan korkoineen takaisin? He eivät saa penniäkään anteeksi.

Vuosi sitten Ulf Sundqvist epäili, että hänet halutaan ajaa henkilökohtaiseen konkurssiin. Tuhansia suomalaisia on ajettu konkurssiin joka vuosi. Valtio haluaa saatavansa ilman sovitteluja. Näissä tapauksissa vastaukseksi ei riitä, että velallinen ei pysty maksamaan. Jokainen meistä, jotka istumme täällä salissa, tunnemme varmasti ihmisiä, jotka ovat selkänahastaan repien yrittäneet maksaa omia tai takaamia velkoja omaisuudenhoitoyhtiö Arsenalille, pankeille tai verotajalle penniäkään anteeksi saamatta.

Vuosi on kulunut, ja edelleen on auki se, miksi ex-ministeri Arja Alho keskeytti ulosoton, ja myös se, mitä tekemistä pääministerin avustajalla Jorma Westlundilla on ulosoton keskeyttämisessä. Ex-ministeri Arja Alho on todennut: "Korkeimman oikeuden päätöksen jälkeen on pakko toimia ja aikaa oli vähän." Kysyn: Miksi oli tärkeää, että ulosotto keskeytettiin?

Oikeusministeriön tilastojen mukaan viime vuoden viimeisenä päivänä ulosotossa oli 361 000 kansalaisen saatavat. Näiltä henkilöiltä hallitus tai sen ministerit eivät ole kysyneet, kuinka paljon he pystyvät maksamaan tai mitä he haluavat maksaa.

Täällä on myös kysely, eikö juristi erota, että kyseessä on vahingonkorvaus. Vahingonkorvaus on ulosottokelpoinen saatava siinä missä muukin velka, silloin kun se on erääntynyt maksettavaksi. Ulosotossa on monenlaisia velkoja. Siellä on takausvelkoja, vahingonkorvausvelkoja ja pankkilainoja. Voidaan myös kysyä: Miksi valtion tulisi kohdella vahingonkorvausvelvollisia hellemmin kuin velallisia ja takaajia? Velalliset ja takaajat ovat useimmiten pankkikriisin uhreja eivätkä ole omalla aktiivisella toiminnallaan aiheuttaneet pankille vahinkoja.

Valtion kannalta saattaa joissakin tapauksissa olla järkevää antaa osa veloista anteeksi. Velkasaneerauskin lähtee tästä. Mutta kun valtio on toisena sopimuspuolena, vapaan sopimusoikeuden periaatetta ei voi soveltaa miten tahansa. Kyse on tuolloin julkisen vallan käytöstä, ja samalla on kyse julkisen vallan moraalista. Valtio on eettinen toimija, jonka toiminta ei tapahdu siviilioikeudellisten periaatteiden nojalla tai liikeetalouden periaatteiden mukaan. Velkojen anteeksiannossakin, on sitten kyse vahingonkorvaus-, takaus- tai muusta velasta, kaikkia kansalaisia on valtion taholta kohdeltava samojen periaatteiden mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattisen

ryhmän taholta on pyritty antamaan sellainen kuva, että tässä tapauksessa ulosoton tehottoisuus johtuisi nimenomaan lainsäädännön puutteista ja siitä, että laki asettaa kansalaiset eriarvoiseen asemaan. Mutta Sundqvistin ulosoton tehottoimuudessa ei ollut kyse eriarvoisesta lainsäädännöstä, vaan eriarvoistavasta päätöksen teosta.

Ulosoton tuloksellisuus ei ole yksin lainsäädäntökysymys, ja tässä tapauksessa nimenomaan ongelmana ja ydinongelmana on ulosoton keskeytys. Jos ja kun tässä tapauksessa hakija on keskeyttänyt ulosoton, silloin hyvälläkään lainsäädännöllä ei ole merkitystä, ei myöskään tehokkailla ulosotto-toimilla. Niitähän ei voi käyttää, kun hakija ne keskeyttää. Jos tässä tapauksessa ulosottoa ei olisi keskeytetty, Sundqvist olisi joutunut toimittamaan toimeksiantajiensa nimet ulosottoviranomaisille ja ulosottoviranomaiset olisivat voineet antaa toimeksiantajille maksukiellon maksaa palkka, tai mistä tässä on sitten ollutkin kyse, saaminen, muulle kuin ulosottomiehen tilille. Suomessa on paljon kansalaisia, joiden palkasta tai muusta tulosta ulosottomies saa suoraan maksun.

On myös todettu, että tässä tapauksessa ulosmittaus olisi tuottanut hyvin hitaasti tulosta, koska elinkeinotulosta voidaan mitata vain 1/6. Käytäntö on kuitenkin se, että jos tulot ja elintaso ovat hyvin korkealla, elinkeinotulostakin voidaan mitata enemmän kuin 1/6, ja jos on useita toimeksiantajia, kotimaisia ja ulkomaisia, ja ulkomaisilta ei saada, voidaan koko saatava mitata kotimaisilta toimeksiantajilta. Näin voidaan kompensoida sitä osuutta, mitä ulkomailta ei saada.

Haluan tällä sanoa, että ensiarvoisen tärkeä kysymys on koko ajan ollut se, miksi tuo ulosotto keskeytettiin kaksi päivää ennen kuin Sundqvistin piti vastata hankaliin kysymyksiin. Me emme ole saaneet siihen vastausta.

Arvoisa puhemies! Oikeus ja oikeuden toteutuminen ovat suomalaisen elämässä tärkeä asia. Laillisuus ja oikeudenmukaisuus eivät aina ole sama asia. Se, että joku sanoo, ettei hän ole tehnyt mitään laitonta tai että jossakin asiassa on toimittu lain mukaan, ei välttämättä oikeuta sanomaan, että on toimittu oikeudenmukaisesti.

Minä toivon, että Aleksis Kiven Seitsemän veljeksen pohdiskelu, jossa oikeus ja totuus kiempaisee itsensä lopulta väkistenkin voiton monen konstin päästä, pitää paikkansa, kuten myös kotipaikkakunnallani Lapualla todettu vanha oikeuden malli: Oikeus se on, joka voittaa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En voinut mitenkään malttaa mieltäni. Täytyy muuttamiin asioihin puuttua ed. Jäätteenmäen puheenvuorossa.

Ennen kuin ulosmittaustoimet keskeytettiin, oliko se 2.9.97, niin ulosmittaus oli ollut päällä jo useita vuosia eikä markkaakaan saatu sieltä rahaa, koska omaisuutta ei löytynyt. Nyt ed. Jäätteenmäki kysyy, miksi tämä keskeytettiin. Ihmisen täytyy aina elämässään ajatella vähän silläkin tavalla noin johdonmukaisesti. Olen sitä mieltä, että ne keskeytettiin kylläkin varmastikin Sundqvistin pyynnöstä siitä syystä, että hän ilmoitti, että hän neuvottelee siitä, jos hän pystyy 1 200 000 tai 1 500 000 saamaan pankista lainaa. Mutta hän tiesi varsin hyvin sen, että jos ulosottomiehet menevät siinä vaiheessa toimeksiantajien puheille, niin loppuu sekin mahdollisuus, niin että hän ei saa sieltä pankista 1 500 000:ta markkaa.

Kaiken järjen mukaan nimenomaan tästä oli siinä vaiheessa kysymys, ja ulosmittaustoimet keskeytettiin siitä syystä, että Sundqvist sai neuvotella tämän lainan. Näin minä arvelisin. Minä en tiedä, mutta minä arvelisin, ja tämä on johdonmukaista ajattelua, joka näkyy noista asiakirjoistakin, paistaa selvästi lävitse.

Nyt on otettava vielä huomioon, että tämän jälkeen vielä poliisit tutkivat ulosmittausasiat eivätkä huomanneet niissä mitään virhettä, vaan tilanne oli samanlainen kuin oli ollut jo kolmen vuoden ajan. Ei Sundqvistilta löytynyt omaisuutta, paitsi ainoastaan nämä tulot, jotka olivat tulossa sinne ja tulivat luotollisille sekkitileille, joista niitä ei voitu periä.

Sen verran vielä, rouva puhemies, totean, että jos olisi ulosmittaus 1/6:lla kotimaisista tuloista tapahtunut, niin 36 vuotta olisi mennyt aikaa, ennen kuin 1 200 000 markkaa olisi ollut Sundqvistilta perittynä ulosmittauksen kautta.

Minä en puolustele Sundqvistia enkä asiaa, mutta jossakin vaiheessa alkaa keittää niin pahasti sisuskaluissa, että täytyisi vähän joskus totakin puhua näissä asioissa.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Keskustelu tähän aikaan on tietysti jo hiukan ehkä vanhan toistoa, mutta tietysti kyse on hyvin tärkeistä asioista, ja siinä mielessä haluan omalta osaltani myös muuttaman havainnon tähän keskusteluun mukaan tuoda. Välillä toki tuntuu siltä, pyörittääkö tätä salia media vai pyörittämmekö me mediaa tämänkin asian ympärillä.

Valtion vakuusrahasto samoin kuin perustuslakivaliokunta ovat selkeästi yksimielisesti todenneet Sundqvistin kohdalla tehdyn päätöksen poikkeavan noudatetusta yleisestä linjasta. Kaikissa muissa aikaisemmin tehdyissä sovintoratkaisuissa Vakuusrahasto oli sovitellut tuomioistuimen päätöstä siten, että tuomittu vahingonkorvaus on muutettu yhteisvastuusta pääluvun mukaiseksi eli sellaiseksi korvaukseksi, että vahingonkorvausvelvollinen vastaa vain omasta osuudestaan, mutta ei toisten osuudesta. Tässä mielessä Sundqvistin kanssa tehty sopimus on ymmärtääkseni myös ainoa, jossa myös oman korvausosuuden mukaista pääomaa on pienennetty.

Kuten moneen kertaan on todettu, päätöksen tästä linjasta poikkeavasta ratkaisusta teki silloin veroministeri Alho, ja tällaisen toimiohjeen, josta täällä on jo paljon keskusteltu, antamisen voidaan katsoa vakuusrahastolain 14 §:n mukaan kuuluvan nimenomaan valtiovarainministerin toimivaltaan.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on myös mietinnössään todennut sen, että toimiohjetta koskevan päätöksenteon pysyttäminen ministeriötasolla ei ole ollut oikeudelliselta kannalta menettelynä virheellinen. Tässä mielessä voidaan todeta, että ministeri Alho on selkeästi omalta puoleltaan kantanut vastuun ja eronnut silloisista tehtävistään.

Kuitenkin turvatakse sen, etteivät epäselvyydet toimiohjeiden tulkinnasta, niiden laajuudesta vastaisuudessa, johtaisi Sundqvist-sopimuksen kaltaisiin epätoivottuihin lopputuloksiin, Arsenalin tarkastusvaliokunta esitti omassa lausunnossaan 8.12.1997, valtiovarainministerille osoitetussa lausunnossaan, että ainakin linjaratkaisujen ja merkittävimpien yksittäisten ratkaisujen tekeminen tapahtuisi kollegiaalisen päätöksenteon pohjalta.

Aivan kuten ministeri Skinnari totesi, sittemmin asia on myös ratkaisu niin, että on asetettu erityinen toimiohjelahtakunta, jonka tehtävänä on käsitellä Vakuusrahaston ja valtiovarainministeriön puolelta niitä linjauksia ja sitä toimintapolitiikkaa ja niitä ratkaisuja, joita jatkossa käytetään vahingonkorvausasioissa noudatettavina periaatteina. Eli tässä mielessä asiat ovat edenneet ja ainakin tulevaisuuteen voidaan katsoa niin, että vahinkoja tuskin pääsee sillä tavalla tapahtumaan, jos tämä vahingoksi tulkitaan.

Tarkastusvaliokunta on myös omassa vuosiraportissaan kiinnittänyt huomiota Arsenalin asiakkaiden tasapuoliseen kohteluun ja olemme

määritelleet omalta osaltamme niitä periaatteita, joiden osalta tätä kohtelua tulisi linjata. Olemme todenneet seuraavaa: ”Omaisuuksienhoito-yhtiötä koskevassa lainsäädännössä Arsenalille määritellyssä tehtävässä ja yhtiötä muodostettaessa ei ole mielestämme riittävästi kiinnitetty huomiota asiakkaiden oikeudenmukaiseen ja tasapuoliseen kohteluun. Vaikka Arsenalin tehtävä onkin sen omistukseen siirretyn omaisuuden hallinnointi ja realisointi mahdollisimman tehokkaasti ja tuottavasti, omaisuudenhoito-yhtiön toiminnassa tulee soveltaa valtion toiminnalle asetettavia tavallista suurempia oikeudenmukaisuuden ja tasapuolisuuden vaatimuksia. Yhtiön toiminnassa ja etenkin saatavien perinnässä tulee Arsenalin juridisten oikeuksien ja taloudellisten tulosten rinnalla ottaa riittävästi huomioon se, että toimenpiteet eivät johda asiakkaan kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen.”

Arvoisa puhemies! Sundqvist-sopimusta tulee arvioida ensi sijassa suhteessa muihin pankkioikeudenkäynteihin, ja tätä haluan nimenomaan korostaa, ja niihin tavoitteisiin ja niissä tehtyihin ratkaisuihin ja myös sovintoratkaisuihin, koska selvästi on nähtävissä, että nyt sekoitetaan ne polut, kun puhutaan vahingonkorvausoikeudenkäynnistä ja toisaalta Arsenalin asiakkaiden eli velallisten oikeudenkäynneistä ja niistä ratkaisuista, mitä näissä asioissa on tehty. Joka tapauksessa Sundqvistin osalta ratkaisu on mielestäni yksinkertaisesti ollut epäoikeudenmukainen myös suhteessa muihin pankkioikeudenkäynneissä vastuuseen joutuneisiin nähden. Näin ollen voidaan ehkä katsoa, että se on vastoin kansan tajua.

Arsenalin tarkastusvaliokunta on lausunnossaan esittänyt, että Sundqvistin kanssa tehdyn sopimuksen uudelleenarviointimahdollisuudet selvitetään viimeistään sen jälkeen, kun perustulakivaliokunnan lausunto on saatu ja samoin kun poliisitutkinta on valmistunut, ja ryhdytään selvitysten mahdollistamiin toimenpiteisiin maksettavan korvauksen saattamiseksi oikeudenmukaisemmaksi. Arvoisa puhemies, tässä mielessä nyt hallituksen tekemä lupaus selvittää vielä kerran Sundqvist-sopimuksen pätevyys on mielestäni selkeästi linjassa siihen, mitä me tarkastusvaliokunnassa olemme myös esittäneet.

Toki avoimia ja mietittyjä asioita ovat muun muassa asiat, joita täällä on monesti nostettu esiin, eli mitä olisi löytynyt, jos ulosotto olisi viety loppuun. Samoin on, totta kai, jäänyt ihmetyttämään, miten Sundqvist rahoitti maksamansa 1,2 miljoonan markan korvauksen, jos hänet

oli toisaalta todettu maksukyvyttömäksi. Näitä avoimia kysymyksiä, totta kai, on, mutta kuten hallitus vastauksessaan toteaa ja aivan kuten ministeri Skinnari totesi antaneensa toimeksiannon toimiohjelautakunnalle, tämäkin asia varmasti käydään läpi ja selvitetään. Tässä suhteessa valiokuntana me seuraamme tilannetta ja odotamme mielenkiinnolla rikosoikeudenkäynnin tuloksia. Sopimuksen purkamiseen on ryhdyttävä, mikäli oikeudelliset edellytykset tällaiselle ratkaisulle ovat olemassa.

Arvoisa puhemies! Kun kyse on kuitenkin niin suuresta asiasta kuin pankkikriisistä, sen seurausten selvittämisestä, on äärimmäisen tärkeää, että asia käsitellään mahdollisimman avoimesti. Tässä suhteessa on todettava, että pankkikriisin jälkeen käydyt rikos- ja vahingonkorvausoikeudenkäynnit ovat tähän mennessä aiheuttaneet veronmaksajille jo lähes 90 miljoonan markan edestä kustannuksia. Näin ollen kansalaisten luottamus poliittiseen järjestelmäämme ja oikeuslaitokseemme tulee turvata. Uskon, että se säilyy ainoastaan, jos näiden menojen taustalla olevista tosiasioista voidaan keskustella mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman läpinäkyvästi.

Tähän kansalaisten luottamuksen säilyttämiseen mielestäni meidän kaikkien tässä talossa toimivien ihmisten tulee panostaa, koska sitä kautta voimme myös lunastaa sen, että suuri yleisö ymmärtää niitä ratkaisuja, mitä tässä talossa tehdään. Mutta tuki täytyy aina nähdä, että silloin, kun ratkaisuja tehdään — tänään esimerkiksi avattiin Suomen Säästöpankin asiakirjat ja näitä lähdetään nyt miettimään, yhtä lailla tässä yhteydessä mietitään jälkiviisaasti asioita paljonkin — aina täytyy ottaa huomioon ne lähtökohdat, missä ratkaisut on tehty, ja se toimintaympäristö ja toimintapoliittiset säännöt, jotka ovat silloin olleet vallitsevia, ja niiden pohjalta katsella näitä asioita.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä asia todella saadaan pikaisesti kuntoon, ja toivon nimenomaan sitä, että tästä ei synny sellaista jatkuvaa mediapallottelua, joka pieniltä osin aina on häiritsemässä sitä normaalia työskentelyä, mitä yhteiskunnassa ja yhteiskunnan toimintaan vaikuttavissa toimenpiteissä tarvitsemme.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Haluan osallistua lyhyesti käytävään tärkeään väliskysymyskeskusteluun. Kysehän tässä keskustelussa on viime kädessä hallituksen ja pääministerin poliittisesta vastuusta, ja keskustan väliskysy-

mys perää nimenomaan pääministerin vastuuta kyseisessä asiassa.

Periaatteellisilta lähtökohdiltaan tämän asian yhteydessä mielestäni tärkein keskusteltava asia on yhdenvertaisuus. Toinen oleellinen kysymys on se, mikä on hallituksen linja ja vastuu kansalaisten ja velallisten yhdenvertaisesta kohtelusta.

Hallitusmuodon mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Hallitusmuodon perustelujen mukaan yleiseen yhdenvertaisuussäännöksen sisältyy mielivallan kieltö ja toisaalta vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisessa tapauksessa. Perinteisesti yhdenvertaisuus lain edessä on merkinnyt ensi sijassa vaatimusta yhdenvertaisuudesta lain soveltamisessa.

Kun edellisen kerran laajemmin keskusteltiin perustuslakivaliokunnan mietinnön pohjalta asiasta, silloin todettiin perustuslakivaliokunnan katsoneen, että esillä olevan Sundqvist-sopimuksen on objektiivisesti ottaen katsottava merkitsevän poikkeamista yhdenvertaisuusperiaatteesta. Yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta arvioituna hallituksen ja ministeri Alhon toimintaa ei voida pitää yleistä oikeustajua vastaavana eikä hyväksyttävänä.

Taustallahan on alioikeuksien ja korkeimman oikeuden päätös siitä, että kyseisessä tapauksessa Sundqvist ja kaksi muuta henkilöä tuomittiin suorittamaan Arsenal-Sillalle vahingonkorvausta 9 miljoonaa markkaa ja oikeudenkäyntikuluja 2,4 miljoonaa markkaa. Tämä päätös oli vahingonkorvauslain mukaan jo soviteltu päätös.

Ministeri Alhon päätöksellä pysäytettiin vahingonkorvauksen täytäntöönpano ulosottovirastossa, ja sen jälkeen ministeri antoi toimiohjeen korvauksen sovittelusta 1,2 miljoonaa markkaan. Tässä prosessissa ei tullut selville se, miksi ministeri ilman virkamiesvalmistelua ja toisaalta ilman esittelyä teki päätöksen täytäntöönpanon keskeyttämisestä ja miksi ei noudatettu niitä varoitavia sanoja, joita tässä suhteessa osoitettiin Oikeuskanslerin virastosta.

Ei ole myös esitetty, niin kuin silloin keskustelussa todettiin, mitään erityisiä perusteita sille, miksi poikettiin pääluvun mukaisesta yleisestä sovittelukäytännöstä. Tässä yhteydessä eivät myöskään ulosottokohteen merkittävät tulot tai luotollisella sekkitiilillä puliveivaaminen varoitaneet ketään ratkaisun tekijää.

Mielestäni on tärkeää todeta, että hallitusmuodon mukaisesta yhdenvertaisuuden periaatteesta viime kädessä, totta kai, vastaa maan hallitus ja siksi on kysyttävä maan hallituksen ja sen pääministerin vastuuta.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tässä keskustelussa on tullut esille kaikki se oleellinen ongelmاتیikka, joka tähän sisältyy. Ongelmaksi jää se, että me emme ole saaneet hallitukselta emmekä sen pääministeriltä vastauksia niihin kysymyksiin, joita ryhmäpuheenvuoroissa ja myös keskustelupuheenvuoroissa on esitetty. Johtopäätökseksi jää se, että hallitus ja pääministeri eivät tämän asian yhteydessä nauti eduskunnan luottamusta, ja tähän peruskysymykseen eduskunta ja sen yksittäiset kansanedustajat huomenna otavat kantaa.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Keskustan arvomaailman peruslähtökohtia on kansalaisten yhdenvertaisuus lain edessä, ja tähän on meillä myös perustuslakeihin kirjattuna.

Yhdenvertaisuusvaatimusta on Sundqvist-tapauksessa loukattu hälyttävällä tavalla, kun verataan sitä muihin Arsenal-konsernin piirissä tehtyihin ratkaisuihin. Paikallispankkien henkilöstöä ja luottamushenkilöitä on kohdeltu huomattavasti tiukemmin. On viety läpi eri oikeusasteiden ja pantu maksamaan vahingonkorvauksia koko omaisuudellaan. Yrityksiä on viety konkurssiin, ja elämäntyö ja ammatti on monessa tapauksessa mennyt sen siliän tien.

Koko Sundqvist-sopimus on niin epäoikeudenmukainen, että se on purettava mitä pikimmin. Se ei kuitenkaan päästä sopimuksentekijöitä vastuusta.

Kun täällä kerta toisensa jälkeen vielä ihmetellään Arsenalin ja Arsenal-Sillan sekä Valtion vakuusrahaston toimintatapoja kohtuullistamistapauksissa, luen muutaman lainauksen Arsenalia koskevista asiakirjoista suoraan, etteivät omat mahdolliset muistivirheet enää sotkisi asiaa. Finanssineuvos Jarmo Kilpelää lainaten:

”Omaisuudenhoitoyhtiön tehtävä ja toimintatapa. Omaisuudenhoitoyhtiön toiminnan pääasiallisena tarkoituksena on sen omistukseen siirretyn omaisuuden, luottokannan ja kiinteistöjen ja kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden osakkeiden, osuuksien taikka muun omaisuuden realisointi mahdollisimman tehokkaasti ja tuottavasti niin, että sen toiminnasta aiheutuu valtiontaloudelle mahdollisimman vähäinen rasitus.”

Tämän tavoitteen sanotaan olleen Sundqvist-tapauksessa myös kyseessä, mutta todennäköisesti siinä on nyt hiukan menty harhaan, kun kohtuullistaminen on ollut sitä luokkaa, ettei se ole linjassa lainkaan muiden ratkaisujen kanssa.

Valtion vakuusrahaston työjärjestyksen mukaan asioiden ratkaiseminen tapahtuu muun

muassa siten kuin ministeri Skinnarinkin äskeisestä puheesta ilmeni: Ministeri ratkaisee — vanhan säännön mukaan — Valtion vakuusrahastosta annetun lain tuon ja tuon pykälän mukaisesti suoritettua erityistarkastuksen perusteella nostetussa vahingonkorvausoikeudenkäynnissä annettuun tuomioon tyytymisen ja siitä valittamisen sekä päätökset, jotka koskevat kanteen nostamista tai siitä luopumista, sovintotarjouksen hyväksymistä tai tekemistä ja takavarikon poistamista. Huomattava on, että tämä toimiohje on Arsenalia sitova, ja tämä meitä ihmettytti Arsenalin tarkastusvaliokunnassa, koska meidän mielestämme esimerkiksi osakeyhtiölaki olisi ollut päällimmäinen ja viimeinen sana, mutta tämä toimiohje meni sen yli. Nyt muutos on tapahtunut toimiohjeessa, niin kuin olemme kuulleet.

Pääministeri mainitsi tänään puheenvuorossaan toimiohjeesta, ja todellakin toimiohjelautakunta on perustettu kesäkuussa. Sen tehtävänä on antaa omaisuudenhoitoyhtiöitä sitovia toimiohjeita erityistarkastusten perusteella ajettavissa vahingonkorvaus- ja rikosoikeudenkäynteihin liittyvissä asioissa.

Tähän aloite tietääkseni lähti tarkastusvaliokunnalta. Toinen muutos, jonka tarkastusvaliokunta esitti ja sai toteutetuksi, oli se, että Arsenalin tarkastusvaliokuntaan eivät enää kuulu Arsenalin tilintarkastajat niin kuin aluksi. He mielestämme istuivat liian monella tuolilla, ja tähän ratkaisuun on nyt sitten päädytty. Ohjeisto on siltä osin muutettu.

Vielä haluaisin lukea muutaman kohdan lisäselvityksestä, joka oli annettu lokakuussa 97 koskien sovintoratkaisua Ulf Sundqvistin kanssa. Täällä ei ole tänä iltana vielä mainittu tällaista kohtaa, jossa toimitusjohtaja Jarmo Matinlassi tulee mukaan kuvioon, eli hän oli siellä hyvin alkuvaiheessa. Tapaamisessa 29.8.97 ministeri Alho antoi Matinlassille valtuudet ja ohjeet neuvotella vastaaja Sundqvistin kanssa sovintoratkaisusta, joten siellä tähän herttaiseen sekamelskaan on yksi pieni yksityiskohta, kun on ihmetelty, eikö ministeri Alho neuvotellut kenenkään kanssa. Siltapankki toimi Valtion vakuusrahaston välittömässä ohjauksessa, ja korvausoikeudenkäyntejä koskevat neuvottelut, koskivatpa ne sovintoratkaisua tai muuta asiaan liittyvää, kävi ja on käynyt Siltapankki Oy:n toimitusjohtaja Valtion vakuusrahaston valtuuttamana ja ohjeistamana.

Edelleen Arsenal-konsernin kustannuksista muutama sana. Tiedot ovat vuodelta 97. Henki-

löstö- ja muut hallintokulut vuonna 97 olivat 232 miljoonaa markkaa, emoyhtiön osalta vastaa-vasti 205 miljoonaa markkaa, tilikauden tappio 117 miljoonaa, niin että ei mitään halpaa lystiä. Voimme laskea yhden henkilön palkka- ja hallintokustannusvaikutukseksi 400 000 markkaa vuodessa. Tämän vuoden arvioita ei vielä ole edes käytettävissä. Minä pyysin näitä kustannuslaskelmia Arsenalilta mutta en onnistunut vielä niitä saamaan. Voi olla, että joudun pyytämään niitä uudelleen. Perintätoimia hoiti vuonna 97 noin sata henkilöä ja näistä jälkiperintätehtäviä 20 henkilöä, joten kuluja sieltä.

Edelleen kustannuksista sen verran, että asianajotoimistoille on maksettu 54,8 miljoonaa markkaa. Tässä tarkastusvaliokunta pyysi useaan kertaan, ennen kuin sai luettelon asianajotoimistoista, jotka asioita hoitavat. Nettokulut vahingonkorvaus- ja rikosoikeudenkäynneistä olivat syyskuuhun 98 mennessä 83,6 miljoonaa markkaa, näin mittasuhteita saadaksemme.

Mielenkiintoinen kysymys, joka myös liittyy välillisesti jatkossa kohtuullistamisiin, on se, halutaanko Arsenalin alasajon tapahtuvan aikaisemman aikataulun mukaisesti vai annetaanko sille jatkoaikaa, niin kuin joistakin viesteistä on voinut päätellä. Toivon, että tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja ed. Kantalainen jossain puheenvuorossaan kertoo oman mielipiteensä tästä. Tämä tulee joka tapauksessa seuraavassa Arsenalin tarkastusvaliokunnan kokouksessa myöskin keskusteltavaksi. Alasajopäätös on oleellinen muun muassa keskeneräisten vahingonkorvausten kannalta, ja niihin on mielestäni kaiken tämän jälkeen sovellettava yhdenvertaisuuden mukaisia periaatteita.

Vaikka Sundqvist-tapausten varsinaisia tekijöitä on vain muutamia, vastuu epäoikeudenmukaisuudesta on koko hallituksen. Jotta oikeudenmukaisuus toteutuisi, sopimus on siis purettava tai muut vastaavat tapaukset on kohtuullistettava samaan linjaan, ja tämä kaikki on edellytyksenä hallituksen luottamukselle.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minua on tässä keskustelussa ärsyttänyt se, että tässä ikään kuin pujotellaan jossakin slalom-mäessä, vältellen totuuksia, sukellessaan sieltä, missä aidassa on reikää jne. Tehdään vain politiikka näin vaalien alla, ja totuus unohtuu näistä asioista.

Minulla on aikanaan ollut kunnia olla ed. Kankaanniemen ensimmäisenä allekirjoittamassa ministerivastuulain mukaisessa muistutukses-

sa. Olin toisena allekirjoittajana. Kyllähän sitä yhdenneksitoista helposti laittaa arempikin henkilö, mutta minä laitoin tämän ed. Kankaanniemmen jälkeen seuraavaksi, eikä kukaan ole varmaan väittänyt, etteikö tämä ministerivas-tuulain alainen muistutus, joka tehtiin, olisi ollut perusteltu. Sitä ei ole kukaan väittänyt, vaikka nyt on edetty tässä asiassa tuolta pohjalta näin pitkälle. Onko tämä sitten enää asiallista, se on toinen asia, mutta lähtökohdat olivat oikeat.

Niin kuin hyvin tiedämme, perustuslakivalio-kunnan mietinnön mukaan Arja Alho oli ensin-näkin oikeutettu tekemään sen päätöksen, anta-maan toimiohjeen Arsenal-Sillalle, että tällainen sopimus Sundqvistin kanssa tehdään. Näin ollen hän ei syylistynyt mihinkään laittomaan tekoon, kun hän tällaisen ohjeen antoi, tietyllä tavalla hyväksyi tämän sopimuksen. Sen sijaan perus-tuslakivaliokuntakin oli, niin kuin on moneen kertaan todettu, sitä mieltä, että asia — sanotaan nyt tällä tavalla — oli poliittisesti pahasti virheel-linen. Noin rivien välistä voi sanoa, että ottaen huomioon yhteiskunnassa vallitsevat olosuhteet yhdenvertaisuuden vuoksi voimakkaasti virheel-linen oli tällainen päätös, jossa Sundqvist pääs-tettiin näin pienillä korvauksilla asiasta. Mutta se ei ollut siitä huolimatta rikollinen teko, vaan oli kysymys poliittisesta vastuusta. Näin ollen Arja Alho pääsi epäilyistä sekä perustuslakivaliokun-nassa että täällä. Ilman yhtään ehdotusta, ilman soraääntä todettiin, että ei ole mitään mahdolli-suutta eikä tarvetta osoittaa häntä valtakunnan- oikeuden käsittelyyn.

Se asia, että Arja Alho toi poliittiseen kulttuu-riin yhden erinomaisen uuden asian, oli se, että hän kantoi myöskin poliittisen vastuun. Nimit-täin tuolla ulkomailla Englannissa ja Ruotsissa ja muualla, jos joku ministeri joutuu epäilyksen alaiseksi, niin hän jo siitä syystä helposti kumar-taa kauniisti ja toteaa, ettei hän nauti enää luotta-musta: Olen syytön mutta en nauti enää luotta-musta ja näin ollen väistyn tehtävistäni. Näin tapahtuu suuressa maailmassa. Suomessa vas-taavasti riiputaan vielä tekehampaillakin kiinni viimeisessä oljenkorressa, jotta saataisiin pysyä virassa, vaikka tiedetään, että mitään muuta mahdollisuutta ei ole kuin lähteä. Arja Alho en-simmäisenä ministerinä ihan fiksusti kumarsi ja sanoi, että hän on tehnyt virheen ja hän kantaa siitä poliittisen vastuun ja poistuu tuosta valtio-neuvoston kuviosta. Se oli aivan uutta ja ihan asiallista.

Se, mitä tapahtui sitten Harakka-keskustelus-sa ja muissa sen jälkeen, se oli minun mielestäni

arvon vastaista, ja minä en oikein usko koko hommaa. Näin vanhana rikospoliisina siinä oli kaikenlaisia kuvioita, jotka olivat täysin nauret-tavia. Mutta se on sitten toinen asia. Joka ta-pauksessa sitä satoa me täällä nyt sitten kan-namme kuukaudesta toiseen, eduskunnassa marmatamme näistä asioista ja jauhamme tätä asiaa, vaikka meillä olisi täällä muutakin tehtä-vää.

Kysymys oli tietysti näistä Harakan nauhois-ta, siitä, mikä osuus oli pääministeri Paavo Lip-posella näissä systeemeissä. Keskusteltiin-ko asioista Smolnassa portaiden ala- vai yläpäässä, oliko vessan ovi mahdollisesti auki. Siis täm-möistä pientä naruttelua tämä systeemi on ollut. Kuitenkin todellisuudessa tilanne on se, että vaikka kohta Lipponen olisi ollut aktiivinenkin tässä asiassa, niin ei kai hän olisi sen paremmin tässä asiassa syylistynyt rikokseen kuin Arja Al-hokaan, joka tuli perustuslakivaliokunnasta syyttömänä tänne ja syyttömänä poistui täältä. Tietenkin sitten Lipponen olisi voinut lähteä siit-tä, että hän olisi myöskin eronnut. Saattaa se periaatteessa näin olla, mutta minun mielestäni tässä asiassa ei ole tullut sellaista näyttöä, joka olisi tässä asiassa tuonut jotakin uutta käsiteltä-vää perustuslakivaliokunnalle.

Näin ollen minun mielestäni tämä asia on näil-tä kohdin homma hanskassa ja meidän pitäisi, jos rouva puhemies sallii ja suo anteeksi, lopettaa tämä paskan jauhaminen täällä eduskunnassa. Sitä on jatkettu vaikka kuinka pitkään, ja valta-kunnassa on muuta paljon tärkeämpää päätettä-vää. Tämä korkein päätöksentekoeelin täällä Suomenmaassa jauhaa näitä asioita täällä yö-kausia ja luullaan, että kansalaiset tuolla maa-kunnassa pitävät meitä suuressakin arvossa, kuinka meidän oikeuden soturit täällä taistelem-me.

Ei se kyllä pidä paikkaansa. Minä olen vähän sitä mieltä, että kyllä meidän pitäisi vähän ryh-distäytyä ja antaa nämä asiat tuomioistuimien ja syyttäjien ja oikeuskanslerin ja oikeusasiamies-ten tutkittavaksi, kun ne siellä jo ovat, ja lähteä itse hoitelemaan näitä omia asioita.

Sitten, rouva puhemies, mitä on tapahtunut tässä Sundqvistin ulosotossa ja muissa. Täällä on väitetty, että Sundqvistin ulosotto keskeytettiin 2.9., oliko se nyt 97 vai kuinka se oli. Ei huomata ollenkaan sitä, että siellä ainakin kolme vuotta ulosotto pyöri koko ajan Sundqvistin perässä eikä sieltä saatu markkaakaan. Siellä oli vaimon kanssa yhteisesti omistama kesäasunto. Siellä oli joku auton räppänä ja joku puhelinosa, mitä

lienee, jotka jossakin vaiheessa otettiin sitten takavarikkoonkin. Varmistettiin, ettei niitä päästä myymään. Siis muuta ei löydetty paitsi sitten ne luotolliset tilit, jotka olivat tietysti Sundqvistin vempuilua, nämä asiat.

Sen jälkeen kun silloin 2.9.97 ulosmittaustoimet keskeytettiin, niin ihmeteltiin, miksi se tapahtui. Minä en tiedä, minkä takia se tapahtui, mutta tuollainen looginen ajattelu antaa ymmärtää, että siinä vaiheessa Sundqvist yritti hankkia tuota 1,5:tä miljoonaa markkaa päästäkseen tästä palkkahästä ja juuri sen ehtona, jotta hän voisi pankin kanssa neuvotella, oli se, että näitä toimeksiantajia ei ulosottomiehen taholta lähdetä ehdistelemään vaan annetaan neuvottelurauha, koska yleensä käy niin, että ulosottomies kun menee toimeksiantajan ja työnantajan puheille ja ulosmittaa palkan, se on viimeinen palkka, mitä ulosmitataan. Siinä vaiheessa työntekijä saa potkut.

Minä olen ajatellut näin, että Sundqvist halusi tätä rauhaa, jotta hän pankkimiesten kanssa pääsisi sopimukseen tuosta summasta, jota hän sitten tarjosi valtiolle vahingonkorvauksena. Voi olla, että se ei ole näin, mutta se voi olla kyllä tällä tavalla, eikä myöskään ed. Korkea-osa tiedä tätä yhtään sen paremmin kuin minäkään. Minä turvaudun vain tässä asiassa tuollaiseen loogiseen ajatteluun.

Mutta nyt puhutaan, että tapahtui hirmuinen virhe. Sundqvistilta olisi löytynyt miljoonittain omaisuutta, jos sen ulosottoesvityksen olisi annettu jatkaa. Poliisihan tutki sen jälkeen tämän asian, onko tapahtunut mitään virhettä siinä 2.9. tapahtuneessa ulosmittaustoimen keskeytyksessä vai ei, ja totesi, että mitään uutta ei ilmennyt, yhtä köyhä mies kuin aikaisemmin on tämä Sundqvist. Tämä poliisitutkinta vielä varmistaa sen, että se ulosoton keskeytyks, oli se nyt sitten siitä syystä, mitä minä sanoin, tai siitä syystä, mitä ed. Korkea-osa ajattelee, tämä poliisitutkinta osoitti sen, että ei tapahtunut mitään virhettä Sundqvistin hyväksi tässä asiassa.

No, nyt sitten ajatellaan, että sieltä saatiin se 1,2 miljoonaa. Tämä on hyvin tärkeä asia. 1 200 000 markalla tuli tämä sovinto, ja sen Sundqvist kai otti lainaksi ja maksoi yhteiskunnalle. (Ed. Laakso: Varaton mies maksaa!) — Niin, juu minä tulen ihan kohta siihen. Tämä on oikein vanha fraasini. Älkää nyt viekö minulta parhaita paloja, ed. Laakso. — Totesin sen asian, että kun Sundqvistilla olisi kotimaisista konsulttipalkkioista ollut enintään 20 000 markkaa kuukaudessa tuloja, joista olisi voitu yksi kuudesosa

ulosmitata, niin se olisi ollut 36 vuotta, kun olisi saatu ulosmitata joka kuukausi nämä tulot, ennen kuin se 1 200 000 olisi Sundqvistilta saatu pois, 36 vuotta. Siinä olisi ollut jo Sundqvistinkin parta harmaa aika tavalla siinä vaiheessa, kun viimeistä erää olisi hänen palkastaan ja palkkioistaan ulosmitattu, jos yleensä sitten olisi ollut ketään toimeksiantajaa, jolta olisi voitu ulosmitata, kun yleensä ne toimeksiantajat heittävät työntekijänsä pois, kun ulosottomies tulee sanoamaan päivää.

Mutta vaikka nyt ajatellaan, että olisi ollut näin tärkeä henkilö ja muuta, niin 36 vuotta olisi kulunut, ennen kuin se 1 200 000, se pääoma, koroista puhumattakaan, olisi saatu Sundqvistilta. Näin ollen tullaan siihen näkemykseen, että fiskaalisesti tämä ratkaisu oli yhteiskunnan kannalta ehdottomasti oikein, kun sen 1 200 000 markkaa Alho häneltä siinä nappasi. Minä olen sanonutkin monta kertaa, että Alhostahan pitäisi tehdä vuoden ulosottonainen, kun hän ihan tyhjältä mieheltä nappasi kertaheitolla 1 200 000, kun ulosottomiehet, ammattimiehet, olivat jo kolme vuotta yrittäneet sitä vääntää häneltä. Ei tämä mikään leikin asia ole, mutta on se vähän näinkin.

Mutta nyt ei ole kysymys siitä. Se oli siis fiskaalisesti oikein. Mutta nyt on kysymys siitä, oliko tämä arvon vastainen sillä tavalla, että onko tämä 1 200 000 niin tärkeä asia suomalaiselle yhteiskunnalle, että se tietyllä tavalla alistui tämän Sundqvistin alaiseksi, joka vetkutteli näitten pankkitiliensä kanssa. Oliko se 1,2 miljoonaa niin arvokas, että vapaus kannatti antaa sillä rahalla Sundqvistille vai ei? Tämä on arvostuksenvarainen asia, ja sen saa jokainen ajatella, kuinka hyvä se on. Pitääkö yhteiskunnan ajatella vain kylmästi silmät kiinni, ottaa rahat ja pistää povitaskuunsa ja sillä siisti vai kyynelehtiä ja ajatella sitä, onko tämän arvon vastaista vai ei, se on tällä minun mielestäni ongelma.

Mutta fiskaalisesti, jos minä saan tuohon käteen heti yhteiskuntana 1,2 miljoonaa markkaa, mutta ulosottamalla vasta 36 vuoden kuluessa, niin, totta kai, se on yhteiskunnalle parempi. Mutta, onko arvon vastaista, niin minä en siihen sano, kun en ole mikään psykologi. Ed. Veltto Virtasen, joka on psykologi, pitäisi arvostella näitä asioita, hän varmasti ymmärtäisi niitä asioita.

Näin ollen olen yrittänyt tässä puheenvuorossani, niin kuin aikaisemminkin, oikoa ja ajella suoraan näihin slalom-mäen puihin ja pärskäytellä ja sanoa asiat, niin kuin minä ajattelen.

Ehdottomasti olen sitä mieltä, että tämä toimenpide on yhdenvertaisuuden vastainen tällaisena aikana, jolloin maakunnassa on vaikka kuinka paljon kärsiviä ihmisiä. Minäkin nyt puhun sillä tavalla kyyneleitä hersyttävästi, kun siellä on ihmisiä, jotka ovat kaikkensa menettäneet, loput ikäänsä maksavat. Totta kai tämä ärsyttää ihmisiä, se on väärin.

Mutta ei pelkästään kannata siitä politiikkaa puhua, vaan minun mielestäni näitä asioita pitäisi analysoida vähän silläkin tavalla kuin todellisuudessa on. Eli Alho teki poliittisesti väärin, kumarsi ja lähti. Rikosta hän ei tehnyt; näin ollen häntä ei viedä valtakunnanoikeuteen. Se homma oli sillä siisti. Minun mielestäni se, tapahtuiko tapaaminen Lipposen kanssa portaitten ylä- vai alapäässä, on yhdentekevää.

Mitä tulee ulosoton keskeytyksiin sun muihin, niillä ei minun käsitykseni mukaan ollut millään tavalla muuta merkitystä kuin se, että Sundqvistille annettiin neuvottelurauha, jotta hän saisi 1,2 miljoonaa markkaa, jolla pääsi sitten maksamaan ja muuta. Oliko se oikein? Se oli fiskaalisesti oikein. Mutta oliko se arvon vastaista, siihen asiaan minä en pysty vastaamaan.

Sen voin kyllä sanoa, vaikka televisio ei ole sillä tavalla paikalla, että voisi välittää minun näkemykseni ulkopuolelle, että, totta kai, ymmärrän ihmisten kiihkon. Siitä syystä juuri Arja Alhon päätös oli täysin järjetön ja ajattelematon ottaen huomioon, miten ihmiset tässä maassa kärsivät. He samaistuvat ja kysyvät: Miksi ei minulle, miksi ei minua auteta? Tämän minä ymmärrän.

Rouva puhemies! Toivottavasti olen edes jonkun verran ilmentänyt näkemyksiäni sillä tavalla kuin näistä asioista olen ajatellut. Olen ilman muuta yhteiskunnan kannalla tässä asiassa.

Mutta huomisessa äänestyksessä minä äänestän "tyhjää". Minä en äänestä hallituksen mukana, tämä on niin paljon huono hallitus loppujen lopuksi. Mutta en voi olla tällaisen välikysymyksenkään takana, koska katson, että tämä on liian pitkälle vietyä politikointia täällä eduskunnassa. Tämä asia olisi saanut jäädä ilman tätä välikysymystä.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Tämä on jo toinen välikysymyskäsitely Arsenal-Sillan ja Ulf Sundqvistin sopimuksen tiimoilta. Aluksi kommentoin ed. Aittoniemen puheenvuoroa. Minun mielestäni hänellä oli melkoinen laskuvirhe äskeysissä luvuissaan. Itse olen aivan varma, että mikäli ulosotto olisi viety loppuun asti, se pääluvun mukainen 5,7 miljoonaa markkaa jossain vaiheessa olisi tullut kyllä kootuksi.

Edelleen kolmantena asiana olisi otettava huomioon sellainen seikka, että väliin tuomiot voivat olla niin ankaria, jos rikos on tarpeeksi kova, että ylipäätään tuomittu ei pysty ikänä täyttämään tuomiotansa. Tällaisiakin esimerkkejä on runsaasti, että tuomiot ovat niin ankaria, ettei tuomittu voi täyttää tuomiotaan.

Periaatteessa minun mielestäni tässä sopimuksessa on aika erikoista, että Suomen ylimmän tuomioistuimen, korkeimman oikeuden, jo kohtuullistaman tuomion saanut tuomittu, periaatteessa itse maksuhaluttomana on määrännyt, minkälainen tuomio hänelle ylipäätänsä Suomenmaassa saadaan antaa. Tämä on jotain erikoista, jota en voi mitenkään ymmärtää.

Jos ajattelemme korkeimman oikeuden tuomion merkitystä, johon poliitikot alkavat puuttua erilaisin sopimuksin, ovat sitten syyt mitkä hyvänsä, niin olisi luullut, että poliitikkojen mieleen olisi tullut, että nousee todella iso skandaali, mikäli Suomen ylimmän tuomioistuimen päätöksiä aletaan tämän talon tai valtioneuvoston tai ministeriön puitteissa muuttaa.

Uskon myös, että pääministeri Lipponen ymmärsi tilanteen. Kun hän kuuli sopimuksen laatimisesta, vai oliko hän itse aloitteentekijä, niin hän varmasti ymmärsi myös sen seikan, että jos hän olisi ottanut ohjat omiin käsiinsä, mihin hänellä on tietenkin täysi oikeus ollut, niin hänen pääministerinä olisi automaattisesti tullut ottaa asia koko hallituksen käsiteltäväksi. Yleisen merkityksen takia olisi ollut aivan taattua, että koko sopimuksesta ei olisi tullut mitään. Juuri tämän takia, että sopimuksesta ei olisi tullut mitään, pääministeri on esiintynyt niin, kuin hän ei olisi puuttunut asiaan juuri ollenkaan.

Sen, että asia olisi joka tapauksessa tullut käsitellä koko hallituksen piirissä, sen itsestäänselvyyden, kyllä pääministeri mainitsi vastauksessaan, kun hän sanoi, että valiokunta on kuitenkin katsonut, että Sundqvist-sopimuksen poikkeaminen yleisestä pääluvun mukaisesta maksuvelvollisuudesta oli siten periaatteellinen, että toimiohjeen antaminen olisi ollut perusteltua saattaa koko valtioneuvoston käsiteltäväksi.

Sen, että asia olisi joka tapauksessa tullut käsitellä koko hallituksen piirissä, sen itsestäänselvyyden, kyllä pääministeri mainitsi vastauksessaan, kun hän sanoi, että valiokunta on kuitenkin katsonut, että Sundqvist-sopimuksen poikkeaminen yleisestä pääluvun mukaisesta maksuvelvollisuudesta oli siten periaatteellinen, että toimiohjeen antaminen olisi ollut perusteltua saattaa koko valtioneuvoston käsiteltäväksi.

Sen, että asia olisi joka tapauksessa tullut käsitellä koko hallituksen piirissä, sen itsestäänselvyyden, kyllä pääministeri mainitsi vastauksessaan, kun hän sanoi, että valiokunta on kuitenkin katsonut, että Sundqvist-sopimuksen poikkeaminen yleisestä pääluvun mukaisesta maksuvelvollisuudesta oli siten periaatteellinen, että toimiohjeen antaminen olisi ollut perusteltua saattaa koko valtioneuvoston käsiteltäväksi.

Lopuksi vielä aivan lyhyesti. Perustuslakivaliokunta katsoi myös laajojen selvitysten jälkeen, että Sundqvistin sopimus poikkesi selvästi yhdenvertaisuusperiaatteesta. Tämä on iso asia, ja sen takia tästä on nyt iso haloo koko kansan keskuudessa tullutkin. Kansa on tuominnut sopimuksen, ja melkein kaikki edustajamme ovat tuominneet sopimuksen. Olisi aivan kohtuullinen vaatimus, että sopimus puretaan mitä pikimmiten. Itse epäilen pääministerin vastauksessa ollutta tekstiä, että se ei johda toimenpiteisiin. Siksi kannatan ed. Tennilän tekemää ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi, joka kuuluu näin:

”Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta toteaa, että Sundqvist-sopimus loukkaa yhdenvertaisuuden periaatetta ja yleistä oikeustajua, sekä edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin Arsenal-Silta Oy:n ja Ulf Sundqvistin välisen sopimuksen purkamiseksi tarpeen vaatiessa myös lainsäädäntöön tehtävin muutoksin, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Tämä esitys tarkoittaa siis sitä, että kyseinen sopimus on niin väärä ja niin epäoikeudenmukainen, että jollei muuta keinoa ole, sopimuksen purkamiseksi täytyy voida säätää ihan erityislaki aivan juuri tätä yhtä erityistä asiaa varten.

Ed. R i n n e : Rouva puhemies! On syytä ihan lyhyesti lopuksi tältä paikalta tästä asiasta jotain sanoa.

SDP:n eduskuntaryhmällä ei ollut mitään etukäteistietoa, ei mitään tietoa koko asiasta. Minun tietojeni mukaan myöskaan ministeriryhmällä ei ollut mitään tietoa. Tämä tuli yhtäkkiä kuin lumi katolta niskaan. Minkään näköistä tietoa tai viestiä tai jotain hajua edes, että tällainen sopimus on tekeillä, ei ollut. Minä sain tiedon uutisista ja ilmeisesti melkein kaikki muutkin sosialidemokraatit. Siis mitään ei ollut tehtävissä enää, päätös oli tehty.

On tullut paljon viestejä nimenomaan perusdemareilta. Muun muassa niitten viestien sanoma, joka on sanottu poru kurkussa, on se, että ei enää kehtaa mennä sosialidemokraattina kauppaan, niin häpeälliseksi ihmiset sen kokivat. Se liittyy punapääomaan myös jossakin määrin, ainakin kytkentä tähän. Monet suutarit, kraatarit vuosisadan alussa panttasivat suutarivehkeensä ja kraatarivehkeensä, että saatiin punapääoma alkuun ja pystyyn. Tällaiset ihmiset ovat soittaneet ja hävenneet. Niin kyllä häpeän minäkin.

Tässä on vielä sekin, että osittain tämä kaatuu nyt myöskin hallituskumppaneitten niskaan,

tämä häpeä. Miten he selittävät vaalikentillä? Kokoomuksesta ei ole niin väliä, se on röyhkeä ja käyttänyt tässä viime aikoina yhtä ja toista kiris-tyскеinoaa, mutta vasemmistoliiton ja vihreiden osalta tuntuu vähän huonolta.

Jos minulla olisi tieto siitä, että pääministeri on ajanut tämän sopimuksen, äänestäisin ilman muuta epäluottamusta. Se on täysin selvää. Mutta mitään tällamoista tietoa minulla ei ole. Jos sopimus kumoutuisi sillä, että saadaan hallitus nurin, äänestäisin myöskin — niin suureksi tämän asian näen — epäluottamusta. Mutta eihän se tästä mihinkään purkaudu.

Haluan toisin sanoen, että tämä hallitus jatkaa, koska tässä on nyt se kokoonpano, jonka olen aina hyväksi nähnyt: poliittinen työväenliike ja vihreät. Toinen vaihtoehto olisi se, että poliittiset tekokristityt, sosiaalirasistit ja Töyryn isännän jälkeläiset ottaisivat vallan. Se olisi vielä huonompi.

Minulla ei ole ollut koskaan minkäänlaisia vaikeuksia hallituspuolueen edustajana, jos olen oikeaksi nähnyt äänestää hallitusta vastaan. Jopa olen epäluottamusta äänestänyt silloin, kun olen nähnyt, että se on oikein. Mutta tässä tapauksessa, ja sen mukaan on toimittava, tuntuu sanoo: Näillä tiedoilla äänestän hallituksen jatkamisen puolesta.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Olen kuunnellut tämän keskustelun ensimmäisestä puheen- vuorosta viimeiseen puheenvuoroon. Täytyy sanoa, että tein tämän siksi, että olisin saanut lisätietoja eräisiin mielestäni vielä auki oleviin kysymyksiin, joista tietenkin tärkein on se ristiriita, joka edelleenkin on olemassa pääministeri Lipposen ja toisaalta kansanedustaja Alhon puheissa, ennen kaikkea kansanedustaja Alhon esiintymisten tuloksena.

Toinen seikka, johon olisin halunnut tämän keskustelun aikana selvyyttä, on se, kuinka varaton mies voi maksaa 1,2 miljoonan markan korvauksen. Millä tavalla tällainen laina on saatavissa, kuka tällaisen lainan on järjestänyt ja minkälaisia takeita tämän kaltaiseen lainaan tarvitaan? Meistä varmasti moni haluaisi tämän kaltaisen järjestelyn.

Kolmas asia, josta täytyy sanoa, että se huolestuttaa minua, on, että jos vielä tässä käy ilmi näinä päivinä, ehkäpä ihan muutaman päivän sisällä, että Ulf Sundqvist on voinut vähentää tämän vahingonkorvauksen omassa verotuksessaan, viime vuoden verotuksessa, niin silloin syntyy todellakin tilanne, joka on hyvin kummalli-

nen. Me tiedämme, että oikeuskäytännön perusteella on mahdollista, että pankkikriisin selvittämisen yhteydessä maksettavaksi määrätyt vahingonkorvaukset ovat tulon hankkimisesta aiheutuneina menoina vähennyskelpoisia verotuksessa. Tämä koko ruljanssi alkaa nyt uudelleen, jos käy viikon sisällä ilmi, kun nyt verotustiedot tulevat julkisiksi, että tämä korvaus on voitu vähentää verotuksessa. Toivon, että Verohallitus on omalta osaltaan ryhtynyt toimenpiteisiin, että tämä ei ole ollut mahdollista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain 14 luvun 3 §:n ja 22 luvun 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 160/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 10/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

2) Hallituksen esitys laeiksi evankelisluterilaisten seurakuntien virkataloista ja rahastoista annetun lain eräiden säännösten ja vuoden 1886 metsälain eräiden säännösten kumoamisesta

Hallituksen esitys 161/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 11/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain 15 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 167/1998 vp
Sosiaali- ja terveystoimi- ja valiokunnan mietintö 17/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys laiksi Kuluttajavirastosta

Hallituksen esitys 140/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 19/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

5) Hallituksen esitys laiksi valmismatkalain 14 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 157/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 20/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

6) Hallituksen esitys palkkaturvalaiksi

Hallituksen esitys 104/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 6/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

7) Hallituksen esitys laiksi työllisyyslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 144/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 7/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan perjantaina 23 päivänä lokakuuta kello 0.27.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

